محل اداره

مجلس شورای ملی

شماره تلفن: ۳۳۷۴

روزنامه یومیه — تکشماره ۳ ریال

بهای اشتراك

مذاکرات مجلس شورای ملی	سالیانه	۳۰۰ ریال
آگهی ها	«	۶۰۰ «
مذاکرات مجلس و آگهی ها	«	۸۰۰ «

روزنامه رسمی کشور شاهنشاهی ایران

شامل : کلیه قوانین مصوبه و مقررات - گزارش کمیسیونها - صورت مشروح مذاکرات مجلس - اخبار مجلس - انتصابات - آگهی‌های رسمی و قانونی

شماره ۳۸۶۳ — ۲ شنبه ۲۹ اردیبهشت ماه ۱۳۳۷ — سال چهاردهم

شماره مسلسل ۱۹۱

دوره نوزدهم مجلس شورای ملی

مذاکرات مجلس شورای ملی

جلسه ۱۹۱

صورت مشروح مذاکرات مجلس روز دوشنبه ۱۸ اردیبهشت ماه ۱۳۳۷

فهرست مطالب:

۱) تصویب صورت مجلس

۲) بیانات قبل از دستور - آقای دولت آبادی

۳) طرح و تصویب گزارش کمیسیون نظام راجع بافزودن تبصره بماده

٤ قانون استخدام نیروهای مسلح

٤) طرح و تصویب یك فوریت اصل گزارش کمیسیون نفت راجع به قرارداد باشرکت سهامی یان امریکن پترولیوم و یارسال بمجلس سنا

٥ - تعیین موقع جلسه بعد - ختم جلسه

: . :

مجلس دوساعت و ده دقیقه قبل از ظهر بریاست آقای رضا حکمت تشکیل شد

۱ - تصویب صورت مجلس

رئیس - صورت غائبین جلسه قبل قرائت میشود

(بشرح زیر قرائت شد)

غائبین با اجازه: آقایان: ابتهاج - صارمی - عبدالحمید بختیار - تیمورتاش - امیدسالار - عباسی - موسوی - سعیدی - ارباب - دکتر عدل - دکتر سید امامی - مشار - امامی خوئی - بیات ماکو - فولادوند - اخوان - دکتر ضیائی - ذوالفقاری دهقان - مهندس بهبودی - اورنك - دکتر اصلان افشار - ساگینیان - سنندجی نقةالاسلامی - دکتر سعید حکمت - دکتر پیرنیا - مهندس فروغی - شادمان.

غائبین بی اجازه - آقایان: دکتر طاهری - قرشی

رئیس - نظری نسبت به صورت مجلس نیست (اظهاری نشد) صورت مجلس جلسه قبل تصویب شد

۲ - بیانات قبل از دستور آقای دولت آبادی

رئیس - نطق قبل از دستور شروع میشود، آقای دولت آبادی

دولت آبادی - در این هفته متأسفانه یك ضایعه بزرك و دردناك برای مملکت پیش آمد و آن فقدان مرحوم علی سهیلی بود (صحیح است) بدون تردید ارزش هر مملکت روی رجال آن مملکت است و هر گاه حادثه‌ای افراد و رجال باارزش مملکت را از بین ببرد و دچار مرك بسازد حقیقة برای مملکت اسباب تأسف و تأثر است مخصوصاً که مرحوم علی سهیلی در مواقع بسیار حساس بمملکت خدمت کرد. چندین سال از دوران اخیر عمرش را با وجود کسالت بخدمتی که بر عهده داشت ادامه داد (صحیح است) (پرفسور اعلم - مرد شریفی بود) بنده از این جهت یادآور می‌شوم که در دوران جنك که سختیها و ناراحتی‌ها برای دنیا و مملکت ما مخصوصاً پیش آورد مرحوم علی سهیلی عهده‌دار دو شغل حساس یعنی اول وزارت خارجه و بعداً نخست وزیری بود هنگامی که سران ۳ دولت بزرك بمملکت ما دعوت شدند برای حفظ حیثیت و احترام و حقوق مملکت ایران خدمت کرد و این خدمات در صفحه پر افتخار تاریخ مملکت ما همیشه ثبت خواهد بود باین جهة بنام یك نماینده و با اجازه آقایان تأثر شدید خودمرا از فقدان مرحوم علی سهیلی از پست این تریبون عرض می کنم و از تجلیلی که در تشییع جنازه‌اش در انگلستان که آخرین نقطه خدمت او بوده است بعمل آمده است از ملت انگلیس سپاسگزاری می کنم (صحیح است) اما بموقع است که دو کلمه در ذیل این بیان راجع بحقیقت دیگری اینجا عرض کنم که مورد توجه آقایان خواهد بود و آن اینست که ای کاش میشد و در ما آن سعه صدر بود که می‌توانستیم از رجالمان در حیاتشان قدردانی کنیم (صحیح است) در مملکت ما که دچار حوادث بسیار وحشتناکی بوده است و بحمدالله در میدان مبارزه حیات با سربلندی بیرون آمده است و امروز وضع روشن و هدف روشنی دارد روی بدبینی و سوء نظر و بسا باشد که بمنظور خیانت بدست اشخاص خائن بذر - های نفاق و شقاق و حسد پاشیده می‌شود و یکی از آنها لکه‌دار کردن رجال ما است و افرادی هم که میشنوند با خونسردی تلقی میکنند و بیك چنین مطلب مهمی توجه ندارند قصد من این است که ما بگوئیم از رجال خدمتگذارمان در دوران حیاتشان قدردانی بکنیم و وجود آنها را بیشتر در معرض تشویق قرار بدهیم تا خدمتشان را بپایه فداکاری برسانند نه اینکه وقتی مردند بنشینیم و برای آنها نوحه سرائی بکنیم (صحیح است) سعدی میگوید:

کنونم آب حیاتی بحلق تشنه فروبر
نه آنگهی که بمیرم بآب دیده بشوئی

از این قسمت عرایضم که میگذرم مطلب دیگری است که در مقدمه آن میخواهم یك گله کوچکی از رفقای روزنامه‌نگارم بکنم هدف بنده آقایان نمایندگان مطبوعات هستند که بمملکت خدمت کرده‌اند و بسیار هم عزیز هستند و در قلب بنده مخصوصاً احترام شایانی دارند باید باین نکته توجه بکنند که مردم را بوظائف اساسی‌تری از نقل اخبار متوجه بدارند بنده دیدم هر وقت خدای ناکرده یك جر و بحثی یا یك مطلبی هست آنرا خیلی باآب و تاب مورد بحث قرار میدهند ولی آنجائی که صحبت از قدم برداشتن برای اصلاحات است آنجا که صحبت از مسائل اساسی و اصولی مملکت است صفحات جراید گنجایش آنرا ندارد که این مطالب را آنطور که باید بگوید چون بنده عادت ندارم که زیاد تریبون مجلس را اشغال کنم مگر ضرورتی پیش بیاید در دو هفته قبل هنگامی که اعلیحضرت همایون شاهنشاهی برای افتتاح راه‌آهن آذربایجان تشریف بردند و همچنین نمایندگان ارجمند آذربایجان برای درك این سعادت به حوزه انتخابیه خودشان یعنی خطه با ارزش آذربایجان رفته بودند بنده از پشت این تریبون مقداری از احساسات قلبی خودم را راجع به آذربایجان بیان کردم ولی در هیچ روزنامه ندیدم منعکس باشد و متأسفانه اینجا باید از آقای ذوالفقاری که اصلاحات اساسی در سازمان تبلیغات ما

کرده‌اند و حقیقة توفیقشان را از خدا میخواهم زیرا این کار بسیار آبرومندبوده واگرمیخواستیم درسال گذشته یك پری، برای بهترین کار مثبت بدهیم حق بود به تبلیغات میدادیم(صحیح است)ولی‌میخواهم تمنا بکنم که باین نکات اساسی که جا داشت اکثریت مردم توجه داشته‌باشنداز زبان هر کس که باشد بایستی‌یك مقدارش را برای مردم بگوئید، چرا این‌مطلب‌را بنده اینجا میگویم برای اینکه دیروز در شرفیابی که خدمت اعلیحضرت‌داشتیم‌خاطر آقایان هست که بیان شاهانه ناظر باین مطلب بود که چرا این‌خدماتی که‌درمملکت میشود بسمع مردم نمیرسد وچرا درمقابل این‌همه بذرافشانی یأس وحرمان ونااامیدی که من آنهارا خائنانه میدانم کسی حرف نمیزند؟ از پشت این تریبون چندین بار گفتم ولی انعکاسی درافواه ندیدم وندیدم که بگوش مردم رسیده باشد می‌خواهم این مطلب گفته‌شود، بنده این‌یأس‌وحرمان که درمردم هست آنرا دارای ریشه عمیق خائنانه میدانم (صحیح است) زیراسرمایه زندگی امید است ودر هرفرد واجتماعی که امید مرد زندگی مرده‌است مخصوصاً که مملکت ما امروز در بهترین موقعیت زندگی میکند مارا مقایسه کنید با هر گوشه‌ای ازدنیا من حاضرم ثابت بکنم که وضع زندگی ما ازهمه بهتراست آن کسی درزندگی ناراحت و ناراضی است که نمیخواهد تن بکار بدهد (صحیح است) هر کس دراین مملکت درهر رشته‌ای که کار بکند نان بارفاه میخورد آنهائی که مینالند آنهائی هستند که میخواهند نان‌تن پروری بخورند آنهائی‌هستند که‌میخواهند نان بیکارگی‌وبی‌هنری بخورند وچنین‌نانی برهر کس حرام است وآن کسی که نان یك مملکت را بخورد وبآن‌خدمت‌نکند ودرمقابل تن پروری وتنبلی بخواهد نان بخورد حق حیات ندارد وباید بمیرد باید حرکت بکند ونان‌بدست بیاورددرمملکت ماکار هست منابع‌ثروت‌این‌مملکت‌بیکران است درهیچ گوشه ازدنیا این قدر نعمت نیست مرد باید کمر همت ببندد و بازو را بزند بالا واستفاده کند تانان‌بدست‌بیاورد وبنده نمیخواهم بیش از این وقت آقایان را بگیرم ولی‌تذکراین نکات‌رالازم‌میدانم ما با داشتن سیاست مثبت رهسپارسعادتیم، بجانب افتخار و آینده روشن میرویم و راهنمای‌واقعی ما بعداز فضل‌خداوندشخص شخیص اعلیحضرت است (صحیح است) ایشان مردی است آزاده وخیرخواه و با گذشت وفداکار آنچه ما امروز بگوئیم تاریخ در آینده ثبت خواهد کرد این حقیقت است وجای تردیدنیست، اماآنچه نواقص هست بدست ماست که اینجا بنام نماینده مجلس ونماینده مردم نشسته‌ایم ما بایستی محرومیت های مردم را رفع کنیم آنچه‌دردماغ آنهابذرفساد‌شودوآنچه‌دردل آنها یأس وحرمان دمیده میشود ما باید رفع کنیم وانتظار نداشته‌باشیم که‌دیگران بکنند. هر کس بدکرد سد راه اوباشیم هر کس که خدمت کرد مابایستی اورا تشویق کنیم (احسنت، احسنت)

۳- طرح وتصویب گزارش کمیسیون نظام راجع بافزودن تبصره بماده ۷۴ قانون استخدام نیروهای مسلح

رئیس- وارددستورمیشویم گزارشی از کمیسیون نظام راجع‌باصلاح ماده ۷۴ قانون استخدام نیروهای مسلح‌رسیده‌است که قرائت می‌شود

(بشرح زیرقرائت شد)

گزارش از کمیسیون نظام به

مجلس شورایملی

کمیسیون‌نظام لایحه شماره۱۳۳۹۰- ۴۶۶ مورخ ۲۷ر۱ر۳۷ دولت راجع به اصلاح قانون استخدام نیرو های مسلح شاهنشاهی راباحضور آقای وزیرجنك و معاون آن وزارتخانه مورد رسیدگی‌قرار داده وبا اصلاحاتی بشرح زیرتصویب‌نمود واینك گزارش آنرا برای تصویب تقدیم مجلس شورایملی میدارد. بماده ۷۴قانون استخدام نیروهای مسلح تبصره ذیل‌اضافه میشود :

تبصره ۱-استفاده‌ازحقوق‌بازنشستگی سنواتی در مورد افسران و کارمندانی که قبل از فروردین ماه ۳۷ بازنشسته شده و همچنین افسران و کارمندانی که بعداً بازنشسته میشوند و از حقوق سنواتی تمام مدت خدمت استفاده نکرده‌اند منوط به پرداخت کلیه کسور بازنشستگی حقوق سنواتی است.

مبداء استحقاق‌دریافت‌حقوق‌بازنشستگی سنواتی تاریخی است که تمام کسور بازنشستگی خدمت گذشته را پرداخت یا بپردازد. افسران وکارمندان‌شاغل که کلیه کسوربازنشستگی‌سنواتی رانپردازندفقط برای مدتیکه کسور مزبور را پرداخته‌اند حقوق بازنشستگی‌مذکور دراین‌تبصره‌را دریافت خواهند نمود.

مخبر کمیسیون نظام- بزرك‌ابراهیمی

گزارش از کمیسیون کشور به

مجلس شورایملی

کمیسیون کشور لایحه‌اصلاح قانون استخدام نیروهای مسلح شاهنشاهی را با حضور آقای معاون وزارت جنك مورد رسیدگی قرار داده و گزارش کمیسیون نظام‌را تأیید اینك خبر آنرا تقدیم مجلس شورایملی میدارد.

مخبر کمیسیون کشور- سعید مهدوی

گزارش از کمیسیون استخدام

بمجلس شورایملی

کمیسیون اموراستخدام لایحه‌اصلاح قانون استخدام نیروهای مسلح شاهنشاهی را باحضورآقای معاون وزارت‌جنك مورد رسیدگی قرار داده و با اصلاحاتی که کمیسیون نظام در آن بعمل آورده بود موافقت واینك گزارش آنراتقدیم مجلس شورایملی میدارد.

مخبر کمیسیون استخدام-احمدمهران

رئیس- کلیات مطرح است کسی اجازه صحبت نخواسته است بنابراین‌رأی میگیریم به تبصره‌ای که اضافه میشود‌بماده ۷۴ قانون استخدام نیروهای مسلح، رأی گرفته میشود به تبصره اصلاحی آقایانی که موافقند قیام کنند (اکثر برخاستند) تصویب شد بمجلس سنا فرستاده میشود

۴ - طرح وتصویب یك فوریت واصل گزارش کمیسیون نفت راجع بقرارداد باشرکت سهامی پان‌امریکن پترولیوم وارسال بمجلس سنا

رئیس - بطوریکه خاطر آقایان استحضار دارد لایحه نفت که بمجلس‌تقدیم شده گزارش آن حاضراست ولی مطابق آئین‌نامه باید ۴۸ ساعت قبل‌ازوقت‌توزیع شود این ۲۴ ساعت‌قبل توزیع‌شده‌است بنابراین اگر آقایان موافقند در دستور گذاشته بشود باید رأی بدهند بنا براین بنده رأی‌میگیرم که امروزجزءدستوربشود یا خیر آقایانی که موافقنداین‌لایحه امروز جزء دستور باشد قیام کنند (اکثر برخاستند) تصویب شد چون دوشوری‌است پیشنهادی‌رسیده ازطرف آقایان‌نمایندگان که با فوریت مطرح شود این پیشنهاد قرائت میشود.

(بشرح زیرقرائت شد)

امضاء کنندگان تقاضا داریم لایحه نفت ایران پان امریکن بقید فوریت تلقی شود.

مشایخی. سعیدمهدوی. بزرك‌نیا. باقربوشهری. دکتر امیرحکمت. دادگر دکترنفیسی. برومند. صادق بوشهری. بوربور. توماج

رئیس- فوریت مطرح است آقای مشایخی بفرمائید

نمایندگان - مخالفی ندارد

رئیس- مخالفی نیست؟ (اظهاری نشد) رأی گرفته میشود بفوریت این‌لایحه آقایانی که موافقند قیام کنند (اکثر بر خاستند) تصویب شد لایحه قرائت می‌شود

(بشرح زیرخوانده‌شد)

گزارش‌از کمیسیون خاص‌نفت

بمجلس شورای‌ملی

موافقتنامه‌موسوم‌بایران‌پان‌آمریکن که‌اکنون گزارش آن بعرض نمایندگان محترم میرسد سومین‌لایحه نفت‌است که‌پس ازملی شدن‌صنعت‌نفت بمنظور بهره‌برداری ازمنابع نفت کشور ایران تنظیم‌وازطرف دولت بمجلس شورای‌ملی تقدیم گردیده. است‌نفت‌در قسمت‌وسیعی از خاك کشور بحدوفور موجود است‌و بمنزله گنجینه‌ای محسوب میشودو بااستفاده از این موهبت طبیعی‌میتوان گامهای بلندی‌در راه‌ترقی‌و تعالی برداشت‌و بهره‌برداری ازمنابع‌نفت برای بهبود وضع‌اقتصادی‌وبالابردن‌سطح تولیدو انجام‌امور مهم‌اجتماعی که مستلزم داشتن درآمد های‌سرشار وکافی‌میباشد بی‌نهایت ضروری است

ازچندین صدهزار کیلو متر مربع اراضی نفت‌خیز کشور و همچنین از نفتی که‌در فلات قاره موجود است میتوان بتدریج وبانحاء مختلف و صنعتی بطرز مشارکت ویا عاملیت بهره‌برداری کرد و باصرف درآمد حاصله از آن در امور تولیدی‌و صنعتی و اقتصادی بموفقیتهای عظیمی نائل گشت

بکارانداختن این‌ثروت ملی بمنظور پیشرفت‌امور صنعتی‌و تولیدی و اجتماعی پیوسته مرکوز خاطر مبارك اعلیحضرت همایونی شاهنشاه بوده و همواره با راهنمائیهای حکیمانه دولتها و نمایندگان مجلسین را دراین امرمهم ارائه طریق فرموده‌اند

لوایحی که تاکنون از طرف دولت بمجلس شورای ملی برای تصویب عرضه شده‌بنسبت بهبوداوضاع واحوال عمومی‌و بتناسب پیشرفتهائیکه درتمام شئون کشور حاصل‌شده طریق‌تکامل راسیرمیکند وهر یك کاملتر ومفیدتر ازلایحه قبلی‌میباشد

موافقت‌نامه حاضر یك موافقت‌نامه مشارکتی است که بین شرکت ملی نفت ایران و شرکت پان آمریکن پترولیوم کورپوریشن براساس قانون نفت مورخ ۱۵-۴-۱۳۳۶ منعقد شده

چندی‌پیش‌دراجرای‌قانون نفت‌اعلان مزایده بخش۱ ازتقسیمات‌نفتی کشورطبق مقررات ماده۵ توسط شرکت ملی نفت منتشر گردیده وپیشنهادهای مختلفی بر اساس مشارکت‌و عاملیت‌واصل شد که بعد ازبررسی ومقایسه پیشنهاد شرکت پان- آمریکن‌از نظرایران‌متضمن‌منافع‌ومزایای بیشتری‌تشخیص ودر نتیجه شرکت مزبور برنده مزایده شناخته‌شد

شرکت پان آمریکن بزرگترین شرکت‌فرعی استانداردداویل ایندیانابوده که در سال ۱۹۳۰ میلادی تشکیل شده شرکت استاندارد اویل ایندیانا از نظر عظمت‌و دارائی‌پنجمین شرکت بزرك‌نفتی دنیااست که‌کل دارائی آن‌بالغ‌بر ۲۹۰۰ میلیون دلارمیباشد و این شرکت قریب‌به ۵۰هزار نفرکارمند دارد وارزش خالص تأسیسات آن‌درحدود ۲۰۰۰میلیون‌دلار است و بطور متوسط ۸ر۰ از نفت خام استخراجی ایالات‌متحده آمریکادرپالایشگاه‌های آن تصفیه میشود

درآمد غیرخالص شرکت مزبور در

سال۱۹۵۷ بالغ‌بر ۲۰۲۰ میلیون دلار ودرآمد خالص آن درحدود ۱۵۰ میلیون دلارتخمین شده‌است‌ونیزهزینه‌های‌تأسیساتی آن‌طی‌سال گذشته بیش‌از ۶۵۰ میلیون دلاربوده تمام عملیات‌اکتشافی‌واستخراجی وبهره‌برداری این‌شرکت راشرکت پان- آمریکن انجام‌میدهد سرمایه بثبت رسیده شرکت پان آمریکن ۲۵۰ میلیون دلار است‌که مبلغ پرداخت شده آن تا ۳۱ دسامبر ۱۹۵۶ بالغ بر ۲۴۵۳۰۸۰۰۰ دلاربوده است

شرکت پان آمریکن در۱۴ ایالت امریکا نفت‌استخراج‌وبهره برداری‌مینماید که‌میزان آن بالغ‌بر ۳۰۰ هزاربشکه‌در روز میگرددو شرکت مزبور تعداد ۷۴۴ نفرمتخصص زمین‌شناس وژئوفیزیك و ۴۵ گروه‌زمین شناس‌در اختیاردارد و ارزش دستگاههای اکتشافی این‌شرکت بالغ‌بر ۹۷۵۰۰۰۰ دلار میباشد و تعداد ۷۱ دستگاه‌حفاری برای‌آن‌شرکت کارمیکنند بااین توصیف صلاحیت شرکت مزبوراز لحاظ سرمایه‌کافی ومتخصص ووسائل فنی محرزومسلم گردیده وبمنظوربهره‌برداری شرکتی‌بین‌شرکت ملی‌نفت ایران‌وشرکت پان‌آمریکن بنسبت ۵۰-۵۰ بنام شرکت ایران پان‌آمریکن باتشریفات زیر تشکیل می گردد

طبق‌ماده۲ موافقت‌نامه طرفین قرار- داد‌بهاین وسیله‌توأما دستگاه مختلطی را ایجاد مینمایند وبطوریکه در قانون نفت پیش‌بینی شده‌در اثراین اختلاط شخصیت حقوقی جداگانه‌ای بوجود نخواهد آمد توضیح آنکه بموجب قانون نفت‌دوطریق جداگانه برای‌اجرای عملیات‌نفتی‌براساس مشارکت پیش‌بینی گردیده

الف- طریق تأسیس‌سازمان مشترك

ب- طریق ایجاد دستگاه مختلط

منظوراز سازمان مشترك‌آن‌است که طرفین قرارداد برای اجرای عملیات سازمان مستقلی‌را که دارای‌شخصیت‌حقوقی جداگانه‌ای است مشترکا تأسیس نمایند مثل‌شرکت سیریپ که براثر قرارداد بین شرکت‌ملی‌نفت و آجیپ مینرارپا تشکیل یافت‌و غرض‌از تشکیل دستگاه مختلط‌هر ترتیب دیگری است که طرفین قرارداد بدون تاسیس شخصیت حقوقی مستقل جداگانه‌ای برای اجرای مشترك عملیات اتخاذ نمایند ودرحقیقت دستگاه مختلط خودطرفین قرارداد می‌باشند که طرح عملیات موردنظر رامیریزند وآنرابهزینه طرفین بموقع اجرا می گذارند

درقرارداد‌شرکت‌ایران پان‌آمریکن طریقه‌دوم اختیار شده یعنی این شرکت سازمان مشترك‌یا شرکت مستقل دیگری رابوجود نمیاورد بلکه‌مستقیما‌مسئولیتهای مربوطه بقرارداد رابعهده می گیردوچون مسلم‌است که‌مباشرت مستقیم طرفین در اجرای وظایف‌وعملیات صنعت‌وسیعی‌مانند نفت‌ممکن نخواهد بودیعنی برای‌حفظ‌نظم وهم آهنگی طرفین ناچار می‌باشند که فعالیت‌های خودرا دریکجا متمرکز سازند لذا چنین‌در نظر گرفته شده که تصدی‌این عملیات رادستگاه دیگری، بعنوان‌شرکت سهامی ایران‌پان آمریکن عهده‌دار شود طبق‌مواد ۸و۹ موافقت‌نامه سرمایه مجاز اولیه‌شرکت ایران پان آمریکن هفت میلیون و پانصد هزار ریال خواهد بودو بطرزی که دراساسنامه مقرر گردیده درهر موقع قابل‌افزایش می‌باشد که ۵۰ درصد سرمایه اولیه‌و ۵۰درصد آنچه بعداً اضافه می‌شود متعلق بشرکت ملی‌نفت و ۵۰در صدبقیه‌راشرکت پان‌آمریکن‌تامین‌خواهد نمودو چنانچه علاوه بر سرمایه اصلی‌و هر گونه افزایش بعدی‌وجو دیگری‌لازم‌باشد که‌طرفین نتوانند تامین نمایند شرکت ایران پان‌آمریکن وجوه مورد لزوم را بوسیله استقراض از طریق صدور اوراق قرضه یااز هر طریق‌دیگر که‌موردتوافق طرفین‌باشد تامین خواهد نمود

ناحیه قرارداد مجاور قسمتی‌ازنواحی ساحلی ایران است که آبادیهاو قرای‌زیر در آن واقع می‌باشد(از شمال‌غربی بجنوب شرقی)

رأس‌البیشه. قصبهٔ‌معمره. راس‌تنوب. سیرمه. فشت‌المواء. طویشه. بانك‌چاهك. سبزبوشان. قریه‌حاج حیدر. حصاره کناوه حیدرآباد. بندرریك- خورالقصیر-فراکه. بوشهر و جزایر مشروحهٔ زیر در ناحیهٔ قرارداد وجوددارد (ازشمال غربی بجنوب شرقی)

جزایر قبرناخدا- جزیره درا- جزیره هیش‌السهام -جزیره بونه - جزیره شیخ سعد- جزیره عباسك - جزیره مبارك.

طرفین این‌قرارداد یعنی‌شرکت ملی‌نفت‌و شرکت پان‌آمریکن ظرف شصت‌روز از تاریخ اجرای قرارداد شرکت‌پان‌آمریکن راتشکیل خواهد داد نوع این شرکت شرکت سهامی‌است ودراداره ثبت‌شرکت های‌ایران‌بثبت خواهدرسید ودارای‌تابعیت ایرانی بوده ونسبت‌بمواردیکه تکلیف‌آن دراساسنامهٔ شرکت تعیین نشده مشمول مقررات قانون تجارت‌ایران‌است

اصل‌تساوی درمشارکت طرفین‌نسبت بشرکت‌ایران پان‌آمریکن‌دراداره‌شرکت مزبور منعکس خواهد بود بنابراین‌نصف اعضاء هیئت مدیره‌از طرف شرکت ملی نفت‌ایران ونصف‌دیگر از طرف شرکت پان‌آمریکن تعیین می‌شوند

رئیس هیئت‌مدیره‌بوسیله شرکت‌ملی نفت‌و نائب‌رئیس هیئت‌مدیره ومدیر عامل بوسیله شرکت‌پان آمریکن ازبین‌مدیران تعیین خواهدشد

هیئت‌حساب رسی‌از سه نفر تشکیل می‌شود که دونفر آنهاهر یك‌از یکطرف قرارداد ونفرسوم که سمت‌ریاست رادارا- است‌بشرح بند۲ ازماده ۶ قرارداد انتخاب می‌شود

شرکت ایران‌پان‌آمریکن‌یك‌شرکت غیر انتفاعی است که عملیات مقرردرقرار- دادرا بحساب مشترك طرفین و بعنوان عامل‌طرفین انجام خواهد دادولی‌درمورد اجراو انجام‌عملیات اکتشافی که‌موجب این قراردادفقط‌بعهده شرکت‌پان‌آمریکن است تنها عامل شرکت مزبور خواهد بود.

توضیحاً متذکر میگردد که‌طبق‌ماده ۱۲ قرارداد کلیه عملیات اکتشافی که شامل حفاری‌و اکتشافی نیز خواهد بود و عملیات مربوط دیگر تاشروع‌به‌بهره- برداری ازوظایف‌شرکت پان‌آمریکن است که شرکت‌ایران‌پان آمریکن‌دراین مورد عامل آن محسوب میگردد وکلیه هزینه های اکتشافی راکه حداقل ۸۲ میلیون دلار خواهد بود طرف‌دوم یعنی شرکت پان آمریکن خواهد پرداخت و عملیات‌اکتشافی قبل از خاتمه ۶ ماه از تاریخ اجرای قرارداد آغاز می‌شودوبهر- حال حداکثر درظرف ۱۸ ماه از تاریخ اجرای قرارداد بایستی حفاری چاه نفت را در ناحیه‌ای‌که بموجب این قرارداد بدستگاه مختلط واگذار شده‌آغاز کرده باشد ودرظرف مدت ۱۲ سال از تاریخ اجرای قرارداد عملیات اکتشافی بپایان خواهد یافت بنحوی که در پایان ۱۲ سال بهره‌برداری بمیزان تجارتی شروع شود.

مبلغی را که‌شرکت پان آمریکن برای اکتشاف صرف میکند در دوره سالیانه اول و هریك از دوره‌های سالیانه بعدی‌تا خاتمه‌سال‌چهارم‌هرسال ۸۵۰۰۰۰۰ دلار و دردوره سال پنجم تاخاتمه سال دوازدهم هرسال ۶۰۰۰۰۰۰دلارخواهد بود که‌درظرف ۶۰روز بعداز خاتمه سال چهارم میزان کل‌مخارجی که‌شرکت‌مزبور در ظرف۴ سال گذشته بعمل آورده رسیدگی ومعین می‌شود در این صورت ممکن است مخارج ۴ ساله‌از میزانی که برای خرج در دوره‌مورد بحث‌تعیین‌شده کمتر باشد ویا بیشتر که‌درصورت‌اول‌مابه- التفاوت بمبلغی که‌برای ۸ سال بعد تعیین شده اضافه و درصورت دوم ازمخارج آن کسرخواهدشدو بهرحال در طول مدت ۴ سال اول بهیچ‌عنوان جزدرموردفرس‌ماژور عملیات اکتشافی موقوف یاتعطیل‌نخواهد شدلیکن در انقضاءدوره ۴ سال‌و همچنین در انقضاء هرسال دیگر تا۸ سال بعدی چنانچه‌بامدرك مثبته محرز گردد که‌شرایط زیرزمینی ناحیه طوری است که کشف به میزان تجارتی برای شرکت‌پان‌آمریکن غیرمقدور است شرکت مزبور میتواند از ادامه‌عملیات اکتشافی خودداری نماید بدیهی است در این مورد باید مراتب را بشرکت ملی‌نفت‌ایران‌اعلام‌نمایدوازحقوق خود نسبت بناحیه عملیات‌صرف نظر کند و ضمناً باید ثابت نماید که کلیه امور اکتشافی تا تاریخ اعلام فوق‌طبق برنامه انجام و کلیه هزینه های مقرره که درنظر گرفته شده‌بشود بالتمام بمصرف رسیده‌و بااین حال بنتیجه نرسیده است و اگر مقداری‌از مبالغ مقرره منظوره‌خرج‌نشده باشدباید نصف‌مبلغ خرج‌نشده‌رابشرکت ملی‌نفت ایران‌پرداخت کند.

پوشیده نماند که‌شرکت‌پان آمریکن علاوه برقبول پرداخت کلیه هزینه های اکتشافی بشرحی که دربالاذکرشد قبل از انقضاء مدت‌سی‌روز ازتاریخ‌اجرای قرار- داد مبلغ ۲۵۰۰۰۰۰۰ دلار آمریکائی بعنوان‌پذیره‌بشرکت‌ملی‌نفت‌ایران خواهد پرداخت.

ملت ایران علاقمند است در نتیجه انعقاد این قرارداد نفت‌فلات قاره بمیزان قابل توجه و بمیزان تجارتی استخراج و بهره‌برداری از آن آغاز گرددولی‌برفرض محال وخدای‌نخواسته‌چنانچه‌اقدامات‌شرکت در ظرف‌مهلت مقرر بنتیجه مثبت نرسد کشور ایران بهیچ‌نحو دچارضرر و زیان نشده بلکه اولا از مبلغ ۲۵میلیون دلار دریافتی بعنوان‌پذیره استفاده‌نموده و ازاین حیث حقی برای شرکت پان آمریکن متصور نیست ثانیا‌در ظرف مدت عملیات اکتشافی هزینه هائی که انجام شده بضرر شرکت پان آمریکن بوده و هرگاه توقفی درعملیات پیدا شود و مبالغ معینه تماما خرج نشده باشد مبلغ خرج نشده نیزبشرکت ملی نفت تعلق خواهد گرفت برای روشن شدن‌موضوع‌ومزیداستحضار آقایان نمایندگان توضیح‌میدهد که پایان مرحله اکتشاف نفت وقتی است که طبق تئوری معروف فردریك‌لاهی -آزمایش هائی که حاکی ازپایان مرحله‌مزبور باشد درحضورنمایندگان طرفین قرارداد انجام گیرد وبتوان نفت را بمیزان تجارتی‌بهره برداری نمود منبع‌نفتی که کشف‌شده‌موقعی قابل بهره برداری‌بمیزان تجارتی‌تلقی‌می- شود که مقدارنفتی که استخراج آن‌ازمنبع مربوطه قابل پیش‌بینی است طوری باشد که درصورت تحویل نفت در کنار دریا اگرمخارج بهره برداری را باهزینه های حمل‌وبارگیری و همچنین با رقمی معادل ۱۲ر۵ درصد قیمت اعلان شده مربوطه برای نفتی ازمشخصات مشابه‌جمع کنند و حاصل جمع آنرا از قیمت مذکور کسر نمایند سود ویژه باقی بماند که میزان آن از ۲۵ درصدقیمت اعلان‌شده‌مربوطه کمتر نباشد.

بنابراین موقعی که تئوری و شرایط بالا تحقق یافت شرکت‌ایران‌پان‌امریکن کلیه مخارجی‌راکه شرکت پان‌امریکن

بابت مخارج اکتشافی وپذیره پرداخته به حساب طرفین منظورخواهد نمودوبعبارت اخری میتوان گفت که در صورت تحقق بهره‌برداری بشرح بالا کلیه‌وجوه‌پرداختی ازطرف شرکت پان آمریکن مساعده و پیش پرداخت بوده است که باید در حین مدت بهره برداری طبق مواد قرارداد مستهلك شود ونیزشرکت پان آمریکن ظرف مدت باقی قرارداد که شروع آن از سال سیزدهم از تاریخ اجرای قرارداد خواهد بود برای سال سیزدهم تا خاتمه سال هفدهم برای هر کیلومتر ۴۰۰ دلارو ازسال هجدهم تا خاتمه سال بیست ودوم ۴۸۰ دلاروازسال ۲۳ برای‌هریك ازسال های بعد ۶۰۰ دلاربعنوان حق‌الارض خواهد پرداخت ومقررات مربوط باحتساب حق الارض جزء هزینه های عملیات و مواردی که حق‌الارض بعنوان پرداخت مشخص تلقی خواهدشدبشرحی‌است که‌دربند الف ماده ۹ قانون نفت معین گردیده است.

بموجب ماده ۲۴ پنجاه درصدازنفتی که درناحیه عملیات تولید میشود متعلق بشرکت ملی نفت ایران‌وهمچنین‌هرمقدار نفتی که توسط شرکت ایران‌بان‌آمریکن بفروش برسد نصف‌آن‌بحساب‌شرکت‌ملی نفت ایران منظورخواهدشد.

مدت این قرارداد برای هریك از نواحی مقرردرماده ۳ که منابع‌قابل بهره‌برداری بمیزان تجارتی درآن کشف‌شده باشد ۲۵ سال ازتاریخ شروع‌بهره‌برداری تجارتی درناحیه مربوطه‌خواهدبود(تاریخ شروع بهره برداری تجارتی تاریخی‌است که صد هزارمترمکعب ازمواد نفتی‌تولید شده ازناحیه مربوطه فروش وتحویل شده باشد) ودرسه دوره پنجساله نیز میتوان مدت قراردادرا تمدید نمود باین ترتیب که دردوره اول قبل ازپایان سال بیست‌و سوم ودردوره پنجساله دوم قبل از پایان سال سی‌ام وهمچنین دوسال قبل ازپایان سال سی وپنجم طرف دوم میتواند قصد خود را درموردتجدیدقرارداد بطرف اول که شرکت ملی‌نفت‌ایران‌است‌اطلاع‌دهد و ضمناً درمورد تمدید دوره های پنج ساله سوم و چهارم اگر تقاضای تمدید بوسیله طرف دوم یعنی‌شرکت‌پان‌امریکن بعمل‌آیدشرکت‌های نفتی‌خارجی‌دیگری که با طرف اول یعنی شرکت‌ملی نفت ایران بمنظورفعالیتهای مشابه شرکت نموده اند وتاآن تاریخ از لحاظ تولید نتایجی معادل یا بهتر از آنچه توسط شرکت ایران پان‌آمریکن‌حاصل‌شده به دست‌آورده‌یاقراردادهائی‌منعقد کرده‌باشند که‌شرایط آن رویهم برای ایران‌ازشرایط این قرارداد مساعدتر باشد کلیه شرایط قراردادهای مذکور شامل تمدید مورد تقاضای طرف‌دوم خواهدبود.

راجع بمالیات بردرآمد کلیه سود حاصله طرفین این‌قرار داد تعلق میگیرد مقرر گردیده‌است که‌شرکت پان‌امریکن که صرفاً بعنوان عامل غیر انتفاعی عمل میکند مشمول مالیات نخواهد بود ولی طرفین قرارداد یعنی شرکت ملی نفت وشرکت پان‌آمریکن نسبت بسود ویژه حاصله طبق مقررات‌قانون مالیات‌بردرآمد وقت مالیات خواهند پرداخت بشرطی که نرخ‌مالیاتی ازپنجاه در صد که بموجب قانون مالیات بردر آمد سال ۳۵مقرر شد تجاوزنکند و مقررات‌تعیین سودویژه هر یك ازطرفین نامساعد تراز آنچه‌بموجب ماده ۳۵ قانون مالیات بردر آمدسال ۱۳۲۸ تصریح گردیده‌نباشد.

مطلب دیگر موضوع‌تعیین تکلیف دارائی وتأسیسات شرکت درانقضاءمدت قرارداد است باین‌ترتیب که اموال‌منقول دستگاه مختلط بفروش رسیده و درآمد حاصله‌ازآن بین طرفین بنسبت تساوی تقسیم‌شود و کلیه تأسیسات‌و اراضی‌بدون هیچگونه پرداخت بشرکت ملی‌نفت‌ایران انتقال‌خواهدیافت.

بطوریکه درماده ۳۶ قراردادتصریح شده شرکت پان‌آمریکن درهر موقع که مقتضی بدانند میتوانند تمامیا قسمتی از منافع وتعهدات خود را بشرح بند ۱و۲ ماده مزبور انتقال دهد و بموجب موافقت نامه مقرر است که طرف دوم قبل از شروع عملیات کلیه منافع و حقوق و تعهداتی را که بموجب این‌قرارداددارد بشرکت‌پان آمریکن ناشنال‌اویل کمپانی منتقل‌نماید.

در اینمورد نمایندگان شرکت ملی نفت در کمیسیون توضیح دادند که شرکت پان آمریکن انترناشنال اویل کمپانی ازدستگاههای تابعه شرکت پان آمریکن میباشد وعملیات اکتشاف‌وحفاری درکادر فنی آنهااست وبعلاوه مالکیت کلیه سهام آن باشرکت پان‌آمریکن‌است‌ودر عین‌حال تعهدات‌شرکت‌پان‌آمریکن‌بموجب این موافقت‌نامه بقوت خودباقی‌خواهدبود پس از بحث ومذاکره نمایندگان شرکت ملی‌نفت مقرر گردید باآخرماده ۳۶ اضافه شود (بدون آنکه هیچگونه‌خللی‌و خدشه بتعهدات طرف دوم ناشی ازاین قرارداد وارد آورد)

توضیحاتیکه فوقا داده شده کلیاتی ازبعضی مواد موافقت‌نامه است وچون‌این قرارداد براساس قانون نفت مورخ ۱۵ر ۴ر۳۶ تنظیم‌شده واکثر موادآن مشابه بامواد قرارداد سیریپ است ونمایندگان محترم ازجزئیات‌آن استحضار کامل‌دارند از توضیحات بیشتر خودداری میشودوفقط باین‌نکته اکتفا می گردد که‌در نتیجه‌این قرار دادشرکت ملی‌نفت ایران پنجاه در صد ازسودویژه‌را بعنوان سهم‌الشرکه و دولت ایران پنجاه در صد از سود ویژه سهمی‌شرکت پان آمریکن را بعنوان مالیات بردرآمد دریافت می‌نماید که در حقیقت جمعاً درآمد خالص ایران معادل ۷۵درصد ازسود حاصله‌خواهدبود

درپایان‌متذکر میشود که قانون‌نفت وقرار دادهای ناشیه از آن جمله قرارداد سیریپ وقرارداد ایران پان‌آمریکن در پیشرفت صنعت نفت حائز کمال اهمیت‌است واز فکر بلند وابتکارات شاهنشاه عظیم‌الشان سرچشمه‌میگیرد وتردیدی نیست که اجرای اندیشه‌های حکیمانه‌و راهنمائیهای مدبرانه معظم‌له در کلیه امور مملکت‌واز جمله صنعت نفت کشور شاهنشاهی ایران را بنحویکه شایسته شأن اوست‌ازمزایای ترقی وتمدن برخوردار خواهد ساخت و اقدامات دولت نیز در اجرای منویات‌ذات شاهانه‌شایان تقدیرمیباشد.

استحضاراًاضافه مینماید که کمیسیون خاص‌نفت درجلسات عدیده با حضورجناب آقای انتظام مدیرعامل شرکت ملی نفت ایران‌و آقای فؤاد روحانی مدیر امور حقوقی شرکت نامبرده و آقای انواری معاون وزارت دارائی و آقای مهندس رزم‌آراء معاون وزارت صنایع و معادن قرارداد مورد بحث رابا کمال‌دقت‌بررسی نموده وماده واحده را که‌شامل ۴۵ ماده‌و یك‌ضمیمه است بمصلحت کشور ایران و کافی برای استیفاء حق ملت‌ایران‌ازناحیه نفت‌خیز فلات‌قاره دانسته‌و تصویب نموده است وازمجلس شورایملی تقاضادارد‌ماده واحده وضمائم‌آنرا که‌ذیلا شرح میدهد مورد تصویب‌قراردهد.

مخبر کمیسیون خاص نفت-
مهدی‌مشایخی

ماده‌واحده- مجلس شورایملی‌موافقت نامه پیوست را مشتمل بر ۴۵ ماده ویك ضمیمه که برای اجرای عملیات تفحص و اکتشاف‌وبهره برداری وفروش نفت بین شرکت ملی نفت ایران از یکطرف و شرکت سهامی پان آمریکن پترولیوم کورپوریشن ازطرف دیگر بامضاءرسید ومفاد آن طبق مقررات ماده ۲قانون‌نفت نهم‌مرداد ۱۳۳۶ مورد تأیید دولت‌واقع گردیده است تصویب‌نموده‌و اجازه‌مبادله واجرای‌موافقت‌نامه مزبوررا میدهد

این‌قرارداد بین‌شرکت ملی‌نفت‌ایران که ازاین ببعد «طرف‌اول» خوانده می شود و شرکت پان آمریکن پترولیوم کورپوریشن که‌بموجب قوانین‌ایالت‌دلاور ممالك متحده آمریکا تشکیل یافته‌وازاین پس بعنوان «طرف‌دوم» نامیده میشود منعقد میگردد

نظر باینکه طرف اول مایل است تولید وصدور نفت ایران‌را افزایش دهد بطوریکه منتج بحصول‌منافع بیشتری‌برای ایران گرددو این منظور هر چه زودتر عملی شود

ونظر باینکه‌طرف اول‌بموجب‌قانون نفت نهم مرداد۱۳۳۶ اجازه‌عقد این‌قبیل قراردادها را دارد

ونظر باینکه طرف دوم سرمایه و صلاحیت فنی و تخصص اداری‌لازم برای اجرای عملیات مشروحه زیررا دارا می باشد.

و مخصوصاًبازارهای لازم‌برای‌فروش نفتی که در نتیجه عملیات مزبوربدست‌آید دراختیار دارد ونظر باینکه طرفین‌قصد دارند مقررات این قرارداد با صمیمیت‌و حسن نیت بموقع‌اجرا گذارد، شودعلیهذا بدینوسیله بین طرفهای اول‌ودوم‌بقرارزیر توافق‌حاصل‌شد

ماده۱- جزدر مواردی که سیاق عبارت مفهوم دیگری را اقتضاکند معنی بعضی ازاصطلاحاتی که‌در این قرار داد بکار رفته ازلحاظ این قرارد بشرح تعاریف زیرخواهدبود.

الف - منظور از کلمه «قرارداد» عبارت است‌ازاین سند وضمیمه‌پیوست‌آن

ب-(طرف‌اول) یعنی‌شرکت ملی‌نفت ایران یاقائمقام‌آن

ج- (طرف دوم) یعنی پان‌آمریکن پترولیوم کورپوریشن یا هر شخصیکه برطبق مقررات این قرارداد طرف‌انتقال قرار گیرد.

د - «قانون نفت» عبارت از قانون نفت مورخ نهم مرداد ۱۳۳۶ می باشد.

هـ-(نفت)شامل نفت خام‌و گازطبیعی می‌باشد.

و- «نفت‌خام» شامل نفت تصفیه نشده واسفالت‌وهرگونه موادهیدرو کربور مایع است که‌بحالت طبیعی یافت شودویا از گاز طبیعی‌بوسیله‌فشردن ویاجدا کردن بدست آید

ز- «گاز طبیعی» یعنی گازترو گاز خشك و کلیه‌هیدرو کاربورهای گازی دیگر که‌ازچاههای نفت یا گاز بدست آمده ونیز بقیه‌گازی که‌پس‌ازسوا کردن هیدرو کاربورهای مایع از گازهای‌تربا‌قی مانده‌باشد

ح - «مصرف داخلی در ایران» عبارت است از مصرف‌نفت و محصولات نفتی یا مواد فرعی که در داخله ایران مصرف می‌شود نه آنچه از ایران صادر می گردد

ط - «قیمت اعلان شده» عبارت‌است از قیمت اعلان‌شده فوب برای هر درجه ووزن مخصوص ونوع ازنفت که بمنظور صادرات درنقاط صدورمربوطه‌خریداران بطور عموم عرضه می‌شود قیمت مزبور با توجه لازم‌بقیمت‌های اعلان‌شده برای‌نفت مشابه که‌وزن‌مخصوص و مشخصات آن‌در مورد نقطه‌صدور مربوطه قبلا منتشر شده باشدتعیین‌خواهدشد.

ی- «عملیات نفتی» عبارت است از

عملیات تولیدوحمل یافروش که بموجب‌این قرارداد مجازباشد.

ك - «مترمکعب» عبارت از یك‌متر مکعب درشصت درجه فارنهایت تحت‌فشار مادی جو.

ل - «تاریخ‌اجرا» عبارت ازتاریخی است که قانون‌مربوط بتصویب این‌قرارداد بتوشیح ملوکانه رسیده باشد وهرمراجعه‌ای که درقانون نفت بتاریخ‌قرارداد شده‌باشد از لحاظ این قرارداد اشاره «بتاریخ اجرا» تلقی‌خواهد شد.

م - اصطلاح «اراضی» اعم است‌از اراضی‌پوشیده ازآب وغیرآن.

ن - «تأسیسات ثابت» عبارتست از تأسیسات نصب شده یاکار گذاشته شده یا ساخته شده که بطورثابت مستقر گردیده ومستقیماً برای عملیات موضوع‌این‌قرارداد مورد استفاده قرار گیرد.

ص - اصطلاح «دوره مالیاتی» عبارت است ازیك سال دوازده ماهه تقویمی که دریکم ژانویه هرسال شروع می‌شود ویا هردوره دیگری که بین طرفین مورد توافق قرارگرفته ومورد تصویب وزارت دارائی ایران‌نیزواقع شده باشد.

ع - اصطلاح «ناحیه» عبارتست ازکل‌ناحیه موضوع بند ۱ ماده ۳ این قرارداد یا هرقسمتی یا قسمتهائی‌از ناحیهٔ مزبورکه در آن عملیاتی که طبق این قرارداد‌مجازتلقی گردیده درهر موقع بمورد اجرا گذارده شود.

ماده ۲

۱- طرفین اول‌ودوم قرارداد بدین‌وسیله توأماً «دستگاه مختلطی» راایجاد می کنند وبطوریکه درقانون‌نفت‌پیش‌بینی گردیده دراثراین اختلاط شخصیت‌حقوقی جداگانه‌ای بوجود نخواهدآمد.

۲- طرفین این قرارداد دردستگاه مختلط مزبورباستثنای مواردی که بموجب این قرارداد و قانون نفت مقرر گردیده بطور متساوی شرکت خواهند نمود.

طرفین اول ودوم دربرخی از موارد این قرارداد‌مجتمعاًبعنوان «طرفین» ویابعنوان «دستگاه مختلط» خوانده شده‌اند.

۳ - کلیه نفتی که بموجب این قرارداد ازناحیه قرارداد تولید گردیده و کلیه دستگاهها‌وماشین‌آلات ولوله ها واموال دیگری که بموجب این قرار داد بهزینه مشترك طرفین خریداری و یا تحصیل گردیده درمالکیت طرفین (پنجاه درصد طرف اول وپنجاه درصد طرف دوم) خواهد بود وکلیه هزینه‌های لازم برای عملیات این‌قرارداد(بجزمخارج وهزینه‌هائی که تأمین و پرداخت آن برای عملیات اکتشافی تنها برعهده طرف دوم است) بوسیله طرفین یعنی پنجاه درصد بوسیله طرف‌اول وپنجاه درصدبوسیله‌طرف دوم تأمین وپرداخت خواهد شد.

هریك ازطرفین حق دارد که سهم نفت خود را برای‌خود یا برای‌نماینده‌خود بجنس مطالبه نماید.

ماده ۳

۱- ناحیه‌ای بشرح مذکور درجدول ۱ ضمیمه بطورمانع للغیردراختیاردستگاه مختلط گذارده‌می‌شود تا عملیات مقرر در این‌قراردادرابعاملیت شرکت‌نفت‌ایران‌پان آمریکن که‌طبق‌ماده۵ این‌قرارداد بوسیله طرفین تشکیل‌خواهدیافت در آن بموقع اجرا بگذارد.

۲- درپایان سال پنجم پس ازتاریخ اجرا کل ناحیه مشروحه دربند۱ این ماده بمیزان ۲۵ درصد کسر خواهد شد وبعداز آن نیزحد اکثر ضمن یك دوره پنجساله دیگرناحیه‌مزبورمجدداً بمیزان ۲۵درصد تقلیل داده خواهد شد.

۳- ناحیه‌ای که بمنظور تقلیل‌مشروح دربند۲ این ماده ازناحیه قرارداد خارج خواهد شد ازقطعاتی تشکیل خواهد شد که‌مساحت هر کدام ازآنها از ۲۰۰ کیلو مترمربع کمترنبوده‌ومتوسط‌طول هر کدام‌از قطعات بیشترازشش برابر میزان متوسط پهنای‌آن نباشد.

۴- طرف دوم لااقل یك ماه جلوتر ازاسترداد قطعات ناحیه بشرح مذکور در بند ۲ این ماده‌مشخصات حدود قسمت مورد استرداد را بطرف اول اعلام‌خواهد نمود.

۵- چنانچه درپایان سال دوازدهم‌از تاریخ اجرا طرف‌دوم بمرحله‌بهره‌برداری تجارتی درناحیه عملیات بمعنی مشروحه دراین قرارداد نرسیده باشد ناحیه‌مذکور بطرف اول‌مسترد خواهد شد.

۶- چنانچه در پایان سال دوازدهم ازتاریخ اجرا بهره برداری تجارتی‌انجام شده باشد فقط‌آن قسمت ازاراضی که از نقطه نظرتجارتی منابع قابل‌بهره‌برداری درآن کشف شده باشد دراختیار طرفین باقی خواهد ماند.

ماده ۴- طرف دوم مکلف است ظرف مدت سی روز از تاریخ اجرا درخواست ثبت خود را طبق قوانین و مقررات ثبت شرکتها در ایران به اداره ثبت ایران تسلیم نماید.

ماده ۵

۱- طرفهای‌این قراردادظرف‌شصت روز ازتاریخ اجرا یك شرکت سهامی تشکیل‌داده ودر اداره ثبت ایران بثبت خواهند رساند این شرکت یك شرکت غیر انتفاعی‌بوده وعملیات‌مقرردراین‌قرارداد را بحساب مشترك طرفین وبعنوان عامل طرفین انجام خواهد داد ولیکن در مورد اجرا وانجام عملیات اکتشافی که بموجب این قرارداد برعهده طرف دوم محول گردیده شرکت مذکورفقط عامل طرف دوم خواهد بود. شرکت سهامی مزبور شرکت نفت ایران پان آمریکن نامیده خواهد شد وازاین‌پس دراین قرارداد نام شرکت ایران پان‌آمریکن به‌آن اطلاق می‌شود. شرکت ایران پان‌آمریکن‌دارای تابعیت ایرانی بوده و نسبت بموارد‌یکه تکلیف‌آن در اساسنامه شرکت مذکور تعیین نشده‌باشد مشمول‌مقررات‌قانون‌تجارت ایران خواهد بود.

۲- شرکت ایران پان آمریکن بعنوان عامل‌طرفین این قرار داد یا فقط بعنوان عامل طرف دوم (هر کدام که‌مورد پیدا کند)عملیاتی را که موضوع‌این‌قرارداد بوده یا اجازه انجام‌آن‌بموجب‌این‌قرارداد داده شده انجام خواهد نمود و کلیه‌مخارج وهزینه‌های لازم برای‌عملیات مزبورتوسط طرفین قرارداد توأماً یا به تنهائی (هر کدام که طبق مواد این قراردادموردپیدا کند) از طریق عاملیت شرکت ایران پان‌آمریکن پرداخت خواهدشد. طرفین این قرارداد ممکن است در هر موقع اختیاربدهند که قراردادهای‌پیمانکاری نیز بنام شرکت ایران پان‌آمریکن بسته شود ودرهریك از اینگونه قرار دادها پیمانکار بعنوان عامل دستگاه مختلط یافقط‌بعنوان عامل طرف دوم (بسته باینکه وظائفی که انجام‌آن‌درقرارداد پیمانکاری پیش‌بینی گردیده جزو تعهدات کدام یك باشد) تلقی‌خواهد شد.

۳- مخارج و هزینه‌های لازم برای تجهیز واستخدام‌کارمندان و اداره و بکار انداختن اداره یا ادارات شرکت ایران پان‌آمریکن براساس عادله و منصفانه و برطبق روش صحیح حسابداری‌بین‌طرفین این قرارداد بنا بعمل‌یا عملیاتی که درهر مورد انجام می‌شود تسهیم خواهد شد و طرفین این‌قرارداد ازمخارج‌ز بورهر کدام سهم مربوط‌بخود رابرعهده داشته‌وپرداخت خواهند نمود. بدون اینکه محدودیتی در عمومیت مقررات فوق حاصل شود مخارج وهزینه‌های مذکوردراین بندشامل حقوق ودستمزد کارکنان شرکت ایران پان آمریکن وکارکنانی که بطورموقت یا قسمتی ازساعات کارویا بطور دائم توسط یکی ازطرفین این‌قرارداد بشرکت ایران پان‌آمریکن قرض‌داده شده باشند خواهد بود ونیزشامل‌مخارج‌وهزینه‌های‌مرخصی‌ها وایام بیماری وبهداشت وبیمارستان‌وحقوق بازنشستگی ووجوه صرفه جوئی‌وپس‌انداز وپاداش وسایر وجوه مربوط بطرحهای مزایای‌کارمندان که برعهده شرکت‌ایران پان‌آمریکن ویا هریك ازطرفهای‌قرارداد که‌کارمندان مزبوررا بقرض داده اندقرار گرفته باشد خواهد بود وهمچنین شامل مبالغ پرداختی بپیمانکاران ومبالغی که بوسیله طرفین‌این‌قرارداد یایکی از آنها در ازای انجام خدماتی توسط یکی از ادارات مربوطه‌آنها مورد مطالبه قرار میگیرد نیزخواهد بود و اینگونه خدمات فقط بموجب قراردادهای کتبی با شرکت ایران پان‌آمریکن و بر حسب تصویب هردو طرف این قرارداد انجام خواهد شد.

۴- کلیه وجوهی که هریك ازطرفین این قراردادبابت مخارج‌وهزینه‌های‌مذکور دراین ماده بشرکت ایران پان آمریکن یاازطرف‌آن‌شرکت یا بوسیله‌آن‌شرکت پرداخت نمایند علاوه براقلام قابل کسر دیگردراحتساب سود ویژه طرف‌مربوطه طبق قانون جاری مالیات جاری مالیات بردرآمد ایران بعنوان اقلام قابل کسر هزینه تلقی‌خواهد شد.

ماده ۶

۱- هریك از طرفین این قرارداد نصف سرمایه شرکت‌ایران پان‌آمریکن را تعهد و پرداخت خواهند نمود اصل تساوی درمشارکت‌طرفین نسبت بشرکت ایران پان‌آمریکن دراداره شرکت‌مزبور منعکس خواهد بود. وبنا بر این نصف عده اعضای هیئت مدیره شرکت توسط طرف اول ونصف دیگرتوسط طرف‌دوم تعیین خواهند شد.

انتخاب رئیس هیئت مدیره ونایب وی و مدیر عامل ازمیان اعضای هیئت طبق دستوری خواهد بود که در اساسنامه شرکت مقرر گردیده است رئیس هیئت مدیره بوسیله طرف اول و نایب رئیس هیئت مدیره ومدیرعامل بوسیله طرف دوم ازمیان مدیران تعیین خواهند گردید.

۲- هیئت حسابرسی‌ازسه‌نفرتشکیل خواهدشد که‌دونفرآنهاهر کدام‌توسط‌یکی ازطرفین انتخاب خواهدشدو نفرسوم که سمت ریاست هیئت را خواهدداشت‌بوسیله رئیس مؤسسه

Schweizerische Kammer fur Revision swesen of Zurich

ازاتباع ممالکی‌بجزایران و ممالك متحده‌آمریکا انتخاب خواهد گردید.

ماده۷

۱-برای اینکه ادامه عملیات‌شرکت ایران‌پان‌آمریکن میسرو تأمین گردد هر یك‌ازطرفین موافقت میکنند تعدادی از سهام شرکت ایران پان آمریکن را که معادل یك‌درصد سرمایه شرکت مزبور باشدنزد اتحادیه بانکهای سویس تودیع نمایند. تودیع سهام مزبور بامضای‌مشترك طرفین وبراساس وکالت‌بلاعزلی که‌توسط طرفین مشترکاً تنظیم شده باشد انجام خواهد گرفت مدت اعتباراین‌وکالت‌همان مدت اعتبار این قرارداد خواهدبود.

۲-وکالت مذکوردر بند۱ این‌ماده متضمن مقررات زیرخواهدبود:

الف-چنانچه‌اتحادیه بانکهای‌سویس ازوکالت استعفانماید یابهر وسیله دیگری بدان خاتمه دهد میتواندبانك‌دیگری‌راکه دارای‌همان‌درجه ازاهمیت باشدبجای خود تعیین کند.

ب- بانکی که بسمت وکیل تعیین گردیده مکلف خواهد بود نسبت بسهامی که نزد او تودیع گردیده ورقه حق حضور در هر مجمع عمومی را بیك نفر نماینده که تعیین او برای هرسال قبلا ومنتهی تا ۳۱ دسامبر سال پیش باید انجام گیرد تسلیم نماید نماینده مزبور بتوافق طرفین اول ودوم این قرار داد تعیین خواهد شد و درصورتی که توافق حاصل نشود رئیس دادگاه استان (تریبونال کانتونال) ژنو نماینده مذکور را از اتباع یك کشور ثالث انتخاب خواهد نمود مشروط براینکه شخص مزبور درهیچ یك از شرکت های نفتی ذینفع نبوده و از عداد کارمندان دولت و مأمورین بخدمات عمومی و شهرداری ها نیز خارج باشد.

ج- شخص مزبور که بدین ترتیب بمنظور دادن رأی معین میگردد وظیفه وکالت خود را درحدود مقررات وروح این قرار داد و مختصراً با توجه بمنافع شرکت ایران پان آمریکن انجام خواهد داد.

۳- درصورت امتناع اتحادیه بانکهای سویس از قبول وکالت ونیز درصورتی که اتحادیه مزبور از تعیین بانك دیگری بجای خود خودداری نماید بانکی که باید تودیع سهام در نزد آن بعمل آید باتوافق طرفین ودرصورت عدم حصول توافق بداوری تعیین خواهد گردید.

ماده ۸-۱- سرمایه مجاز اولیه شرکت ایران پان آمریکن ۷ میلیون و پانصد هزار ریال خواهد بود سرمایه مزبور بطرزی که در اساسنامه شرکت پان آمریکن مقرر گردیده درهرموقع قابل افزایش خواهد بود

۲- پنجاه در صد سرمایه اولیه مذکور فوق ونیز پنجاه درصد هرگونه افزایش آن توسط طرف اول یا توسط شرکت یا شرکت هائی تماماً متعلق بطرف اول باشند تأمین خواهدشد.

پنجاه درصد دیگر توسط طرف دوم یاتوسط شرکت یا شرکت هائی که تماماً متعلق بطرف دوم باشند تأمین خواهد شد.

مقصود از شرکتی که تماماً متعلق بیکی از طرفین باشد شرکتی است که کلیه سهام دارای حق رأی آن متعلق بطرف مزبور یا شرکت اصلی طرف مزبور باشد.

ماده ۹- چنانچه علاوه بر سرمایه اصلی شرکت ایران پان آمریکن و هرگونه افزایش بعدی آن وجوه دیگری لازم باشد هریك از طرف های اول و دوم نیمی از وجوه مورد احتیاج را تأمین خواهند کرد. چنانچه طرفین نتوانند وجوه اضافی مذکور را تأمین نمایند شرکت ایران پان آمریکن وجوه مورد لزوم را بوسیله استقراض از طریق صدور اوراق قرضه یا از هرطریق دیگری که مورد توافق طرفین این قرار داد واقع شود تأمین خواهد نمود.

ماده ۱۰-۱- شرکت ایران پان آمریکن بعنوان عامل طرفین این قرارداد یابعنوان عامل طرف دوم (هرجا که مورد پیدا کند) مجاز است و حق دارد که بطور مانع للغیر عملیات تولید و حمل ونقل را بنحو مقرر در این قرارداد در ناحیه عملیات ویا نسبت بآن اداره واجراء نماید.

۲- عملیات تولید شامل امور زیر خواهد بود:

اکتشاف نفت ازطریق زمین‌شناسی. ژئوفیزیکی وطرق دیگر بانضمام حفر چاه بمنظور تعیین شرایط زمین‌شناسی. حفاری وتولید و برداشت نفت. انبار کردن نفت و هرگونه وظائف دیگری که بطور معمول با عملیات تولید مرتبط باشد.

۳- حق عملیات حمل ونقل شامل امور زیر خواهد بود:

حمل نفت از مناطق تولید بتصفیه خانه ها و دستگاههای توزیع ووسائل حمل ونقل ویا بکنار دریا ونیز حمل نفت از تصفیه خانه ها بهر کدام از نقاط مزبور (چنانچه مقررات این قرارداد در آینده شامل ایجاد تصفیه خانه نیز گردد)- انبار کردن نفت و تحویل نفت تولید شده باجمیع وسایل بانضمام وسائل بارگیری کشتی.

۴- شرکت ایران پان آمریکن بعنوان عامل طرفین این قرارداد ویابعنوان عامل طرف دوم (هرجاکه مورد پیدا کند) حقوق و اختیارات لازم را خواهد داشت که تاحدودی که امور زیر برای اجرای عملیات مقرر در این قرارداد لازم باشد در مورد آباد کردن اراضی و ایجاد جزیره ها ونیز دراجرای عملیات حفر وگودکنی و سوراخ کردن وساختمان و نصب ولوله ریزی کردن وتهیه وگرداندن ونگاهداری کردن واداره کردن نسبت بحفره ها و گودالها و چاهها وخندقها و حفار ها و سدها وفاضل آبها ومجاری آب ودستگاه ها ومخازن وآب گیرها و سایر انواع انبارها و دستگاههای تقطیر میدان نفت و دستگاههای استخراج گازواین در سرچاه وکارخانجات گوگرد وسایر دستگاههای لازم برای تولید و عمل آوردن نفت و خطوط لوله و تلمبه خانه ها و مراکز کوچك وبزرك تولید نیرو وخطوط انتقال نیرو و تلگراف وتلفن ورادیو وسایر وسایل مخابراتی وکارخانجات وانبار ها وساختمانهای اداری ومنازل وعمارات وبنادر وحوضچه ها ولنگرگاهها و اسکله های کوچك و بزرك و دستگاههای لاروبی وموج شکنها و لوازم بارگیری بالوله‌های زیردریائی و سایر وسایل بارگیری انتهائی و کشتیها و وسایط نقل وانتقال وخطوط آهن وراهها و پلها وپلهای متحرك وسرویسهای هوائی و فرودگاهها وسایر لوازم نقلیه وگاراژها و آشیانه‌های هواپیما وکارگاههای تعمیر و وکارگاههای ریخته گری ومراکز تعمیر و وکلیه سرویس‌های فرعی که بنظر طرفین این قرارداد یابنظر طرف دوم (درمواردی که مربوط باو باشد) برای اجرای عملیاتشان لازم بوده یاباین عملیات مرتبط می‌باشد اقدامات لازم بعمل آورد و نیز کلیه حقوق اضافی دیگری را که برای اجرای عملیات آنها لازم یابطور معقولی مرتبط بآن باشد خواهد داشت. دستگاه های مذکور ممکن است توسط طرف مربوطه درمحل یامحلهائیکه معین مینماید قرارداده شود مشروط براینکه:

الف- چنانچه بناباشد دستگاههای مزبور در خارج از ناحیه قرار گیرد تعیین محل آن بعداز مشاوره بین طرفین این قرارداد باتوجه به حداکثر ملاحظه صرفه واقتضای عملیات خواهد بود و

ب- در مورد آباد کردن اراضی و ایجاد جزیره و ساختمان راه‌آهن وبندر و تلفن و تلگراف وبی‌سیم وسرویس هوائی در ایران اجازه قبلی و کتبی دولت ایران لازم خواهد بود و اعطای اجازه مزبور نباید بدون دلیل معقول ردشود و یا بتأخیر افتد.

۵- طرفین این قرارداد که ازطریق شرکت ایران پان آمریکن عمل خواهند کرد بشرط رعایت مقررات این قرارداد حق تصدی واداره کامل مانع للغیر و مؤثر و تعیین نحوه کلیه عملیات خود را خواهند داشت مگر در مورد عملیات اکتشافی (که شامل حفاری اکتشافی نیز خواهد بود) که درمورد این عملیات طرف دوم که از طریق شرکت ایران پان آمریکن عمل خواهد کرد با رعایت مقررات ماده ۱۲ دارای حق تصدی و اداره کامل و مانع للغیر و تعیین نحوه عمل خواهد بود.

ماده ۱۱- بمنظور تسریع دراجرای عملیات مقرر در این قرارداد شرکت ایران پان آمریکن یاطرف دوم می‌توانند بدون اینکه از میزان مسئولیت طرفین این قرار داد دربرابر ایران چیزی کاسته شود بشرط رعایت مقررات ماده ۴ قانون نفت درمواردی که مقتضی میدانند اجرای هریك ازعملیات ووظائف مشروح در این قرارداد را بر عهده پیمانکاران بگذارند و از نظر مقررات ماده سوم قانون نفت طرف اول بدینوسیله موافقت خود را نسبت بموارد مزبور اعطا مینماید.

ماده ۱۲-۱- طرف دوم که ازطریق شرکت ایران پان آمریکن عمل خواهد کرد درمورد عملیات اکتشافی (که شامل حفاری اکتشافی نیز خواهد بود) تعهدات زیر را بر عهده خواهد داشت:

الف- سعی کامل در اینکه عملیات اکتشافی حوزه قرارداد طبق اصول فنی معمول به صنعت نفت بحد اعلای خود جریان یابد.

ب- تنظیم طرح عملیات خود بامشورت طرف اول واجرای جدی طرح مزبور بهزینه خود.

هرگونه مخارج مربوط به استفاده از اراضی جزء هزینه‌های مذکور محسوب خواهدشد.

ج- تسلیم گزارشهای تفصیلی پیشرفت کار بطرف اول ونیز تسلیم گزارش جامع نهائی.

د- فراهم کردن وسایل برای نمایندگان طرف اول که درهرموقع مناسبی عملیات او راکه برطبق این قرارداد انجام میدهد بازرسی نمایند.

هـ- تحمل کلیه هزینه‌های اکتشافی یعنی سهم طرف اول و سهم خود در صورتی که عملیات اکتشافی منجر باحراز وجود ذخایر نفتی بمیزان بهره برداری تجارتی نشود.

و- رعایت مقررات بندهای ۲ و ۳ و ۵ و ۷ و ۸ ماده ۱۳.

ماده ۱۳ -- طرفین این قرارداد که ازطریق شرکت ایران پان آمریکن بخرج و هزینه مشترك خود عمل خواهند نمود ملزم بانجام تعهدات زیر خواهند بود:

۱- بکار بردن حد اکثر کوشش برای توسعه هریك از مناطق کشف شده بحد اعلا طبق روش فنی صحیح نفت. استخراج نفت کشف شده بمیزانی که آن قسمت از ذخایر مکشوفه که استخراج آن بااستفاده از جدیدترین اصول طرق معمول صنعت نفت ازنقطه نظر اقتصادی موجه باشد درطی مدت قرارداد تماماً مورد استخراج قرار بگیرد. و مخصوصاً رعایت اصول صحیح فنی ومهندسی در حفاظت ذخایر مزبور واجرای عملیات مقرر دراین قرارداد بطور عموم.

۲- نگاهداری ارقام و اطلاعات کامل از جمیع عملیات فنی مقرر این قرارداد.

۳- نگاهداری حساب های عملیات خود بطریقی که ارقام و اطلاعات مربوط بهزینه های عملیات مزبور بطرز درست وواضح و دقیق نمایش داده شود. برای انجام این منظور بایستی روش حسابداری مناسبی انتخاب گردیده ودرروش مزبور بر طبق تحولاتی که بعداً ممکن است پیش آید تجدیدنظر بعمل آید.

۴- فراهم کردن وسایل برای نمایندگان یکدیگر که درهرموقع مناسبی عملیات مورد این قرارداد و وسایل اندازه گیری وسنجش و آزمایش را بازرسی نمایند.

۵- استخدام حد اقل کارمندان خارجی و اطمینان ازاینکه تاحدودیکه

معقولا عملی باشد بیگانگان فقط برای تصدی مقاماتی استخدام شوند که شرکت ایران پان آمریکن و طرف دوم (هرجا که مربوط باوباشد) نتوانند ایرانیانی حائز معلومات وتجربه کافی برای احراز آن مقامات بیابند.

۶- تهیه طرح و برنامه ها برای کار آموزی وتعلیم صنعتی وفنی وهمکاری در اجرای آنها باتوجه باین هدف که درنتیجه اجرای برنامه های مذکور تقلیل تدریجی و مرتب کارمندان خارجی شرکت ایران پان آمریکن ازدو درصد کل کارمندان که در استخدام آن شرکت میباشند تجاوز ننماید ومقامات عالی اجرائی که توسط کارمندان غیر ایرانی اشغال شده از ۴۹ درصد کل مقامات اجرائی موجود بیشتر نباشد.

۷- توجه دائم بحقوق ومنافع ایران در جریان عملیات خود.

۸- فراهم آوردن وسایل برای اینکه هرکدام از طرفین که بخواهد بتواند ظرف مدت معقولی هرگونه اطلاعی را که لازم بداند از قبیل رونوشت‌های دقیق نقشه ها ومقاطع و گزارش‌های مربوط بنقشه برداری وزمین‌شناسی وژئوفیزیك وحفاری وتولید و سایر امور مربوطه بعملیات مقرر در این قرارداد که جنبه قطعیت یافته باشد وهمچنین جمیع اطلاعات علمی وفنی مهم که درنتیجه عملیات آنها بدست آمده باشد ازطریق نمایندگی شرکت ایران پان آمریکن دریافت نماید.

ماده ۱۴- کلیه طرحها نقشه‌ها مقاطع و گزارش‌ها وجداول واطلاعات علمی وفنی وهرگونه اطلاعات مشابه مربوط بعملیات فنی طرف دوم یاشرکت ایران پان آمریکن که بموجب این قرارداد مقرر است ازطرف اول وطرف دوم وشرکت ایران پان آمریکن محرمانه تلقی خواهدشد. بدینمعنی که محتویات و تأثیر آن نباید بوسیله هیچکدام از طرفین یاشرکت ایران پان آمریکن بدون رضایت طرفین این قرارداد افشا شود منتها در دادن چنین رضایت بدون دلیل موجه امتناع یا تأخیر نباید بعمل آید.

ماده ۱۵-۱- برای تعیین اینکه مرحلهٔ اکتشاف درچه موقع پایان میبابد ضابطهٔ FielbDiscoverg Wilbcat طبق تعریف فردریك هـ. لاهی ملاك عمل خواهد گرفت. آزمایشهائی که تکمیلی ازپایان مرحله مزبور باشد بایستی با حضور نمایندگان طرفین انجام پذیرد.

۲- بمحض اینکه طرف دوم باین نتیجه رسید که عملیات اکتشافی وی بمرحله کشف منبع نفتی قابل تولید بمیزان تجارتی رسیده است گزارش تفصیلی این مطلب را بطرف اول تسلیم خواهد نمود.

۳- گزارشی که طرف دوم بموجب بند ۲ فوق بطرف اول تسلیم مینماید باید مراتب زیر را بطور وضوح نشان دهد:

الف- عمق - فشار و سایر مشخصات منبع و اندازه و استعداد تولیدی واستعداد تولید روزانه هرچاه ومشخصات نفت کشف شده.

ب- فاصله و میزان دسترس بودن منبع از کنار دریا ونقاط عمده پخش و مصرف - فراهم بودن وسایل حمل و نقل تا بازار های فروش - یا میزان مخارجی که برای ایجاد یاتکمیل وسایل مزبور مورد نیاز باشد.

ج- هرگونه اطلاعات مربوطه دیگر که مورد استناد طرف دوم قرار گرفته و استنباطات وی مبتنی بر آن بوده باشد.

د- نظریاتی که بوسیلهٔ کارشناس یا کارشناسانی که عملیات اکتشافی را برعهده داشتند ابراز گردیده باشد.

۴- طرف اول گزارش طرف دوم را فوراً وبا کمال حسن نیت مورد بررسی قرار خواهد داد تا تشخیص دهد که آیا کشف منبع قابل بهره‌برداری بمیزان تجارتی بدان معنی که دربند ۵ این ماده تعریف گردیده انجام گرفته یانه.

۵- منبع نفتی کشف شده فقط وقتی قابل بهره‌برداری بمیزان تجارتی تلقی میشود که مقدار نفتی که استخراج آن از منبع مزبور بطور معقول قابل پیش‌بینی است طوری باشد که درصورت تحویل نفت در کنار دریا اگر مخارج بهره‌برداری را باهزینه های حمل وبارگیری و همچنین بارقمی معادل ۱۲ و نیم درصد قیمت اعلان شده مربوطه برای نفتی ازمشخصات مشابه جمع کنند ورقم حاصله را از قیمت اعلان شده مذکور موضوع نمایند سود ویژه‌ای باقی بماند که میزان آن از ۲۵ درصد قیمت اعلان شدهٔ مربوطه کمتر نباشد

۶- هرگاه طرف اول معتقد باشد که استنباط طرف دوم دائربر کشف منبع قابل بهره‌برداری بمیزان تجارتی غیرموجه است نظریات ودلایل خودرا بطرف دوم اطلاع خواهد داد. دراین صورت طرف دوم میتواند عملیات حفاری بیشتری را انجام دهد وهر- گاه درنتیجه این حفاریهای اضافی وجود منبع قابل بهره‌برداری بمیزان تجارتی ثابت شود کلیه مخارجی که بعدازخاتمه F·D·W·C· بعمل آمده بعنوان مخارج توسعه وبهره- برداری تلقی گردیده و دستگاه مختلط مخارج مزبور را توسط شرکت ایران پان آمریکن بطرف دوم خواهد پرداخت.

۷- مقررات این ماده نسبت بمنابعی که بعد ازمنبع اولی کشف شود نیز جاری خواهد بود.

۸- بمحض اینکه وجود منبع قابل بهره‌برداری تجارتی بمعنی مشروح دربند ۵ این ماده بثبوت رسید طرفین این قرارداد توأماً مسئولیت کلیه مخارجی را که بعد ازخاتمه F·D·W·C· برای توسعه وبهره برداری منبع مورد بحث لازم باشد برعهده خواهند گرفت. کلیه مخارجی که تاتاریخ مزبور بابت اکتشاف درهرقسمتی از ناحیه عملیات انجام گرفته باشد بدون احتیاج به تشریفات دیگری ازطرف دستگاه مختلط توسط شرکت ایران پان آمریکن بطرف دوم مسترد خواهدشد.

۹- بعد از کشف منبع اولی طرف دوم مخارج لازم برای اجرای عملیات اکتشافی درمناطق دیگر را ازطریق شرکت ایران پان آمریکن بطور مساعده خواهد پرداخت مخارج مزبور بعد از خاتمه چاه اکتشافی F·D·W·C· جدیدی بطرف دوم مسترد خواهد شد ودر صورتیکه حفرچاه جدید قرین موفقیت نباشد مخارج مزبور بعد از انقضای دوره دوازده ساله اکتشاف قابل استرداد خواهد بود.

۱۰- دراجرای تعهدات مربوط به استرداد وجوهی که دراین ماده مقرر است دستگاه مختلط ازطریق شرکت ایران - پان آمریکن مبلغی معادل مخارج اکتشاف ببستانکار حساب طرف دوم منظور خواهد نمود واحتساب این وجوه براساس صورت مخارجی خواهد بود که طرف دوم ظرف دوماه از خاتمه هریك ازدوره‌های سه ماهه بشرکت ایران پان آمریکن ارسال خواهد نمود. شرکت ایران پان آمریکن حق خواهد داشت که صحت مخارج مزبور را مورد رسیدگی و تحقیق قرارداده وبرای تأیید آن ارائه اسناد مثبت را بخواهد درصورتیکه ظرف مدت ۴۵ روز ازتاریخ تسلیم صورت مخارج اعتراضی نسبت بآن نشود صورت مزبور قطعیت خواهد یافت.

۱۱- پرداخت وجوهی که مطابق آن ماده به بستانکار حساب طرف دوم منظور شود توسط دستگاه مختلط در کوتاهترین مدت ممکنه ودرهرحال باقساط سالیانه که میزان آن نبایستی هیچگاه ازمعادل ده سنت بهر بشکه نفت صادر شده کمتر باشد به عمل خواهد آمد.

۱۲- پنجاه در صد وجوهیکه بابت استرداد مخارج اکتشاف بطرف دوم تأدیه میشود توسط طرف دوم بطرف اول پرداخت خواهد گردید

ماده ۱۶-۱- عملیات اکتشافی بایستی قبل ازخاتمه ششماه ازتاریخ اجرای قرارداد آغازشود

۲- عملیات حفاری بایستی با نهایت سرعت معقول وبرطبق روش صحیح صنعت نفت آغازشود ولی طرف دوم بهرحال حد اکثر ظرف ۱۸ ماه ازتاریخ اجراء قرارداد بایستی اقلا حفاری یك چاه نفت را در ناحیه‌ای که بموجب این قرارداد به دستگاه مختلط واگذار شده است آغاز کرده باشد.

۳- اگر درخاتمه دوازده سال ازتاریخ اجرای قرارداد طرف دوم بهره برداری تجارتی را درناحیه‌ای که بموجب این قرارداد بدستگاه مختلط واگذار گردیده انجام نداده باشد قرارداد حاضر کان لم یکن تلقی گردیده وشرکت ایران پان آمریکن منحل خواهد شد.

ماده ۱۷-۱- شرکت ایران پان آمریکن بعنوان عامل طرفین قرارداد ویا بعنوان عامل طرف دوم (هرجاکه مورد پیدا کند) حق خواهد داشت که از کلیه اراضی بایر متعلق بدولت که برای استفاده بمنظور عملیات مقرر دراین قرار داد بنحو معقول مورد لزوم باشد مجاناً و بطور مانع للغیر استفاده نماید. استفاده ازاینگونه اراضی مشروط بموافقت قبلی وکتبی دولت خواهد بود درخواست موافقت توسط طرف اول بعمل خواهد آمد ونباید بطور غیرمعقول مورد رد یاتأخیر واقع شود.

۲- درمواردیکه شرکت ایران پان آمریکن بعنوان عامل طرفین ویا بعنوان عامل طرف دوم (هرجاکه مورد پیدا کند) برای اجرای عملیات مقرر دراین قرارداد احتیاج باستفاده ازاراضی دائر متعلق بدولت داشته باشد تحصیل این اراضی در مقابل پرداخت بهای عادله یا مال‌الاجاره بدولت خواهد بود درخواست تحصیل اراضی مزبور از طریق طرف اول انجام خواهد گرفت.

هرگاه شرکت ایران پان آمریکن تحت همان عنوان احتیاج باراضی داشته باشد که متعلق بمالك خصوصی بوده باشد خرید یااجاره آنها ازطریق مذاکره مستقیم با مالك انجام خواهد گرفت. معذلك شرکت ایران پان آمریکن میتواند ازطرف اول تقاضا کند که درمذاکرات مزبور مداخله وبااستفاده ازمقررات اساسنامه شرکت ملی نفت ایران درمورد تحصیل اراضی بشرکت مزبور کمك کند.

هیچگونه تقلیلی که بموجب مقررات ماده ۳ این قرارداد درناحیه عملیات حاصل میشود نسبت بحقوقی که بموجب مقررات این ماده دراراضی مورد استرداد کسب شده باشد مؤثر نخواهد بود

ماده ۱۸- هرگاه شرکت ایران پان آمریکن بعنوان عامل طرفین قرارداد و یابعنوان عامل طرف دوم (هرجا که طبق مقررات این قرارداد مورد پیدا کند) بمنظور انجام عملیات خود درحدود معقول در رو یا درزیرزمین (خواه درداخل ناحیه عملیات یاخارج ازآن) حقی کمتر ازحق استفاده مانع للغیر ازقبیل حقوق ارتفاقی وحق عبور

ومرور وحق احداث و کشیدن راه و راه آهن ولوله وخطوط لوله ومجرای فاضل آب و زه کشی وسیم کشی و کابل کشی وخطوط و نظائر آن لازم داشته باشد، مراتب را کتباً بطرف اول اطلاع خواهد داد. طرف اول حقوقی را که شرکت ایران پان آمریکن تحت عنوان مزبور لازم دارد در مورد اراضی مشروح در بند ۱ ماده ۱۷ بطور مجانی و در موارد دیگر در مقابل پرداخت قیمت یا اجاره بهای عادله برای شرکت مزبور تحصیل خواهد نمود مبالغی که بدین ترتیب توسط طرف اول پرداخت میشود از طرف دستگاه مختلط (متساویاً بوسیله طرفین این قرارداد) بطرف اول مسترد خواهد گردید.

ماده ۱۹-۱- شرکت ایران پان آمریکن عنوان عامل طرفین این قرارداد و یا بعنوان عامل طرف دوم (هرجا که مورد پیدا کند) میتواند بمنظور اجرای عملیات مقرر در این قرارداد از کلیه آب هائی که در سطح یا در تحت اراضی مورد استفاده خود و یا اراضی متعلق بدولت که مورد استفاده دولت نباشد یافت شود استفاده نماید لیکن در مورد شق اخیر استفاده از آن آبها مشروط بموافقت دولت خواهد بود.

درخواست موافقت از طریق طرف اول بعمل خواهد آمد ونباید بطور غیر معقول مورد تاخیر واقع شود استفاده از آب مجانی لیکن مشروط برعایت حقوق اشخاص ثالث و پرداختهای متداول دیگر خواهد بود.

۲- هرگاه شرکت ایران پان آمریکن تحت همان عنوان بطور معقول احتیاج به استفاده از آبهائی داشته باشد که در اراضی غیر از آنچه فوقاً ذکر شد واقع باشد برای کسب حقوق مزبور از طریق مذاکره مستقیم اقدام خواهد کرد. بها یا اجاره ای که در مقابل حقوق مزبور پرداخته میشود باید معقول بوده و از بهای عادله حقوق مشابه در اراضی مجاور نبایستی تجاوز نماید.

ماده ۲۰- شرکت ایران پان آمریکن بعنوان عامل طرفین این قرارداد و یا بعنوان عامل طرف دوم (هرجا که مورد پیدا کند) میتواند برای عملیات خود و با رعایت حقوق اشخاص ثالث از زمینهائیکه مورد استفاده اواست وهمچنین از زمینهائیکه در داخل ناحیه عملیات متعلق بدولت است و مورد استفاده دولت یا دیگران نیست هر نوع خاک وشن وآهک وسنگ وگچ و سایر مصالح ساختمانی را برداشت واستفاده نماید مشروط براینکه خسارات وارده بر اشخاص ثالث را که در نتیجه این برداشت یا استفاده ممکن است متضرر بشوند بمیزان عادلانه ای جبران نماید.

ماده ۲۱-۱- هریك از طرفین نهایت مساعی خود را بکار خواهد برد تا فروش نفت را بحداکثر میزانی که از نقطه نظر اقتصادی موجه باشد تأمین نمایند.

۲- برنامه تولید وفروش برای هر سال توسط شرکت ایران پان آمریکن حداقل شش ماه جلوتر از پایان سال قبل طبق شرایط زیر وبارعایت نحوه تقدم وتأخر مذکور در این ماده تهیه خواهد شد:

الف- شرکت ایران پان آمریکن بعنوان عامل دستگاه مختلط برای اجرای عملیات خود در ایران که بموجب این قرار داد مقرر شده حق خواهد داشت از نفتی که تولید کرد و یا ساخته بطور مجانی مصرف نماید استفاده مزبور محدود بمصرف اختصاصی ومورد لزوم آن شرکت خواهد بود.

ب- شرکت ایران پان آمریکن به عنوان عامل دستگاه مختلط نفت مورد احتیاج مصرف داخلی را طبق مقررات ماده ۲۶ بطرف اول تحویل خواهد داد.

ج- شرکت ایران پان آمریکن به عنوان عامل دستگاه مختلط مقادیر نفتی را که طرفین اول ودوم قرارداد برای انجام تعهدات فروش خود لازم داشته باشند طبق مقررات مشروح در ماده ۲۲ تحویل خواهد داد.

د- شرکت ایران پان آمریکن به عنوان عامل دستگاه مختلط انجام هر گونه تعهداتی را که ممکن است در نتیجه تجربه در بازارهای جهانی در مورد فروش بر عهده گیرد از مقادیر اضافی نفت که بعد از تأمین احتیاجات مشروحه در جزءهای الف وب وج فوق باقی بماند تا حدود مقادیر اضافی مزبور تأمین خواهد کرد.

ماده ۲۲-۱- تعیین مقادیر نفتی که بموجب جزء ج از بند ۲ ماده ۲۱ باید بطرفین اول ودوم تحویل شود بنحو مذکور زیر انجام خواهد گرفت:

شرکت ایران پان آمریکن بایستی برآورد تولید خود را که مطابق بند ۲ ماده ۲۱ تهیه میکند بطرفین اول ودو اعلام نماید هریك از طرفین میتواند نصف مقدار نفت آماده صدور از شرکت ایران پان آمریکن (عامل دستگاه مختلط) دریافت نماید ونیز می تواند هر قسمت از نصف دیگر را تا حدی که طرف دیگر مایل بتحویل گرفتن آن نباشد خریداری کند. هرگاه طرفین نخواهند کلیه مقدار نفت آماده صدور را بشرائطی که مورد توافق طرفین قرار گرفته برداشت و خریداری نمایند شرکت ایران پان آمریکن (عامل دستگاه مختلط) حق خواهد داشت آن مقدار را بشرائطی که برای دستگاه مختلط نامساعدتر نباشد بخریداران دیگر بفروش رساند.

۲- در پایان هر ماه ارزش آن مقدار نفتی که هریك از طرفین در ظرف ماه برداشت کرده براساس قیمت اعلان شده مربوطه در تاریخ تحویل منهای هر گونه تخفیفی که برطبق بند ۲ ماده ۲۵ مورد توافق قرار گرفته باشد تعیین خواهد شد. چنانچه ارزش مقادیر برداشتی یك طرف بیش از ارزش مقادیر برداشتی طرف دیگر باشد طرفی که بیشتر برداشت نموده باید ظرف سی روز پس از تعیین ارزش مقادیر برداشتی نصف تفاوت بین ارزش مقادیر برداشتی طرفین را بعنوان تأدیه قیمت مقدار نفتی که از سهم طرف دیگر برداشت نموده به طرف مزبور بپردازد.

پرداخت مزبور بدلار آمریکائی یا لیره انگلیسی یا ارز دیگری که مورد قبول طرف دریافت کننده باشد بعمل خواهد آمد.

۳- هر مقدار نفتی که طبق مقررات بند ۱ این ماده توسط شرکت ایران پان آمریکن بفروش برسد نصف آن بحساب طرف اول و نصف دیگر بحساب طرف دوم تلقی خواهد شد.

ماده ۲۳- طرف دوم حق دارد در طول مدت اکتشاف از نفت تولید شده در ناحیه عملیات آنچه را که برای مصرف عملیات خود لازم دارد در برابر پرداخت نصف بهای تمام شده آن بطرف اول استفاده نماید.

ماده ۲۴-۱- پنجاه درصد از نفتی که در ناحیه عملیات تولید شود در سرچاه بملکیت طرف اول وپنجاه درصد دیگر بملکیت طرف دوم در خواهد آمد

۲- صادرات نفت تولید شده از ناحیه عملیات حقوق گمرکی ومالیات صادراتی معاف بوده ومشمول هیچگونه مالیات یا عوارض یا پرداخت های دیگری بمقامات ایرانی اعم از مرکزی یا محلی نخواهد بود

۳- طرف اول وطرف دوم وشرکت ایران پان آمریکن بعنوان عامل دستگاه مختلط و مشتریان آنها میتوانند نفت را از ایران آزادانه وبدون احتیاج بهیچگونه پروانه ونشریفات خاص مگر تنظیم اسناد و انجام نشریفات مقرر در بند ۶ ماده ۳۳ این قرار داد صادر نمایند.

۴- در مورد آنچه راجع بصادرات در این ماده قید شده و آنچه راجع بواردات و صدور مجدد آن در ماده ۳۳ مقرر است صادر کننده ووارد کننده نسبت ببیمه کشتی وملوانان ومحمولات و کرایه حمل وتشخیص میزان بیمه مزبور مختار خواهد بود

۵- طرف دوم در مورد حمل ونقل نفت خام ومحصولات نفتی برای کشتی های نفتکش ایرانی حق تقدم قائل خواهد بود

ماده ۲۵-۱- نفت خام تولید شده در ناحیه عملیات بقیمت های اعلان شده که شرکت ایران پان آمریکن بایستی بنحو مقرر در ماده ۱ تعیین ومنتشر نموده و باطلاع طرف اول برساند فروخته یا تحویل خواهد شد و لیکن قیمت های اعلان شده مزبور ممکن است بمیزان تخفیفاتی که

دستگاه مختلط) در هر نقطه از منطقه تولید یا نقاط مجاور آن که شرکت ایران پان آمریکن تعیین نماید بطرف اول تحویل خواهد گردید، مالکیت نفت خام تحویلی محل تحویل بطرف اول منتقل خواهد شد وطرفین اول ودوم هریك سهم متساوی از مقدار تحویلی مزبور را برعهده خواهند داشت.

۳- طرف اول در برابر نفت خامی که طبق مقررات بند ۱ این ماده از طرف دوم تحویل میگیرد مبلغی معادل قیمتی که سهم مزبور برای طرف دوم تمام شده به اضافه حق العمل مساوی ۱۵ سنت برای هر متر مکعب نفت بطرف دوم خواهد پرداخت، پرداخت مزبور ظرف پانزده روز از تاریخی که طرف دوم صورت حساب موقتی آنرا ارائه مینماید انجام خواهد گرفت ظرف سه ماه بعد از خاتمه هر سال تقویمی طرف دوم صورت حسابهای خود را برای سال مزبور بر اساس تعیین قطعی قیمت تمام شده که از طرف شرکت ایران پان آمریکن بعمل میآید تعدیل خواهد نمود وتفاوتهای حاصله باختلاف موارد در بدهکاری یا بستانکار حساب طرف اول ملحوظ خواهد شد وتصفیه حساب ظرف پانزده روز از ارائه صورت بدهکار یا بستانکار مزبور بعمل خواهد آمد.

۴- قیمت تمام شده مذکور در بند ۳ این ماده از طریق تقسیم هزینه کل عملیات مربوطه بناحیه براساس متر مکعب طبق روش صحیح محاسباتی معمول بصنعت نفت تعیین خواهد گردید.

ماده ۲۷- ۱- شرکت ایران پان آمریکن بعنوان عامل دستگاه مختلط از گاز طبیعی که تولید مینماید در حدودیکه دستگاه مختلط بعد از تأمین مصرف عملیات مقرر در این قرارداد موجود داشته باشد هرمقدار که برای تأمین مصرف داخلی ایران مورد احتیاج طرف اول باشد بدون هیچگونه پرداختی غیر از آنچه در همین ماده مقرر است بطرف مزبور تحویل خواهد نمود مصرف داخلی گاز در ایران شامل احتیاجات مربوط بتهیه مشتقات در ایران نیز خواهد بود اعم از اینکه مشتقات مزبور مصرف داخلی داشته یا برای صادرات باشد

۲- شرکت ایران پان آمریکن به عنوان عامل دستگاه مختلط بعد از تأمین احتیاجات مشروح در بند ۱ این ماده هر مقدار از گاز که برای تأمین تعهدات طرفین اول ودوم که ممکن است در مقابل خریداران برعهده گرفته باشند لازم باشد بطرفین مزبور تحویل خواهد نمود مقادیر قابل تحویل بهریك از طرفین طبق شرایط مقرر در ماده ۲۲ تعیین خواهد گردید.

۳- هرگاه بعد از تأمین احتیاجات مشروحه در بند ۱ و ۲ این ماده مقادیر اضافی از گاز طبیعی موجود باشد شرکت ایران پان آمریکن بعنوان عامل دستگاه مختلط میتواند از آن بمنظور انجام تعهدات صادراتی خود استفاده نماید

۴- در مورد گاز طبیعی که تواماً با نفت خام تولید میشود محل تحویل بطرف اول در دستگاه جدا کننده نفت از گاز در میدان نفت خواهد بود ودر موارد دیگر محل تحویل محلی خواهد بود در میدان گاز ویا در مجاورت آن بنحوی که شرکت ایران پان آمریکن تعیین کند

۵- در مواردیکه گاز طبیعی که بطرف اول تحویل شده ویا خواهد شد گازی باشد که در نتیجه تولید نفت خام بدست آید مقررات زیر مجری خواهد بود:

الف - چنانچه برای تحویل گاز طبیعی بطرف اول ایجاد وسایل اضافی ضروری گردد سرمایه لازم برای چنین عملی بعهده طرف اول خواهد بود

ولی گرداندن این وسائل اضافی و همچنین سایر وسائل تولید وتحویل گاز طبیعی بطرف اول با شرکت ایران پان آمریکن خواهد بود.

ب - طرف اول هزینه های شرکت ایران پان آمریکن را در مورد تحویل گاز که هزینه های گرداندن وسائل مربوطه نیز جزو آن خواهد بود بطرف دوم خواهد پرداخت.

۶- در مواردیکه گاز طبیعی تحویل بطرف اول از میدانی تولید شده باشد که محصول آن اساساً گاز طبیعی باشد مقررات زیر مجری خواهد بود:

الف- اگر گاز تولید شده از میدان مزبور منحصراً برای تحویل بطرف اول باشد سرمایه ایکه برای ایجاد وسائل اضافی به منظور آماده کردن میدان برای بهره برداری وتولید وتحویل گاز پس از ورود بمرحله تولید لزوم پیدا کند بعهده طرف اول خواهد بود. گرداندن تمام اینگونه وسائل اضافی وهمچنین کلیه وسائل تولید وتحویل گاز طبیعی بطرف اول با شرکت ایران پان امریکن خواهد بود.

طرف اول هزینه هائی را که شرکت ایران پان امریکن برای تولید سهم طرف دوم از گاز طبیعی و تحویل آن بطرف اول متحمل شده بانضمام نصف هزینه های گرداندن تمام دستگاههای مربوط بتولید وتحویل سهم طرف دوم به طرف دوم خواهد پرداخت

ب - اگر شرکت ایران پان آمریکن (عامل دستگاه مختلط) ویا طرف دوم نیز از گاز طبیعی یك چنین میدانی استفاده کنند کلیه هزینه جاری بین استفاده کنندگان از گاز بنسبت استفاده هریك تقسیم خواهد شد.

ماده ۲۸ - ۱- طرفین اول ودوم تقبل مینماید که هریك نصف وجوهی را که دستگاه مختلط برای عملیات خود از طریق شرکت ایران پان آمریکن لازم دارد تأمین نمایند.

۲- شرکت پان آمریکن بعنوان عامل دستگاه مختلط از نفت تولید شده از ناحیه عملیات آنچه را که برای فروش در بازارهای جهانی صادر می کند بارزهائی که برای طرفین اول ودوم قابل قبول بوده وبوسیله بانك ملی ایران اعلان شده باشد خواهد فروخت همچنین این قبیل فروشها ممکن است بارزی که فقط مورد قبول یکی از طرفین باشد انجام گردد مشروط براینکه طرف مزبور متعهد شود که سهم طرف دیگر را بارزی که مورد قبول او باشد پرداخت کند.

ماده ۲۹-۱- پرداخت مالیات بر درآمد طبق مقررات این قرارداد و هر مبلغ دیگری که مشمول مقررات ماده ۳۰ باشد بدلار آمریکا یا بلیره انگلیسی یا بهر ارز دیگری که مورد قبول بانك ملی ایران باشد انجام خواهد گرفت هر گونه پرداخت دیگر بطرف اول یا بدولت ایران ونیز هر گونه پرداخت اول بشرکت ایران پان آمریکن بعنوان عامل دستگاه مختلط یا بطرف دوم بپول رایج ایران بعمل خواهد آمد

۲- دفاتر اصلی ومحاسبات شرکت ایران پان آمریکن (عامل) یا طرف دوم بدلار آمریکائی نگاهداری خواهد شد و باین منظور تبدیل پول ایران بدلار آمریکائی ودلار آمریکائی بپول ایران بنرخ معدل واقعی ماهیانه ای تسعیر خواهد شد که بآن نرخ پول ایران توسط شرکت ایران پان آمریکن یا طرف دوم در ماده مزبور در مقابل دلار آمریکائی خریداری شده است وهرگاه اینگونه خرید ظرف ماه مزبور بعمل نیامده باشد نرخ خرید نزدیکترین ماههای پیش مأخذ تسعیر خواهد بود. در آخر هر دوره سالیانه مابه التفاوت حاصله از تغییرات نرخ ارز در دفاتر شرکت ایران پان آمریکن (عامل) یا در دفاتر طرف دوم برحسب مورد به مخارج عملیات شرکت پان آمریکن (عامل) یا طرف دوم اضافه یا کسر خواهد شد.

۳- دولت ایران وسائلی فراهم خواهد کرد که شرکت ایران پان آمریکن یا طرف دوم مطمئناً بتوانند پول ایران را در مقابل دلار آمریکائی بدون تبعیض و بنرخ تسعیر بانك که در روز معین برای مشتریان پول ایران در مقابل دلار آمریکائی بطور عموم در دسترس باشد خریداری نمایند. چنانچه در هر موقع چندین نرخ تسعیر بانکی موجود باشد نرخی که بیشترین مبلغ پول ایران را بدست میدهد ملاك عمل قرار خواهد گرفت کلیه بهای گواهی نامه ارزی حق العمل دستمزد وامثال آن جزء نرخ ارز محسوب خواهد شد.

۴- شرکت ایران پان آمریکن یا طرف دوم ملزم به تبدیل هیچ قسمت از وجوه خود بپول ایران نخواهند بود ولی وجوهی را که برای پرداخت هزینه های عملیات خود در ایران لازم میدانند باید از طریق بانکهای مجاز بپول ایران تبدیل کنند

۵- در مدت این قرارداد و پس از پایان این قرارداد شرکت ایران پان امریکن (عامل) یا طرف دوم ممنوع نخواهد بود از اینکه هر گونه وجوه یا دارائی را آزادانه در خارج از ایران داشته باشند یا آنرا نقل وانتقال دهند ولو آنکه این وجوه یا دارائی از عملیات آنها در ایران بدست آمده باشد وهمچنین ممنوع نخواهند بود از اینکه حسابهائی بارز خارجی در بانك ملی ایران داشته باشند ووجوه موجود در بستانکار حسابهای خود را تا حدودی که وجوه و دارائیهای مزبور بوسیله شرکت ایران پان امریکن بعنوان عامل یا بوسیله طرف دوم طبق مقررات این قرارداد بایران وارد شده ویا از عملیات آنها حاصل شده باشد آزادانه نگاه داشته یا منتقل و صادر نمایند.

۶- هزینه ها وعایداتیکه بارزی غیر از دلار آمریکائی یا پول ایران باشد بدلار آمریکائی تسعیر خواهد شد درمورد ارزهائی که نرخی در ایران برای آن اعلان نشده باشد نرخ تسعیر عبارت خواهد بود از معدل ریاضی متوسط نرخهای روزانه خرید وفروش دلار آمریکائی نسبت بارز مزبور طی ماه مورد بحث. در مورد ارزهائی که نرخ آن در ایران اعلان شده باشد ابتدا آنرا بریال تبدیل وسپس بمأخذ معدل ماهیانه نرخ تسعیر تجارتی بانکی بشرحیکه در این ماده مقرر است به دلار امریکائی تبدیل خواهد نمود.

۷- الف - ازنظر این قرارداد و برای تعیین درآمد ناویژه حاصله در ایران ازنقطه نظر مالیات بر درآمد دولت ایران چنانچه بهای اعلان شده بارزی غیر از دلار آمریکائی باشد تسعیر آن بدلار آمریکائی براساس ارزش برابری روز که طبق مقررات اساسنامه صندوق بین المللی پول تعیین شده باشد خواهد بود در صورتیکه ارزش برابری مزبور تعیین نشده باشد طرف اول و طرف دوم سعی خواهند کرد که در خصوص تعیین اساس قابل قبولی برای تسعیر مزبور توافق حاصل نمایند. درصورت عدم حصول توافق تسعیر مزبور براساس متوسط نرخ های خرید و فروش ارز بین دلار آمریکائی وارز مورد بحث در پایان روز کارادارای مربوطه در نیویورك طبق گواهی بانك ملی ایران بعمل خواهد آمد.

ب - هرگاه روزی نرخ خرید و فروش ارز در نیویورک معین نگردد نرخیکه بجای متوسط نرخ خرید و فروش ارز در نیویورک باید ملاک عمل قرار گیرد عبارت خواهد بود از متوسط آخرین نرخهای قبلی ارز مورد بحث در نیویورک که بوسیله بانک ملی ایران گواهی شده باشد درصورتیکه ارز خارجی مورد بحث درنیویورک نرخ بندی نشده باشد نرخیکه باید برای منظور های مذکور در فوق بجای متوسط نرخهای خرید و فروش ارز درنیویورک بکار رود عبارت از نرخی خواهد بود که اتحادیه بانکهای سویس - زوریخ باتوجه بمعاملات با آن ارز و مناسب تشخیص دهد.

۸ - دولت ایران اطمینان میدهد که بعد از خاتمه این قرارداد وجوهیکه بپول ایران دراختیار شرکت ایران پان آمریکن بعنوان عامل یا دراختیار طرف دوم می‌باشد تا آنجاکه وجوه مزبور طبق این قرارداد بایران وارد شده یا از عملیاتیکه بموجب این قرارداد برعهده دارند حاصل شده باشد بدرخواست آنان وبدون هیچ گونه تبعیض بنرخ بانکی که بطور عموم مورد دسترس خریداران دلار آمریکائی باشد بدلار آمریکائی قابل تبدیل خواهد بود

۹ - مدیران وکارکنان غیر ایرانی شرکت ایران پان امریکن یا طرف دوم وخانواده های آنها ممنوع نخواهند بود از اینکه وجوه یا دارائی راکه در خارج از ایران دارند آزادانه نگاهداشته یا انتقال دهند ومی توانند هرقسمت از این وجوه را که برای حوائج آنها ولی نه بمنظور سفته بازی ضروری باشد بایران انتقال دهند این قبیل اشخاص مجاز نخواهند بود که در ایران معاملات ارزی ازهر قبیل بغیر از طریق بانکهای مجاز یا طریق دیگر که دولت تصویب کند انجام دهند.

۱۰ - مدیران یا کارمندان غیر ایرانی شرکت ایران پان آمریکن یا طرف دوم درخاتمه خدمت خود در ایران که ایران را ترک مینمایند حق خواهند داشت مبلغی که از پنجاه درصد حقوق ۲۴ ماه اخیر خدمت آنها متجاوز نباشد بارز کشور محل اقامت عادی خود آزادانه از ایران خارج کنند.

ماده ۳۰ - ۱- طرف دوم قبل از انقضای مدت سی روز از تاریخ اجرا مبلغ بیست وپنج میلیون دلار آمریکائی بعنوان پذیره بطرف اول خواهد پرداخت مبلغ مزبور در یکی از بانکهای نیویورک بحساب طرف اول گذاشته خواهد شد شماره حساب مزبور و نام آدرس بانک مذکور بوسیله طرف اول حد اقل ده روزجلوتر ازتاریخی که پرداخت آن باید انجام گیرد کتباً بطرف دوم اخطار خواهد شد.

۲- طرف دوم بارعایت مقررات بند ۳ زیر طی دوازده سال اول از تاریخ اجرا حداقل مبلغ ۸۲ میلیون دلار آمریکائی برای عملیاتی که بموجب این قرارداد متعهد گردیده است مستقیماً ویااز طریق عاملیت شرکت ایران پان امریکن خرج خواهد کرد. از حداقل مزبور مقداری که برای هریک ازدوازده سال باید خرج شود طبق جدول زیر خواهد بود

دوره سالیانه اول و هریک ازدوره های سالیانه بعدی تاخاتمه سال چهارم ۸۵۰۰۰۰۰ دلار

دوره سالیانه پنجم وهریک ازدوره - های بعدی تاخاتمه سال دوازدهم ۶۰۰۰۰۰۰ دلار

۳ - ظرف شصت روز بعد از خاتمه سال چهارم میزان کل مخارجی که طرف دوم درعملیات خود ضمن چهارسال گذشته بمصرف رسانیده است معین خواهد گردید.

الف - چنانچه مخارج مزبور از میزانی که برای خرج در دوره مورد بحث معین گردیده بود کمتر باشد تفاوت آن بمبلغی که برای مخارج هشت سال آینده تعیین گردیده است اضافه خواهد شد.

ب - چنانچه مخارج مزبور ازمیزانی که برای خرج در دوره مورد بحث معین گردیده بود بیشتر باشد اضافه آن ازمبلغی که برای مخارج هشت سال آینده تعیین گردیده است کم خواهد شد

ج - درصورتیکه بعلت پیش آمد فرس ماژور بنحو مقرر دراین قرارداد اجرای عملیات طرف دوم غیرممکن گردد یا بعلت مزبور اجرای آن عملیات دریك یا چندسال بمانعی برخورد یا بتأخیر افتد این امر تأثیری در میزان تقسیم مخارجی که بشرح جدول مندرج در بند ۲ این ماده مقرر است نخواهد داشت مشروط براینکه طرف دوم بعد ازدفع پیش آمد مزبور کلیه تعهداتی که بموجب بند ۲ فوق برعهده دارد قبل از انقضای سال دوازدهم ازتاریخ اجراء یا در صورتیکه قرارداد بعلت پیش آمد فرس ماژور تمدید شده باشد قبل ازانقضای مدت اضافی مذکور انجام داده باشد

۴ - در طول مدت چهار سال اول عملیات اکتشافی تحت هیچ عنوانی بجز در مواردفرس ماژور بنحو مقرر در این قرارداد موقوف یا تعطیل نخواهد شد لیکن در انقضای مدت مزبور و نیز در انقضای هر یك ازهشت سال بعدی درصورتیکه طرف دوم ملاحظه نماید که شرایط زیرزمینی ناحیه طوری است که کشف نفت بمیزان تجارتی برای او غیر مقدور بنظر میرسد می تواند از ادامه دادن بعملیات اکتشافی خودداری نماید و در اینصورت باید قصد خود را بطرف اول اعلام نموده از حقوق خود نسبت به ناحیه عملیات صرفنظر کند لیکن باید ثابت نماید که کلیه امور اکتشافی الی تاریخ اعلام مزبور طبق برنامه بموقع اجرا گذارده شده و کلیه مبالغی که برای خرج کردن در دوره مقدم بر اعلام مزبور در نظر گرفته شده بود بالتمام خرج شده است. هرگاه مقداری از مبالغ مزبور خرج نشده باشد طرف دوم باید نصف مقدار خرج نشده مزبور را بطرف اول بپردازد.

۵ - در صورتیکه در انقضای سال دوازدهم نفت کشف شده لیکن حداقل مبلغی که بموجب بند ۲ این ماده مقرر است کلا بمصرف نرسیده باشد طرف دوم ملزم خواهد بود که نصف مقدار خرج نشده را بطرف اول بپردازد.

۶ - پس از کشف نفت در ناحیه عملیات بمیزان تجارتی طرف دوم میتواند اقلا شصت روز پیش از شروع هر دوره سالیانه بطرف اعلام کند که قصد دارد بجای اجرای تمام یا قسمتی از بقیه تعهدات مخارج مشروح در بند دوم این ماده مبلغ معینی بحساب دستگاه مختلط برای عملیاتی غیر از اکتشاف خرج کند مخارجی که باین شرح بعمل آید بمنزله مخارجی خواهد بود که در اجرای مقررات بند ۲ این ماده بعمل آمده باشد ودر اینصورت از تعهدات طرف اول برای پرداخت هزینه عملیات دستگاه مختلط بمیزان نصف مخارج مزبور کسر خواهد شد.

۷ - هرگاه کلیه تعهدات مربوط بمخارج بشرح مقرر در بند ۲ این ماده انجام گردیده اما قسمتی از مخارج بنحو مقرر در بند ۶ برای عملیاتی غیر از امور اکتشافی بمصرف رسیده باشد و بعداً بنظر طرف دوم برای امور اکتشافی مخارج اضافی لازم شود شرکت ایران پان امریکن میتواند بعنوان عامل دستگاه مختلط تا حدود درآمدی که تا آن موقع از تولید بدست آورده مخارج اضافی مزبور را تأمین نماید

۸ - طرف دوم ظرف مدت باقی قرارداد که آغاز آن ازسال سیزدهم ازتاریخ اجرا خواهد بود برای سال سیزدهم و هر یك از سالهای متعاقب آن حق الارضی که مبلغ آن درستون الف زیر معین گردیده بنسبت نواحی باقیمانده عملیات بطرف اول خواهد پرداخت:

ستون الف کل

تاریخ پرداخت	حق الارض برای هر کیلو متر مربع
در سال سیزدهم وهریك از سالهای بعدی تاخاتمه سال هفدهم	۴۰۰ دلار
درسال هیجدهم وهریك ازسالهای بعدی تاخاتمه سال بیست ودوم	۴۸۰ دلار
درسال بیست وسوم وهریك ازسالهای بعدی	۶۰۰ دلار

مقررات مربوط باحتساب حق الارض جزو هزینه های عملیات و مواردی که حق الارض بعنوان پرداخت مشخص تلقی خواهد شد بشرحی است که در بند الف ماده ۹ قانون نفت معین گردیده است.

ماده ۳۱ - ۱ - طرفین اول و دوم ملزم خواهند بود که نسبت بسود ویژه حاصله از عملیات مقرر دراین قرارداد طبق مقررات قانون مالیات بردرآمد نفت مالیات بپردازند مشروط براینکه:

الف- نرخ مالیات بر درآمدی که بموجب آن هریك از طرفین باید مالیات خود را بپردازند از نرخ پنجاه درصد که بموجب قانون مالیات بردرآمد مورخ ۱۳۳۵ مقرر شده تجاوز ننماید و

ب- مقرراتی که برای تعیین سود ویژه هر یك از طرفین مجری میگردد نامساعدتر از آنچه بموجب ماده ۳۵ قانون مالیات بردرآمد ۱۳۲۸ و تأیید آن طی ماده ۳۶ قانون مالیات بردرآمد ۱۳۳۵ تصریح گردیده است نباشد.

۲ - شرکت ایران پان امریکن که صرفاً بعنوان عامل غیر انتفاعی طبق مقررات این قرارداد عمل میکند مشمول مالیات نخواهد بود وهمچنین ارتباطی که بین طرفین قرارداد بعنوان دستگاه مختلط ایجاد گردیده مشمول تعهدات مالیاتی نخواهد بود.

۳ - بدهی مالیاتی هریك از طرفین بر اساس سود ویژه حاصله ازعملیات مقرر دراین قرارداد تعیین وبرطبق روش حسابداری معمول صنعت نفت احتساب خواهد گردید ازمیزان بدهی مالیاتی که باین ترتیب تعیین میگردد هر گونه مبلغی که طرف مزبور بموجب این قرارداد و برطبق قانون نفت ومقررات قوانین مالیات بردرآمد وقت (با رعایت مقررات بند ۱ این ماده) حق داشته باشد به بستانکار خود محسوب نماید وباهر مبلغی که حق داشته باشد از بدهی مالیاتی خود کسر کند کسر خواهد شد.

۴ - درآمد ناویژه هریك از طرفین در هر دوره مالیاتی معادل مبلغ زیر خواهد بود.

الف - ارزش سهم وی ازنفتی که توسط شرکت ایران پان آمریکن بعنوان عامل دستگاه مختلط بمنظور مصرف داخلی ایران بطرف اول تحویل گردیده باشد ارزش مزبور بر اساس بهائی که طبق ماده ۲۶ این قرارداد تعیین میگردد احتساب خواهد شد ونیز در صورتی که پرداختی بموجب ماده ۲۷ بابت گاز طبیعی بعمل آمده باشد جزو درآمد ناویژه منظور خواهد گردید

ب - ارزش پنجاه درصد از کلیه نفتی که بطریق غیر از طریق فوق فروخته یا صادر شده یا منتقل شده باشد (بجز نفتی که در هوا سوخته و بهوا رفته یا بطریقی که خارج از اختیار شرکت ایران پان

امریکن بوده ضایع گردیده یا در جریان عملیات بمصرف رسیده باشد) که بر اساس بهای اعلان شده که در روز فروش یا صدور یا انتقال منتشر گردیده منهای تخفیفات مقرر در بند ۲ ماده ۲۵ محسوب خواهد شد.

۵ - هریك از طرفین ضمن تعیین درآمد ویژه خود میتواند آن قسمت از مخارج و هزینه ها و پرداخت ها را که برای اجرای عملیات مقرر در این قرارداد خواه خود خواه بوسیله عاملیت شرکت ایران پان امریکن برای اجرای عملیات مقرر در این قرارداد متحمل شده بشرح زیر ازسهم درآمد ناویژه خود کسر کند مشروط براینکه هزینه های مزبور مستند باسناد یا اقلام وارده در دفاتر باشد.

الف- فقط در مورد طرف دوم طی هر یك از ده سال متعاقب تاریخ شروع بهره برداری تجارتی مبلغی معادل ده در صد کل پذیره ۲۵ میلیون دلار که تحت مقررات ماده ۳۰ این قرارداد باید بطرف اول پرداخت شود.

ب- منظور داشتن پرداخت حق الارض مقرر در ماده ۳۰ در جزء هزینه ها طبق اصولی که در بند الف ماده ۹ قانون نفت مقرر گردیده است خواهد بود

ج - هریك از طرفین از کلیه مخارج و هزینه هائیکه شرکت ایران پان آمریکن بعنوان عامل انجام داده باشد مشروط بر اینکه مخارج و هزینه های مزبور الزاماً ومنحصراً با اجرای عملیات مقرر در این قرارداد بستگی داشته باشد. هزینه های اداری وتأسیساتی و تشکیلاتی نیز حقوق واجاره بها ویا پرداختهای دیگری که در مقابل استفاده هر گونه ازاموال تأدیه شده باشد وهمچنین مخارج حفاری چاههائی که استحصال نفت آنها بمیزان تجارتی نبوده وقیمت اجناس وخدمات ومخارجی که برای نقشه برداریهای زمینی و هوائی و دریائی شده ومخارج مربوط بحفر وتنقیه و عمیق کردن یا تکمیل چاهها یا آماده کردن آن ها جزو مخارج وهزینه های مزبور خواهد بود مگر در مواردی که مخارج وهزینه های مربوطه بحساب سرمایه گذارده شده ومبلغ استهلاك درباره آنها منظور شده باشد

د - مبلغ معقولی درهر سال برای استهلاك فرسودگی ومتروك شدن وتمام شدن وتهی شدن بمنظور استهلاك هزینه های سرمایه ای توسط شرکت ایران پان آمریکن (عامل) در مورد عملیاتش در ایران

ه - قسمتی ازضررهای جبران نشده مخارج عملیات که دردوره های مالیاتی قبلی برهریك ازطرفین وارد آمده و بحساب دوره های بعد منتقل گردیده است مشروط برآنکه انتقال این حسابها از سالی بسالی بیش از ۱۰ سال از دوره مالیاتی که این ضررها در آن دوره ایجاد گردیده است نباشد.

و- سهم هریك از طرفین اززیان های متحمله در مورد انجام عملیات در ایران مشروط برآنکه بوسیله بیمه یا بنحو دیگری جبران نشده باشد این خسارات شامل مطالبات غیرقابل وصول وزیان های ناشیه ازدعاوی خسارت مربوط بعملیات انجام شده در ایران وزیان ناشیه از خسارات وارده بذخایر تجارتی یا هرگونه دارائی که برای عملیات مزبور در ایران استعمال شود یا انهدام یا از دست دادن آنها خواهد بود.

ماده ۳۲ - ۱ - باستثنای موا د زیر:

الف- مالیات بر درآمد که طبق مقررات این قرارداد باید بدولت ایران پرداخت شود.

ب- حقوق گمرکی بنحو مقرر در ماده ۳۳.

ج- پرداخت های مقرر بطرف اول طبق این قرارداد.

د- پرداخت هائی که بابت مالیات طبق قانون مالیات بردرآمد بر حقوق کارمندان تعلق می گیرد وهمچنین پرداخت هائی که باید از مقاطعه کاران و عاملین بابت کار هائی که در ایران انجام میدهند کسر شود.

ه- عوارض و حقوق معقول و خالی از تبعیضی که بمقامات دولتی درمقابل خدمات درخواست شده ویا خدماتی که بطور عموم برای عامه انجام می شود از قبیل باج راه حق آب وعوارض بهداشت وعوارض فاضل آب پرداخته شود.

و- مالیات و حقوق خالی از تبعیضی که شامل عموم است از قبیل حق تمبر اسناد و حق الثبت امور حقوقی وبازرگانی وحق الثبت اختراعات وتألیفات. طرف دوم و شرکت ایران پان آمریکن (در مواردی که مربوط باو باشد) از مطالبهٔ هر گونه پرداختی بطرف اول یا بمقامات دولتی ایران (اعم ازمرکزی ومحلی) معاف خواهند بود وبر سود سهام پرداختی طرفین اول یا دوم بابت درآمد حاصله ازعملیات مقرر دراین قرارداد هیچگونه مالیاتی تعلق نخواهد گرفت

ماده ۳۳- کلیه ماشین آلات - وسائل وسائط نقلیه آبی- دستگاهها- افزار- ادوات قطعات یدکی- مصالح- الوار- مواد شیمیائی مواد ضروری برای اختلاط وامتزاج- وسائل خودرو وسایر وسائط نقلیه- هواپیما- هر نوع مصالح ساختمانی- آلات فولادی- اشیا واثاثیه ولوازم اداری- حوائج کشتی- مواد خوار بار- البسه ولوازم استحفاظی- دستگاههای تعلیماتی- محصولات نفتی که در ایران بدست نیاید و کلیه اجناس دیگری که منحصراً از لحاظ صرفه جوئی وحسن جریان عملیات و وظایف طرف دوم یا شرکت پان آمریکن بعنوان عامل ضروری باشد بدون پروانه ورودی وبامعافیت از هر گونه حقوق گمرکی وعوارض شهرداری وسایر مالیاتها یا پرداختهای دیگر بایران وارد خواهد شد. مواد فوق شامل حوائج طبی وجراحی ولوازم بیمارستان و محصولات طبی ودارو واسباب طبی واثاثیه و ادواتی که در تأسیس و گرداندن بیمارستان و داروخانه ضروری باشد نیز خواهد بود

۲- طرف دوم وشرکت ایران پان- آمریکن (بعنوان عامل) بااطلاع طرف اول حق خواهند داشت در هر موقع که مایل باشند اشیائی را که بوسیله آنها وارد شده بدون هیچ گونه پروانه وبامعافیت از هر گونه حقوق و مالیات وبا پرداختی مجدداً صادر نمایند

۳- طرف دوم وشرکت ایران پان آمریکن (بعنوان عامل) نیز حق خواهند داشت باتصویب طرف اول که بدون جهت از تصویب مزبور خودداری نشده وتأخیر در آن رخ نخواهد داد اشیاء مذکوریکه وارد کرده اند در ایران بفروش برسانند. در این صورت مسئولیت پرداخت حقوق مربوطه و همچنین انجام تشریفات لازمه طبق مقررات جاری وتهیه اسناد ترخیص برای طرف دوم یا شرکت ایران پان آمریکن (بعنوان عامل) به عهده خریدار خواهد بود

۴- اجناسی که برای استفاده ومصرف مدیران و کارکنان طرف دوم وشرکت ایران پان آمریکن ووابستگان تحت تکفل مدیران و کارکنان مزبور مناسب تشخیص گردد بدون لزوم هیچگونه پروانه ورودی وبامعافیت ازمقررات هر نوع انحصار دولتی ولی با پرداخت حقوق گمرکی وسایر مالیات- هائی که درموقع ورود معمولا به آن تعلق می- گیرد وارد خواهد شد. این قبیل اجناس قابل فروش نخواهد بود مگر بمدیران و کارکنان ومکفولین مذکور آنها منحصراً برای استفاده ومصرف آنها

۵- بدون آنکه در کلیات حقوق فوق- الذکر محدودیتی حاصل شود طرف دوم یا شرکت ایران پان آمریکن (بعنوان عامل) در تحصیل لوازم وحوائج خود باید نسبت باشیائی که در ایران ساخته ومهیا میشود در جهان قائل شوند بااین قید که اشیاء مذکور بامقایسه با اشیاء مشابه خارجی باهمان شرایط مساعد از لحاظ نوع جنس وقیمت وسهل الحصول بودن آن درموقع لزوم بمقادیر مورد نیاز وقابل مصرف بودن آن درمواردی که برای آن منظور شده در ایران بدست بیاید. در مقایسه قیمت اشیاء وارداتی مزبور قابل پرداخت باشد باید ملحوظ گردد

۶- کلیه واردات وصادرات مذکور در اینقرارداد مشمول تنظیم اسناد وتشریفات گمرکی بوده که این تکالیف از آنچه معقولا مجری است سنگین تر نخواهد بود (ولی مربوطه اینقرارداد از آن معاف گردیده نمی باشد) اینقبیل تشریفات وتنظیم اسناد بطور ساده وسریع انجام خواهد شد وباین منظور بین شرکتهای مربوطه ومقامات گمرکی ممکن است عنداللزوم ترتیبات مقتضی داده شود

ماده ۳۴- ۱- مدت اینقرارداد برای هریك از نواحی مقرره درماده سه که منابع قابل بهره برداری بمیزان تجارتی در آن کشف شده باشد ۲۵ سال از تاریخ شروع به بهره برداری تجارتی در ناحیه مربوطه خواهد بود

۲- ازلحاظ مقررات این ماده تاریخ شروع بهره برداری تجارتی تاریخی خواهد بود که صدهزارمتر مکعب ازمواد نفتی تولید شده ازناحیه مربوطه فروش وتحویل شده باشد

۳- قبل ازپایان ۲۳ سال طرف دوم می تواند قصد خود در ادائر بتمدید این قرارداد به طرف اول اطلاع دهد دراینصورت تمدید برای مدت ۵ سال ازپایان سال بیست وپنجم بخودی خود وبرطبق مواد اینقرارداد عملی خواهد گردید

۴- دوتمدید اضافی پنجساله نیز یکی از خاتمه سال سی ام ودیگری ازخاتمه سال سی و پنجم مجاز خواهد بود وطرف دوم در هر مورد دوسال قبل ازپایان مدت جاری باید قصد خود را مبنی بر تمدید بطرف اول اطلاع دهد

۵- درمورد دو تمدید مشروحه در بند ۴ مقررات زیر رعایت خواهد شد:

هرگاه وقتی تقاضای تمدید بوسیله طرف دوم بعمل می آید شرکتهای نفتی خارجی دیگری که باطرف اول بمنظور فعالیتهای مشابهی مشارکت نموده اند وتا آن تاریخ از تولید نتایجی معادل یا بهتر از آنچه توسط شرکت ایران پان آمریکن (بعنوان عامل دستگاه مختلط) حاصل گردیده بدست آورده باشند قراردادهائی منعقد کرده باشند که شرایط آن روبهم رفته برای ایران ازشرایط این قرارداد مساعدتر باشد کلیه شرایط آن روبهم رفته برای ایران از شرایط اینقرارداد مساعدتر باشد کلیه شرایط قرارداد های مذکور شامل مدت تمدید مورد تقاضای طرف دوم نیز خواهد بود

ماده ۳۵- ۱- شرکت ایران پان آمریکن درخاتمه مدت یا انقضای اینقرارداد منحل گردیده اموال منقول دستگاه مختلط بفروش خواهد رسید ودرآمد آن بین طرفین نسبت مساوی تقسیم خواهد شد

۲- کلیه تأسیسات واراضی بدون هیچ- گونه پرداخت بطرف اول انتقال خواهد یافت

ماده ۳۶- ۱- طرف دوم میتواند درهر موقع که مقتضی بداند تمام یا قسمتی ازمنافع خود را در حقوق وتعهداتی که بموجب این قرارداد مقرر است به اشخاص زیر منتقل نماید:

الف- شرکت یا شرکتهائی که طرف دوم تحت کنترل آنها باشد

ب- شرکت یا شرکتهائی که تحت کنترل طرف دوم باشند

ج- شرکت یا شرکتهائی که تحت کنترل شرکت یا شرکتهای مشروحه در دو قسمت الف و ب فوق باشند

از لحاظ مقررات این بند مقصود از کنترل یك شرکت عبارتست از مالکیت مستقیم یا غیر مستقیم کلیه سهام آن شرکت • ومنتقل الیه باید شرکتی باشد که وضع آن با شرایط مذکور در ماده ٤ قانون نفت مطابقت نماید ضمناً موافقت شد که طرف دوم قبل از آغاز عملیات مشروحه در این قرارداد کلیه منافع و حقوق و تعهداتی را که بموجب این قرار داد بشرکت تابعهٔ خود بنام شرکت پان آمریکن انترناشنال اویل کمپانی که مالکیت کلیه سهام آن با طرف دوم است انتقال دهد • بدون آنکه هیچ گونه خلل و خدشه‌ای به تعهدات طرف دوم ناشی از این قرار داد وارد آورد

۲ - هر گونه انتقالی توسط طرف دوم بجز آنچه که طبق بند ۱ فوق اجازه داده شده است محتاج بکسب موافقت کتبی و قبلی طرف اول خواهد بود و طرف مزبور باید قبل از ابراز موافقت تأیید هیئت وزراء و تصویب قوه مقننه را نیز تحصیل نماید •

ماده ۳۷ -۱- درمواردی که بحکم قوه قهریه (فرس ماژور) مانعی پیش آید که بطور معقول از حیطه اختیارات طرف دوم یا شرکت ایران پان آمریکن (بعنوان عامل) خارج بوده اجرای تعهدات یا اعمال حقوق مقرر دراین قرارداد را غیر ممکن یا موقوف گرداند ویا تأخیری در آن ایجاد کند :

الف - عدم انجام یا تأخیر طرف دوم یا شرکت ایران پان آمریکن (بعنوان عامل) در اجرای تعهدات مزبور بعنوان تخلف از اجرای این قرارداد تلقی نخواهد شد •

ب- مدتیکه تأخیر در اجرا و اعمال حقوق وتعهدات مزبور طول کشیده باشد بمدتی که طبق قرارداد مقرر است اضافه خواهد شد

ج - هر گاه ادامه مدت قوه قهریه کمتر از یك سال نباشد این قرارداد بخودی خود برای دوره‌ای مساوی با مدت مزبور تمدید خواهد شد و این امر در حقوقی که بموجب قرارداد برای تمدیدهای اضافی در نظر گرفته شده است خدشه‌ای وارد نخواهد ساخت •

۲ - منظور از قوه قهریه (فرس ماژور) دراین قرارداد همان است که در عرف حقوق بین المللی تعریف شده است •

ماده ۳۸ - ۱- طرفهای قرارداد متعهد می‌شوند که شرایط ومقررات این قرارداد را بر طبق اصول حسن نیت و صمیمت متقابل اجرا نموده و هم عبارات و هم روح شرایط ومقررات مزبور را رعایت کنند •

۲- تأیید این قرار داد طبق ماده ۲ قانون نفت از طرف هیئت وزیران بمنزله قبول تعهداتی است که طبق مقررات این قرار داد بر عهده دولت گذارده شده است منجمله تعهدات مربوط به اقداماتی که باید از طرف دولت انجام شود و یا موافقت هائی که باید از طرف دولت به عمل آید •

۳ - هیچگونه اقدام قانونگذاری یا اداری اعم از عمومی و خصوصی یا عمل دیگر از هر قبیل از طرف دولت و یا مقامات دولتی در ایران (اعم از مرکزی ومحلی) یا از طرف طرف اول این قرارداد الغاء نخواهد نمود ودرمقررات آن اصلاح یا تغییری بعمل نخواهد آورد ومانع و مخل حسن اجرای مقررات آن نخواهد شد الغاء یا اصلاح یا تغییر مزبور فقط درصورت توافق طرفین ممکن خواهد بود •

٤- هر گاه وظائف طرف اول بدیگری که تحت اختیار دولت ایران یا مسؤل در مقابل دولت ایران باشد منتقل شود منتقل الیه مزبور تمام تعهداتی را که طرف اول بموجب این قرارداد دارد بعهده خواهد گرفت • هر گاه طرف اول از میان برود و وظائف آن بدیگری که تحت اختیار دولت ایران یا مسؤل درمقابل دولت ایران باشد محول نگردد تمام تعهداتی که طرف اول بموجب این قرارداد دارد تعهدات مستقیم دولت ایران خواهد شد •

٥ - وزارت دارائی میتواند از طرف دولت ایران هر گونه اقدامی بعمل آورد یا هر گونه موافقتی بنماید که در مورد این قرارداد یا برای تأمین اجرای آن بطرز بهتر لازم یا مقتضی باشد هر اقدامی که بدین نحو انجام یا موافقتی که بدین طریق بعمل آمده باشد برای دولت الزام آور خواهد بود کلیه مقامات ایرانی بایستی از کلیه دستورهای وزارت دارائی مربوط باجرای این قرارداد متابعت نمایند ومقامات مذکور دراجرای این امر داری اختیارات تام خواهند بود هر گاه وزارت دارائی بعللی از اختیاراتی که بموجب مقررات این ماده به آن وزارتخانه داده شده است استفاده ننماید هیئت دولت اختیارات مذکور را به وزارتخانه یا اداره دارائی واگذار خواهد نمود •

ماده ۳۹ - هر گاه اختلافی مربوط به اجرا یا تفسیر این قرارداد پیش آید طرفین میتوانند موافقت کنند که موضوع به یك هیئت سازش مختلط مرکب از چهار عضو مراجعه شود که هریك از طرفین دو نفر آنرا تعیین خواهند نمود وظیفه آنها کوشش درحل موضوع بطریق دوستانه خواهد بود هیئت سازش پس از استماع اظهارات نمایندگان طرفین رأی خود را در ظرف سه ماه از تاریخ ارجاع شکایت به هیئت صادر خواهد کرد رأی مزبور در صورتی الزام آور خواهد بود که باتفاق صادر شده باشد

۲ - هر گاه طرفین نسبت بارجاع اختلاف بکمیسیون سازش توافق ننمایند و یا اختلاف بعد از ارجاع بکمیسیون مزبور حل نشده باشد طریق حل آن منحصراً ارجاع بداوری طبق مقررات ماده ٤۱ خواهد بود •

ماده ٤۰ -۱- هر گونه اختلاف مربوط بمسائل فنی و یا محاسباتی ممکن است با توافق طرفین یا بکارشناس واحد یا به هیئتی مرکب از سه کارشناس مراجعه شود دو نفر از سه کارشناس مزبور را طرفین انتخاب خواهند کرد (هریك یکنفر) وسومی بتراضی طرفین تعیین خواهد شد • اگر طرفین نتوانند در انتخاب کارشناس واحد یا کارشناس سومی تراضی کنند هر یك از طرفین میتوانند

درمواردفنی بمدیرمؤسسه

Eibgenossiche Technische Hochschule of Zurich

ودرمواردمحاسباتی برئیس

Schweizerische Kammer fur Revisionswesen of - Zurich

مراجعه کنند که کارشناس واحد یا کارشناس سومی را تعیین نماید • چنانچه ظرف یکماه از تاریخ ارجاع امر بداوی طرفین درباب ارجاع اختلاف بکارشناس واحد یا کارشناسهائی بشرح مقرر بالا تراضی ننمایند موضوع بایستی طبق ماده ٤۱ بداوی ارجاع شود

۲ - طرفین ظرف یکماه از تاریخ ارجاع امر بداوری کارشناس یا کارشناسان را تعیین خواهند کرد کارشناس سوم در صورتیکه بتراضی طرفین انتخاب نشده باشد ظرف مدت دوماه تعین خواهد شد تعیین کارشناس واحد در مواردیکه بتراضی طرفین عملی نشده باشد ظرف مدت سه ماه از تاریخ ارجاع امر بداوی بعمل خواهد آمد •

۳ - طرفین باید در قرارداد داوری مسائل فنی یا محاسباتی را که مورد رسیدگی قرار میگیرد بطرز روشن وصریح توضیح دهند • رأی کارشناس واحد یا سه کارشناس باید ظرف ششماه از تاریخ تعیین کارشناس سوم (هر کدام که مورد - پیدا کند)صادر شود • اگر اختلاف بسه کارشناس مراجعه شود رأی کارشناسان ممکن است با کثریت آراء صادر شود • کارشناس یا کارشناسان باید رأی خود را منحصراً نسبت بمسائل فنی یا محاسباتی صادر کنند ورأی مزبور قاطع و برای طرفین الزام آور خواهد بود •

٤- اگر ضمن رسیدگی که از طرف کارشناس یا کارشناسان بعمل می آید مسئله اینکه بنظر کارشناس و یا کارشناسان یا هریك از طرفین جنبه حقوقی داشته باشد (باتوجه باینکه هر مسئله ایکه مربوط بتفسیر این قرارداد باشد واجد جنبه حقوقی خواهد بود)پیش آید بطوریکه اخذ تصمیم نسبت بموضوع فنی یا محاسباتی مورد بحث مستلزم تعیین تکلیف مسئله حقوقی باشد در آنصورت اگر مسئله مزبور بتوافق طرفین حل نشود طرفین یا یکی از آنها خواه ابتکاراً از جانب خود خواه بدرخواست کارشناس یا کارشناسان میتواند آنرا بداوری ارجاع کند

٥- در این موارد بمنظور احتساب مدتهائی که در این ماده ذکر شد اخطاریکی از طرفین بطرف دیگر دایر بقصد ارجاع مسئله حقوقی بداوری بشرح فوق بانضمام توضیح مسئله حقوقی مزبور در حکم ارجاع امر بداوری از طرف اخطار کننده تلقی خواهد شد •

٦- درموردی که مسئله حقوقی ضمن رسیدگی پیش آمده و بداوری ارجاع شود رسیدگی کارشناس یا کارشناسان الزاماً متوقف نخواهد شد مگر در صورتیکه بنظر کارشناس یا کارشناسان مسئله حقوقی نوعی باشد که قبل از تعیین تکلیف آن ادامه رسیدگی مفید نباشد چنانچه رسیدگی تا تعیین تکلیف مسئله حقوقی معوق بماند بمجرد تعیین تکلیف موضوع طرفین شرح آنرا باطلاع کارشناس یا کارشناسان خواهند رسانید که رسیدگی موضوع فنی محاسباتی مورد بحث را تعقیب نموده هرچه زودتر بمرحله تصمیم نهائی برسانند

ماده ٤۱ -۱- چنانچه طرفین توافق در ارجاع اختلاف بکارشناس یا کارشناسان برطبق ماده ٤۰ ننمایند ویا چنانچه توافق کرده باشند ولی تعیین کارشناس یا صدور رأی در ظرف مدت معین برای این منظور صورت نگرفته باشد ویا وضعی که در بند ٤ از ماده ٤۰ پیش بینی شده پیش آمده ویکی از طرفین اقدام برای تعیین تکلیف مسئله حقوقی بعمل آورده باشند هریك از طرفین یك نفر داور تعیین خواهد نمود ودو نفر داور مزبور قبل از شروع داوری داور ثالثی را انتخاب خواهند کرد که سمت رئیس هیئت داوری را خواهد داشت •

چنانچه دو نفر داور نتوانند در ظرف چهار ماه از تاریخ ارجاع بداوری نسبت بداور ثالث تراضی کنند و چنانچه طرفین بطرز دیگری توافق ننمایند داور ثالث بدرخواست هریك از طرفین از طرف رئیس دادگاه فدرال سویس تعیین خواهد شد •

۲- اگر یکی از طرفین ظرف دوماه از تاریخ ارجاع امر بداوری داور خود را انتخاب ننماید ویا انتخابی را که نموده است باطلاع طرف دیگر نرساند طرف دیگر

حق خواهد داشت که برئیس دادگاه فدرال سویس مراجعه وتقاضای تعیین داور واحد بنماید •

۳ - اگر بهر دلیلی انتخاب داور واحد یا داور ثالث برطبق بند (۱) بعمل نیاید و طرفین هم کتباً بطرز دیگری توافق نکرده باشند در آنصورت بدرخواست هریك از طرفین انتخاب مزبور از طرف رئیس یا قاضی هم هم عرض رئیس عالیترین دادگاه کشور های زیر بترتیبی که ذکر میشود بعمل خواهد آمد •

دانمارك- سوئد- برزیل •

٤- تعیین داور ثالث یا داور واحد برطبق بند (۱) کاملا بسته به تشخیص کسی خواهد بود که اجازه انتخاب دارد وهیچیك از طرفین نمیتوانند نسبت به تشخیص مزبور تردید کنند •

شخصی که باین طریق تعیین میشود نباید باایران ویا ممالك متحده آمریکا رابطه نزدیکی داشته و یا درخدمت رسمی و یا در تابعیت یکی از آن دو کشور باشد •

٥- داور ثالث یا داور واحد (هر کدام که مورد پیدا کند) قبولی خود را باین سمت ظرف سی روز از تاریخ دریافت اعلام تعیین خود اطلاع خواهد داد و درغیر این صورت چنین تلقی خواهد شد که او سمت مزبور را رد کرده است و انتخاب مجدد طبق همان مقررات بعمل خواهد آمد •

٦- اگر اختلاف به هیئت داوری ارجاع شود رأی ممکن است با کثریت صادر شود وطرفین رأی هیئت داوری یا داور واحد (هر کدام که مورد پیدا کند) را باحسن نیت اجرا خواهند کرد •

۷- محل وتشریفات داوری را طرفین تعیین خواهند کرد چنانچه در اینباب توافق نشود محل وتشریفات مزبور از طرف کارشناس واحد یا کارشناس ثالث یا داور واحد یا داور ثالث (هر کدام که مورد پیدا کند) تعیین خواهد شد •

۸- طرفین همه نوع تسهیلات (منجمله حق ورود به حوزه عملیات نفتی) را برای کارشناس یا کارشناسان یا هیئت داوری یا داور واحد فراهم خواهند کرد تا هر گونه اطلاعاتی را که برای تعیین تکلیف اختلاف لازم باشد بدست آورند •

عدم حضور یا امتناع یکی از طرفین داوری نمیتواند مانع یا مخل جریان داوری در یك یا همه مراحل آن بشود •

۹- مادام که تصمیم یا رأی داوری صادر نشده توقف عملیات یا فعالیتهائی که موضوع داوری از آن ناشی شده است الزامی نیست درصورتیکه تصمیم یا رأی داوری دایر بر موجه بودن شکایت باشد ضمن تصمیم یا رأی مزبور ممکن است ترتیب مقتضی برای جبران خسارات شاکی مقرر گردد •

۱۰- تعیین مسئولیت پرداخت هزینه داوری کاملا بسته بتشخیص کارشناس یا کارشناسان یا هیئت داوری یا داور واحد (هر کدام که مورد پیدا کند) خواهد بود

۱۱- چنانچه بهر علت کار شناس یا یکی از اعضای هیئت داوری یا داور واحد پس از قبول وظایفی که باو محول شده قادر یا مایل بشروع یا تکمیل رسیدگی بمورد اختلاف نباشد و چنانچه طرفین بصورت دیگری هم توافق ننمایند هریك از طرفین میتواند از رئیس دادگاه فدرال سویس تقاضا کند که در اینباب که آیا انتصاب اولیه را باید خاتمه یافته تلقی کرد تصمیم اتخاذ کند ۱۰ اگر تصمیم مشارالیه از این قرار باشد از شخص یا اشخاصیکه انتصاب اولیه بوسیله آنها بعمل آمده تقاضا خواهد کرد که ظرف مدتی که تعیین خواهد نمود جانشینی تعیین کنند وچنانچه ظرف مدت مقرر جانشین تعیین نشود یا درصورتیکه انتخاب اولیه بوسیله خود او بعمل آمده باشد مشارالیه خود جانشین را تعیین خواهد نمود ۱۰ اگر رئیس دادگاه فدرال سویس بهر دلیلی وظایف خود را اجرا نکند اجرای وظایف مزبور بعهده یکی از اشخاص دیگری محول خواهد گردید که در بند (۳) این ماده با ترتیب مقرر ذکر شده است •

۱۲- تا حدی که مورد داشته باشد ضمن تصمیمات داوری که برطبق این ماده صادر می‌شود باید مهلت اجرا تصریح گردد

۱۳- ظرف مدت پانزده روز از تاریخ ابلاغ تصمیم یا رأی بطرفین هریك از آنها می‌تواند از کارشناس یا کارشناسان یا هیئت داوری یا داور واحدی (هر کدام که مورد پیدا کند) که تصمیم یا رأی اولیه را صادر نموده تقاضای تفسیر آنرا بنماید • این تقاضا در اعتبار تصمیم یا رأی اولیه تأثیری نخواهد داشت تفسیر مزبور باید ظرف یکماه از تاریخ تقاضا داده شود و اجرای تصمیم یا رأی تا صدور تفسیر یا انقضای یکماه (هر کدام زودتر واقع شود) معوق خواهد ماند

ماده ٤۲ -۱- چنانچه تصمیم یا رأی نهائی صادر طبق ماده ٤۱ این قرارداد فقط دایر به الزام پرداخت مبلغ معین مصرح در تصمیم یا رأی مزبور بدولت ایران یا طرف اول بوسیله طرف دوم باشد ومبلغ مزبور ظرف مدت مقرر در تصمیم یا رأی مذکور یا درصورت عدم قید مدت در تصمیم یا رأی ظرف سه ماه از تاریخ آن تصمیم یا رأی پرداخت نشود دولت ایران حق خواهد داشت کلیه وجوه حاصله از فروش یا صدور نفت بوسیله طرف دوم را توقیف کند تا وقتی که مبلغ مزبور پرداخت شود

۲- درموردی که تصمیم یا رأی نهائی برطبق این قرارداد صادر باشد چنانچه طرفی که موظف به اجرای رأی میباشد ظرف مهلت مقرر در رأی یا تصمیم یا (چنانچه مهلتی ضمن رأی یا تصمیم معین نشده باشد) در ظرف شش ماه پس از ابلاغ رأی یا تصمیم بطرفین مفاد رأی یا تصمیم را اجرا نکند طرفی که رأی یا تصمیم بنفع او صادر شده حق خواهد داشت که اعلام خاتمه این قرارداد را بوسیله تصمیم هیئت داوری یا داور واحد که برطبق بند (۳) این ماده اتخاذ خواهد شد بخواهد • تصمیم مزبور نسبت بحقوق وتعهداتی که از اجرای این قرارداد تا تاریخ خاتمه قرارداد (طبق این قرارداد) ناشی شده ویا بشود تأثیری نخواهد داشت حقوق ویا پرداخت وجوه و خسارات دیگری هم که بموجب رأی هیئت داوری یا داور واحد مقرر شده باشد درهمین حکم خواهد بود

۳- تصمیمی که برطبق مقررات بند (۲) این ماده پیش بینی شده فقط با رعایت شرایط زیر ممکن است اتخاذ شود:

الف - فقط هیئت داوری یا داور واحدی که رأی یا تصمیم نهائی مربوطه را صادر کرده میتواند این تصمیم را اتخاذ کند

ب - چنانچه هیئت داوری یا داور واحدی که رأی یا تصمیم مزبور را صادر کرده بهر علتی قادر یا مایل به اقدام نباشد موضوع خاتمه یافتن قرارداد بعلت عدم اجرای رأی برطبق این قرارداد و بطرزی که برای حل اختلاف پیش بینی شده بداوری ارجاع خواهد شد

٤- هیئت داوری یا داور واحد قبل از اخذ تصمیم دایر بخاتمه یافتن این قرارداد بایستی اول یك مدت اضافی (که نود روز کمتر نخواهد بود) برای اجرای تصمیم یا رأی مقرر نماید وتصمیم دائر بر خاتمه دادن قرارداد را فقط در صورتی اتخاذ خواهد کرد که مدت اضافی مقرر منقضی شده وطبق نظر آنها مفاد رأی یا تصمیم اجرا نگردیده باشد

ماده ٤۳ -۱- درمورد تعهد دستگاه مختلط راجع به انصراف از حقوق خود نسبت بناحیه عملیات بنحو مقرر در ماده ۳ هر گاه طرف دوم طی مهلت مقرر نتواند نظر خود را درباره قسمتهای مورد انصراف بطرف اول اعلام نماید طرف اول حق دارد که طبق نظر خود قسمتهائی را که باید مسترد گردد مشخص سازد تشخیص مزبور قطعی بوده واز تاریخی که اعلام گردد قسمتهای مشخص شده مزبور خارج از ناحیه عملیات تلقی خواهد شد

۲- طرف دوم باید درظرف ده روز از تاریخ اجرا ضمانت نامه‌ای از شرکت استاندارد اویل (ایندیانا) مبنی بر تضمین انجام تعهد حفاری که طرف دوم بموجب بند ۲ ماده ۱٦ برعهده دارد بطرف اول تسلیم نماید درصورتیکه تعهد مزبور انجام نگردد شرکت استاندارد اویل ایندیانا برای هریك ماه تأخیر که در نتیجه وقوع فرس ماژر نبوده باشد مبلغ سیصد وپنجاه هزار دلار آمریکائی غرامت خواهد پرداخت هر گاه ظرف مدت شش ماه از مهلت مقرر تعهد هنوز انجام نشده طرف اول حق خواهد داشت که این قرارداد را فسخ نماید و در صورت فسخ قرارداد پرداخت جریمه ماهیانه مزبور متوقف خواهد شد

۳ - مقررات ماده ۳۷ در باره قوه قهریه (فرس ماژر) درموارد مربوط باین ماده نیز قابل اجرا خواهد بود

ماده ٤٤- متن فارسی وانگلیسی این قرارداد هردو معتبر است درصورتی که اختلافی پیش آید وبه داوری ارجاع شود هردو متن به هیئت داوری یا داور واحد (هر کدام که مورد داشته باشد) عرضه خواهد شد که قصد طرفین را از روی هردو متن تفسیر نمایند • هر گاه بین دو متن مزبور اختلافی درمورد حقوق و وظایف طرفین پیدا شود متن انگلیسی معتبر خواهد بود •

ماده ٤٥- مقررات قانون معادن مصوب سال ۱۳۳٦ تأثیری در این قرارداد نخواهد داشت وقوانین ومقرراتی که کلا یا بعضاً مباین با شرایط این قرارداد باشد در حدودی که مباینت دارند نسبت بمقررات این قرارداد بلااثر خواهد بود •

بتاریخ ٤ اردیبهشت ماه ۱۳۳۷ مطابق ۲٤ آوریل ۱۹۵۸ در تهران امضاء ومبادله گردید •

رئیس هیئت مدیره شرکت ملی نفت ایران - عبدالله انتظام

وکیل پان آمریکن پترولیوم کوربوریشن

جورج- جن کین سون

جدول الف

حدود ناحیه عملیات

ناحیه ۱

از نقطه (الف) واقع در دریا بامختصات تقریبی طول جغرافیائی ٤۸ درجه و ٥٤ دقیقه وعرض جغرافیائی ۲۹ درجه و ۳۸ دقیقه (منطبق بانقطه (ب) از ناحیه سیریب که در پیش آگهی شماره ۱۲۲۸ ذکر شده) واز آنجا خطی مستقیم بطرف شمال و منطبق باخط منصف خلیج که نقطه مزبور را متصل میکند به :

نقطه (ب) درمحل تقاطع نصف النهار طول جغرافیائی ٤۸ درجه و ٥٤ دقیقه با خط سه میلی در آب های ساحلی ازحد پست ترین خط جزر خاك اصلی بعرض جغرافیائی تقریبی ۲۹ درجه و ٥۳ دقیقه و ۳۰ ثانیه از آنجا منطبق با خط سه میلی در آب های ساحلی بشرح مذکور در فوق تا :

نقطه (ج) مشخص شده بوسیله تقاطع خط مزبور سه میلی آبهای ساحلی با نصف النهار ٤۹ درجه و ۳۳ دقیقه و ۳۰ ثانیه وبعرض جغرافیائی تقریبی ۲۹ درجه و ٥۷ دقیقه و ۳۰ ثانیه (منطبق با نقطه (ج) ناحیه سیریب که در پیش آگهی شماره ۱۲۲۸ ذکر شده) از آنجا خطی

مستقیم بطرف نقطه(الف) بشرح مذکور در فوق •

مساحت ناحیه یك مشروح بالا در حدود ۱۰۰۰ کیلومتر مربع میباشد

ناحیه ۲

از نقطه (الف) (منطبق با نقطه (ه) ناحیه سیریپ که در پیش آگهی شماره ۱ر۲۲۸ ذکر شده) واقع در دریا بامختصات تقریبی طول جغرافیائی ۴۹ درجه و ۴ دقیقه وعرض جغرافیائی ۲۹ درجه و ۱۵ دقیقه و از آنجا خطی مستقیم که این نقطه را متصل میکند به :

نقطه (ب) مشخص شده بوسیله محل تقاطع نصف النهار ۵۰ درجه و ۱۳ دقیقه باخط سه میلی در آبهای ساحلی از پست ترین خط جزر خاك اصلی بعرض جغرافیائی تقریبی ۲۹ درجه و ۴۹ دقیقه و ۳۰ ثانیه (منطبق بانقطه (د) ناحیه سیریپ که در پیش آگهی شماره ۱ر۲۲۸ ذکر شده) از این نقطه منطبق باخط سه میلی در آبهای ساحلی بشرح مذکور درفوق تا :

نقطه(ج) مشخص شده بوسیله تقاطع خط مزبور سه میلی آبهای ساحلی با نصف النهار طول جغرافیائی ۵۰ درجه و ۴۰ دقیقه و بعرض جغرافیائی تقریبی ۲۸ درجه و ۵۹ دقیقه از آنجا خطی مستقیم به :

نقطه (د) با مختصات طول جغرافیائی ۴۹ درجه و ۴۵ دقیقه و عرض جغرافیائی ۲۸ درجه و ۲۳ دقیقه از آنجا خطی مستقیم (منطبق با خط منصف خلیج) که این نقطه را به نقطه (الف) فوق الذکر متصل میسازد •

مساحت ناحیه ۲ مشروح بالا باستثنای جزایر خارك وخارکو و سه میل از آب های ساحلی هریك آنها که محاط در این ناحیه میباشند تقریباً ۱۵۰۰۰ کیلومتر مربع میباشد •

مخبر کمیسیون نفت - مهدی مشایخی

رئیس - کلیات مطرح است آقای علامه وحیدی •

علامه وحیدی - بنده تذکر عبارتی دارم ولازم دیدم که این تذکر عبارتی بعرض مجلس شورایملی برسد و بمخبر محترم کمیسیون و نمایندگان محترم دولت خواستم عرض کنم و تصور میکنم که این عبارات در قرارداد برخلاف مبانی باشد که پیش بینی شده است و آن از این لحاظ است که عبارتی عربی در بعضی از این موادذ کر شده است و آن عبارت مانع للغیر است و بنده ناچار هستم این موضوع را تذکر بدهم • لام در زبان عربی برای انتفاع است و بعضی حروف عربی معانی حرفی دیگر هم میدهند ولی در اینجا اظهار نظر میکنم و آنچه را که من در زبان عربی اظهار نظر بکنم بدون تردید مستند است حتی مستند اعراب هم هست بمعنای فی وعلی والی آمده است یعنی در وبر وسوی ولی بمعنای من نیامده است در اینجا می گویم که مانع للغیر و مانع من الغیر اگر مانع للغیر باشد یعنی اینکه اگر بیگانه بخواهد استخراج بکند شرکت از دیگران ممانعت میکند و آن بیگانه میتواند بیاید استخراج کند و اگر بگوئیم مانع من الغیر است دیگری نمیتواند استخراج کند این بسیار مطلب ساده ای است واحتیاج بتوضیح ندارد و اگر بخواهیم این عبارت را تغییر بدهیم باید برویم و باطرف دوم صحبت کنیم و بعد موجب تأخیر در تصویب این قرارداد می شود و چون این یك قراردادی است که واقعاً باید بدولت تبریك گفت که یك همچو قراردادی را بمجلس برای تصویب آورده و موجب تأخیر نباید بشود این است که از مخبر محترم کمیسیون استدعا میکنم که این موضوع را تذکر بدهند که در صورت مجلس قید شود (احسنت)

رئیس - آقای مخبر

مشایخی - عرض شود کلمه مانع للغیر در این موافقتنامه و در موافقتنامه سیریپ ودر موافقتنامه مربوط بکنسرسیوم هرجا که ذکر شده است منظور از آن اینست که در حوزه موافقتنامه و قرارداد فقط طرف دوم این قرارداد حق استفاده دارد لاغیر و هیچکس در آنجا حق استفاده نخواهد داشت و این اصطلاح است و منظور همین است که گفته شد بنابراین باتوجه بتوضیحاتی که جنابعالی دادید میخواهم عرض کنم که مقصود از ذکر این جمله در این ۳ لایحه این بوده است که فقط وفقط این شخصی که طرف دوم است میتواند از حوزه این موافقتنامه بر اساس مقررات آن استفاده وبهره برداری کند و کسی دیگر نمیتواند

علامه وحیدی - همینقدر تذکر کافی بود •

رئیس - آقای خرازی

خرازی - بنده قبلا از تذکر اصلاحی جناب آقای استاد علامه همکار محترممان تشکر میکنم که یك توجهی کردند و آقای مخبر محترم کمیسیون هم توضیحی دادند که رفع شبهه بشود عرض کنم که بشهادت همکاران محترممان بنده از دوره ۱۸ افتخار همکاری و نمایندگی داشتم همیشه اوقات سعی کرده ام راجع بدورشته صحبت کنم یکی رشته اقتصادی که مهم است و یکی هم امور اجتماعی و امور مبتلا به مردم (احسنت) موافقتنامه ای که بین شرکت ملی نفت و کمپانی پان آمریکن باسم ایران پان آمریکن تنظیم شده و در کمیسیون خاص نفت هم که بنده عضو آن بودم مورد بررسی دقیق قرار گرفته و مطالعه شده و توضیحاتی از طرف هیئت مدیره شرکت نفت و نمایندگان دولت داده شده است البته آقایان از متنش اطلاع دارند • می شود گفت در این ۴ سال و نیم که اوضاع ایران ثباتی پیدا کرد و باتوجهات شخص اعلیحضرت همایون شاهنشاهی امنیت در ایران برقرار شده اوضاع ما از هر حیث تغییر کرده است اولا اگر ما انتظار داشته باشیم که یکمرتبه در ظرف ۴/۵ سال با آن مشکلاتی که بوده و همه میدانند که آن روزهای آخر چه وضعی بود آن روزهای آخر نزدیك به ۲۸ مرداد ۳۲ حتی در بیمارستان ها برای شیر وسبزی و دارو ومخارج روزمره هیچ وجهی در خزانه دولت نبود اگر ما انتظار داشته باشیم که کشور ما یکمرتبه بهشت برین بشود و وضع همه مردم و طبقات مختلف خوب بشود و در کلیه شئون اجتماعی ما یك تحول عظیمی ایجاد شود این بی انصافی است ومرور زمان لازم دارد بنابراهمیت کار • بنده با اینکه حق دارم چون موضوع قرارداد است در قسمتهای مختلف صحبت کنم ولی در همین قسمت نفت یك مقایسه ای میکنم و نظریاتی را در همین قسمت نفت عرض میکنم بعنوان موافق و وقت آقایان را مخصوصاً چون شب جمعه است نمیگیرم • اگر نظر آقایان باشد یك موقعی در سال ۱۹۳۳ زمان اعلیحضرت فقید رضاشاه کبیر آمدند و در این امر نفت یعنی یك تجدید نظری در مسئله قرارداد شرکت سابق نفت کردند و خدا رحمت کند مرحوم داور را بنمایندگی دولت ایران رفت در مجمع اتفاق بین الملل آن وقت ویك تغییراتی دادند بعد آمدند در سال ۲۷ زمانی که آقای گلشائیان وزیر دارائی بود آن قرارداد معروف گس - گلشائیان را درست کردند و اگر نظر آقایان باشد وزیر دارائی وقت پشت تریبون می گفت یك زبرش را زیر نمیتوانیم بکنیم ویك زیرش را زبر نمیتوانیم بکنیم و ۰/۰۱۶ بیشتر بما نمیدهند یك عده ای هم آمدند توی این مملکت برای خودشان دکان نفت باز کردند وهر روز بعنوانی مملکت را متشنج می - کردند •

رئیس - این مطالب که مربوط باین لایحه نیست در موضوع صحبت بفرمائید

خرازی - چون قرارداد است بنده از موضوع نفت خارج نمی شوم • وچارو جنجال راه انداختند وهیئتهای مختلف بایران آمدند که بوضع نفت سر و صورتی بدهند خلاصه دیدند اگر یك سر وصورتی بدهند دکانشان بسته میشود و هرروز هم در همین طهران یاسایر شهرستانها انواع و اقسام تشنجات را ایجاد میکردند که سابقاً معروف بود بازار می بستند دیگر بخیابانها هم سرایت کرد هرروز این خیابان اسلامبول وشاه آباد ولاله زار آهن هارا بالا میکشیدند وپائین می کشیدند تااینکه خداوند ایران بحمدالله توجه کرد وبردباری وسیاست مدبرانه شخص اعلیحضرت همایونی وضع کشور ما را تغییر داد و آمدند این قرارداد کنسرسیوم را دایر کردند البته قرارداد یست است مجلس هم رأی داده است وبتوضیح ملوکانه هم رسیده است برای همه ملت ایران مطاع و متبع است واز آن روز که این قضیه کنسرسیوم حل شد و خارجیها دیدند وقتی تحریکاتی نپاشد ملت ایران ملتی است که همیشه صلحجو بوده است وحافظ حقوق واستقلال خودش هم در عین حال بوده است وقتی حقوق واستقلالش محفوظ باشد ماحراجو وجنجال طلب نیست ودلش میخواهد که خارجی ها بااطمینان خاطر بیایند در ایران وسرمایه شانرا بیاورند وبهمین علت هم آن قانون جلب سرمایه های خارجی بتصویب رسید و شایدهر پانزده روز یك مرتبه اگر در جراید منتشر بشود دیده باشند آقایان در آن کمیسیونی که هست و اطاق بازرگانی هم نماینده دارد دوسه نفر از اشخاص ومؤسسات هستند که تقاضا میکنند سرمایه هایشانرا طبق آن قانون بایران بیاورند واعتماد و اطمینان میکنند ومی - آورند سال گذشته آقایان ملاحظه فرمودند آن قرارداد ایطالیائی ها آن قرار داد سیریپ که سهم ما را عوض صدی پنجاه که با کنسرسیوم قرارداد داریم آنرا آمد ۰/۷۵ کرد وحقیقة این قضیه علاوه براینکه در خاورمیانه انعکاس عجیب وغریبی پیدا کرد در تمام دنیا و مخصوصاً در کارتلهای نفتی که یك تشکیلات خیلی قوی و منظمی دارند ودر موقعش هم ازهیچگونه فعالیت وپول خرج کردن مضایقه نمیکنند آمدند بعناوین مختلف در روزنامه ها حتی مارا تهدید کردند که شما نمیتوانید نفتتانرا بفروشید یااین شرکت سیریپ جزء کارتلهای نفتی نیست وازاین قبیل صحبت ها بحمدالله و المنه ایران برهبری شاهنشاه ثابت کرد که ما یك مملکت مستقلی هستیم ماهر کجا دلمان بخواهد قرارداد می بندیم تا اینکه چندی قبل این قرارداد ایران پان امریکن را آوردند واین کمپانی که باماطرف قرارداد است وآنهم آمده است ۰/۷۵ بما سهم می دهد واگر آن شرکت ایطالیائی سیریپ ۲۵ میلیون دلار درظرف ۱۲ سال خرج می - کرد این ۸۲ میلیون دلار خرج میکند و ۲۵ میلیون دلار هم بما آوانس میدهد آنوقت یك تفاوتی بین شرکت سیریپ واین شرکت پان امریکن هست وآن این است که این شرکت پان امریکن جزء آن ۵ شرکت بزرگ نفتی دنیاست نه نفتی امریکا بنابراین ما می بینیم که در این قرارداد اخیر که باسم پان امریکن ببخشید ایران • پان امریکن است ما یك موفقیت های زیادی پیدا کردیم و کمپانیهای امریکائی یعنی یکی از آن ۵ کمپانی بزرگ است وجنبه استقلال هم دارد و جزء کارتلها نیست اینهم آمد باما قرارداد بست ما امیدوار هستیم که قرارداد سوم هم بیاید وازدر آمد ۰/۷۵ که سهم ما میشود وضع اقتصادی ما بهبود پیدا کند امیدوار هستیم چون بعضی ها ممکن است تصور کنند آن پنجاه درصدی که بعنوان حق السهم ماهست از نفت منلا ما نتوانیم بازار فروش پیدا کنیم همچو چیزی نیست علاوه براینکه آنها که باماطرف قرارداد هستند فرض بفرمائید این ۱۲ ر

که کنسرسیوم بعنوان مالیات میدهد هر وقت که شرکت ملی نفت اظهار کرده است طبق نرخ بین المللی پولش راداده است و دراینقسمت هم نگرانی نیست وما امیدوار هستیم و انتظار داریم که در تحت توجهات اعلیحضرت همایونی وتوجه مخصوص مجلس وپشتیبانی ملت ایران برهبری ایشان یك روزی ما دراین کارتلهای نفتی یك صندلی داشته باشیم وماهم در مقدرات نفت مؤثر بشویم وحتی بازانتظار داریم در آنجاهائی که نفت ایران بفروش میرود از آن پمپ هائی که اغلب آقایان در ممالك خارجه دیده اند که شرکت شل شرکت نمیدانم فلان یك دفعه ما بتوانیم در آنجاها پمپ دایر کنیم و بنزین ما رسماً در آنجاها فروخته شود واین انتظارات راما داریم و مطمئن باشید که موفق خواهیم شد بعد از این موضوعاتی که عرض کردم ماهم از دولت یك انتظاراتی داریم وآن این است که از این درآمد نفت مقدار زیادش صرف بالا بردن تولید ات کشاورزی وصنعتی واستخراج معادن بشود معادن ایران فعلا بطریق غیرعلمی استخراج میشود وذوب و تصفیه هم نداریم باید اگر سرب مامثلا حداکثر ۵۳ درصد است ۴۷ درصدهم مادر داخله و خارجه کرایه خاك سنك وشن وسایر مواد خارجی رابدهیم در صورتیکه اگر توجهی بشود واین معادن بطریق علمی استخراج بشود وتصفیه داشته باشم ما میتوانیم هم رفع نیاز بکنیم در داخله کشور وهم آنقسمتی که مارا د براحتیاجات ماست بخارجه حمل کنیم و همچنین نسبت بعمران وآبادی شهرستانها باید باصراحت در اینجا عرض کنم که صدی نود وشش نود وهفت شهرستانهای ما آب ندارد (صحیح است) آب لوله کشی ندارد برق اگر دارد اسمش را برق نمیشود گذاشت یا فرض بفرمائید اغلب طرق وشوارع ما اسفالته نیست.

وبایستی این درآمد نفت خلاصه کلام بمصرف بالا بردن سطح تولیدات کشاورزی و صنعتی واستخراج معادن بشود ودرعمران وآبادی طرق وشوارع وشهرستانها مصرف بشود وطوری بکنیم که سطح زندگی مردم بالا برود همانطور که اعلیحضرت همایون شاهنشاهی دیروز که نمایندگان مجلسین شرفیاب بودند فرمودند باید کاری بکنیم که مردم این مملکت دراین پنج اصل که عبارت از غذا ، مسکن ، بهداشت ، فرهنك ولباس باشد ودیگر چیز های اولیه ای که درتمام دنیا حل شده ما برای اینها گرفتار نباشیم وبنده میخواستم یك استفاده دیگری بکنم وآن این استکه توجه نمایندگان محترم مخصوصاً مقام ریاست مجلس شورای ملی وهمچنین نمایندگان دولت را جلب کنم با اینکه بنده بشهادت آقایان با این مستشار های قلابی که می آیند استخدام می کنند مخالفم برای اینکه ما در رشته های مختلف مهندسین واشخاصی که بتوانند بمملکت خدمت بکنند داریم ولی اگر یك نسبتی بگیریم ما در قسمت نفت متخصص کم داریم با این پیشرفت هائی که ما داریم می کنیم متخصص در صنعت نفت کم داریم بنده اطلاع دارم یك عده ای ایرانی ها رفته اند در امریکا ومتخصص عالیمقام شده اند وبین هشتصد الی هزار ودویست دلار حقوق می گیرند و به ایران نمی آیند (صحیح است) بایستی ما در درجه اول سعی کنیم این اشخاص را که رفته اند وفرزندان وطن هستند آقای دیهیم رفته اند آنجا یا با پول خودشان که آنهم مال مملکت است یا با پول مملکت تحصیل کرده اند وسائل آسایش وراحتی اینها را فراهم کنیم اینها بایران عزیز برگردند و بمملکت خودشان خدمت کنند دوم اینکه عده زیادی اشخاصی هستند که اینها در قسمت نفت تخصص دارند ولی تصدیق می فرمائید که ما در علوم بیست سال از اروپائی ها وچهل سال از آمریکائی ها عقب هستیم هر روز در قسمت علوم شئون فنی یك تحولات ویك پیشرفت هائی میشود اینها را بفرستند کور های شش ماهه یك ساله ببینند وبرگردند و هم اینکه یك عده ای را بایك شرایط خیلی بهتر وبایك امتحان خیلی دقیق و با یك تعهدات الزام آور بفرستید که در صنعت نفت در رشته های مختلف آن تخصص پیدا کنند وبرگردند تا رفع نیاز وحاجت بکنیم ازمتخصصین خارجی که می آیند بعناوین مختلف بعنوان مشورت از ما ملت فقیر حقوق میگیرند این قسمت را بنده از حضور آقایان نمایندگان محترم تمنا میکنم که توجه بفرمایند ودولت را متوجه کنند که یك عده زیادی را بفرستند بخارجه در صنعت نفت تحصیلات عالیه بکنند ومتخصص عالی - مقام بشوند و برگردند وخدمت کنند یك تذکر دوستانه ای هم بشرکت ملی نفت داشتم وآن این است که در دنیا یك حسابی هست هرتن نفت چقدر مخارج باید بهش تعلق بگیرد وچقدر تمام بشود اگر از آن مبلغ زیاد ترتمام بشود ما باید بگوئیم یا دستگاه نفتمان خوب کار نمی کند یادستگاه های بازرگانی شرکت ملی نفت شرکت ملی نفت در رأسش اشخاص وطن پرست واز رجال خوب ماهستند وبینی بین الله زحمت می کشند درتهیه این قراردادها ومامی توانیم بوجود آنها درنزد خارجی ها افتخار کنیم که یك چنین اشخاص متخصصی در رشته های مختلف ودر رأس شرکت ملی ایران هستند ولی باید درامر بازرگانی اعم از اینکه دولت بکند یا هر کس بکند دو چیز باید درش رعایت بشود یکی اینکه بطریق فنی اداره شود یکی هم اینکه بطریق بازرگانی اگر این دوقسمت رعایت شود شرکت وهرشرکتی که این دوقسمت درش رعایت بشود نمی شود گفت که شرکت بازرگانی است بنده عرضم را خاتمه می - دهم وازاین تصدیعی که دارم معذرت می - خواهم (صحیح است - احسنت)

رئیس - آقای ارسلان خلعت بری

خلعتبری - آقای دولت آبادی صحبت نمیفرمایند؟

رئیس - ایشان موافقند شما اگر صحبتی دارید بفرمائید بعد ایشان صحبت می کنند

خلعتبری - بنده احساس میکنم درمجلس شاید مخالف اصولا از لحاظ این لایحه نباشد (صحیح است) ولی مسائلی که از لحاظ فنی وتذکراتی که از لحاظ مملکت مفید است باید بموقع خود بعرض مجلس و به اطلاع دولت برسد (صحیح است) مردم هم باید اهمیت وفایده این قبیل قراردادها را بدانند بهمین جهت با تذکراتی که من باب مخالفت با لایحه عرض میشود ازنظر خودم مخالفت مشروط است یعنی اگر این تذکرات را مورد توجه قرار بدهند بنده اصولا مخالف این قرارداد نیستم • خاطر مبارك آقایان هست که درسه سال قبل چهارسال قبل قضیه قرارداد کنسرسیوم پیش آمد و آن روز درنتیجه احساسات عده زیادی از مردم ایران نمی توانستند ثمره اقدامی را که آنروز میشد درك کنند چقدر موجب خوشوقتی است که مرور زمان مطالبی را ثابت می کند که بانطق وبیان نمی شود آن را ثابت کرد یا اثبات آن مشکل است آن روز اگر قرارداد نفت را در شرائط روز مجلس تصویب نمیکرد دستگاه نفت در ایران برچیده میشد واین قرارداد هائی که امروز می بندند این قرارداد ها نصیب ممالك دیگری میشد که دارای نفت هستند وما که آن روز اساس این قراد داد را گذاشتیم آنروزی که شاه فرمودند این قرار دادی که با کنسرسیوم می بندیم در شرایط فعلی درنوع خود مفید بحال مملکت است وماهم آنرا تأیید کردیم ودرشرایط سخت که هنوز تشکیلات منظمی از مخالفین و مخصوصاً تشکیلات کمونیست بین المللی در مملکت وجودداشت باقدرت و شهامت آمدیم درپشت این تریبون ومطالبی را برای روشن شدن فکر مردم ایران گفتیم بنده امروز برمیگردم اهمیت اقدام آنروز با اینکه ما درمجلس گفتیم این قرارداد ایدآل و مطلوب نیست معذلك درشرایط فعلی قرار دادی بهتر ازاین درجلو ما نیست و نمی گذاشتند ونمی شد آنرور بیاد دارم آقای دکتر بینا ، آقای دکتر افشار جزو موافقین صحبت کردند آقایان دیگری که بیاد دارم آقای دولت آبادی گویا وخود بنده صحبت کردیم ودرشرایط آن روز ما گفتیم این مقدمه ای میشود برای اینکه صنعت نفت درایران باقی بماند و انشاءالله بروزهای بهتری هم خواهد رسید استدعا می کنم باین قسمت عرض بنده توجه بفرمائید بنده آنروز درمجلس علنی عرض کردم غیراز این چه میشود کرد جز اینکه ازاین نفت صرفنظر بکنیم ولی هر آدم عاقلی در وضع موجود آن مقداری که هست میگیرد وخودرا مهیا ومجهز می کند که بعد تمام حق را بگیرد و روزی میآید که تمام حق ملت ایران گرفته خواهد شد (احسنت) مسلماً روزی خواهد رسید که درخاورمیانه ۷۰ یا ۸۰ درصد بما میدهند (احسنت) آقایان این است پیش بینی این است که نباید تابع احساسات وگفته های اشخاصی شد که پیش بینی نمی کنند بنده آن روز با کمال شهامت این نطق را کردم سه سال نگذشته حدس بنده بین ۷۰ و ۸۰ درصد بود هفتاد وپنج در صد بما دادند این را کی قبول کرد ؟ شرکت پان آمریکن یکی ازینج شرکت بزرك قبول کرد دیگر شوخی نیست بنابراین می خواستم عرض کنم که ما در آن شرایط فکر نمی کردیم باین زودی باین مرحله برسیم ولی حالا می بینیم که دوسه سال هنوز نگذشته وباین مرحله رسیدیم که ۲۵ میلیون دلار نقدمی دهند در آنموقع امریکائی ها در نتیجه فشار شرکت نفت وانگلیس ها بما کوچکترین کمکی نکردند یك منقال نفت به امریکائی نمی توانستیم بفروشیم حالا امریکائی میگوید ۲۵ میلیون دولار پیش میدهم ۸۲ میلیون دولار هم خرج اکتشاف میکنم بعد هم تا وسط افیانوس وخلیج میروم تا آن زیر نفتتان را درمی آورم ۷۵ درصد مال شما ۲۵ درصد مال ماخوب آدم عاقل که با این مخالفت نمی کند یعنی چیزی که ۵ سال پیش ما خوابش را هم نمی دیدیم حالا صورت عمل بخود گرفته بنا براین اگر آن پایه گذاشته نشده بود که جلب اعتماد بشود وهمکاری مثبت با دنیا نبود نمیتوانستیم گامهای مثبت از جهت سیاسی واقتصادی برداریم همانطور که آنروز همکار محترم جناب آقای عماد تربتی بعرض مجلس رساندند اگر آن مقدمات وآن توجه وآن سیاست مثبت وآن همکاری واستفاده ازوضع مثبت بین المللی نبود این قرار داد با شرکت کویت بسته میشد با ممالکی بسته میشد که در کنار خلیج باشند و از فلات قاره آنها استفاده میکردند پس این است هنر اخذ تصمیم بموقع وخدمتی که از لحاظ اقتصادی صورت میگیرد اما موقعی که آن قرارداد کنسرسیوم مطرح بود یکی ازمخالفین در کمیسیون مشترك میگفت اقا حالا که ما حوزه سابق شرکت نفت را به امتیاز میدهیم یعنی بشرکت میگذاریم پس جزایر خلیج فارس را چرا داخل در حوزه عمل کنسرسیوم بکنیم ؟ بنده گفتم آقا الان سیصد چهارصد سال بلکه هفتصد سال است خلیج فارس وسواحل جنوب ما در نتیجه انقلابات ودرنتیجه سیاست های دول بزرك درنتیجه نا امنی در نتیجه انقلابات داخلی محروم ازعمران وآبادی مانده ما که در کارهای عادی وجاری خودمان از لحاظ

سرمایه وقدرت وامانده هستیم چه ضرر دارد اشخاصی بیایند وبا سرمایه‌ای که می آورند جزایرخلیج فارس وساحل خلیج فارس ماعمران وآباد بشود این راآقایان توجه بفرمائید در نتیجه وثمره این نوع قراردادها چه باآن شرکت ایتالیائی وچه با این شرکت امریکائی سواحل خلیج فارس وجزایر با این قراردادها واقدامات دیگر محکوم به عمران وآبادی هستند (صحیح است)وخلیج فارس آباد خواهد شدآقایان این بسیار اهمیت دارد نظرمبارکتان هست دوسال پیش درپشت این تریبون عرض کردم که خلیج فارس اهمیت دارد و روز بروز اهمیت این منطقه بیشترخواهدشدوملاحظه می‌فرمائید که روز بروز بیشترمی‌شود هم از لحاظ اقتصادی وهم ازجهت سیاسی ما که درشرایط فعلی دارای وسائل وتجهیزات کافی نیستیم وقتی پای سرمایه‌دارهای بزرگ عالم که پشت سرآنها برای حمایت آنها تجهیزات بزرگ وعظیمی ازلحاظ سرمایه‌و قدرت وازلحاظ عقل سیاسی وجوددارد خلیج فارس وجزایر خلیج فارس رابا این عملیات نسبت می‌دهیم وربطمی‌دهیم به امنیت بین‌المللی دنیا و خلیج فارس ما بستگی پیدا می کند بمسئله بزرگ امنیت بین المللی دنیا بنابر این وضع استقلال سیاسی ما وضع استقلال اقتصادی ما مسلماً دراین نقطه حساس که امروز ازنظر کشور برای ما حساس‌ترین موقعیت است با این قراردادها تثبیت وتحکیم خواهد شد (صحیح است) این عقیده سیاسی بنده است (صحیح‌است) همه آقایان وهر کس که در سیاست وارد است این عقیده را تأیید خواهد کرد بنابر این بدون تردید جلب سرمایه‌های خارجی که متکی به‌ممالك مقتدری هستند که پشت سرشان است ازلحاظ استقلال تمام کشور یك قدم مهم غیرقابل تردیدی است (عمادتربتی- صحیح است) وسه سال دیگر اگرما اینجا نباشیم هر کس دیگر باشد مطلب امروزما را تأیید خواهد کرد وهمانطور که درقرارداد کنسرسیوم مطالبی عرض شد که در مدت کمی همه مردم تأیید کردند وهیچ ازیادم نمیرود که سال گذشته اعلامیه‌ای منتشر شد ازطرف اشخاصی که آن روز عمل‌مارا در قرارداد با کنسرسیوم تخطئه و تحقیر می کردند حتی نسبتهای بد می‌دادند ولی خودشان اعلامیه‌ای منتشر کردند ودراین اعلامیه چندمطلب را قید کردندیکی دکترین آیزنهاوررا قبول کردند یکی هم گفتند قراردادهائی که بسته شده‌این قرارداد ها مورد قبول واحترام‌هست یعنی مخالفین ما دریکسال قبل باصدور اعلامیه عمل سه‌سال قبل مارا تأیید کردندو این یك‌دلیل بارز دیگری است برای اینکه آنچه که قبلا گفتیم‌در شرایط ومحیط‌امروز که‌یکمثقال نفط مارا نمیخریدند موردتأیید همه است‌و واقعاً بعنوان‌مخالفت ثبت‌نام کردن وصحبت کردن خیلی برای من‌مشکل بود بهمین جهت بنده خواستم اهمیت‌این موضوع رااز جهتی که برای‌مملکت دارد عرض کنم یك شرکتی آمده است‌و سرمایه‌ای آورده‌است درتوی دریا می‌روند پائین‌ما اصلا فکرش رانمیتوانستیم بکنیم میروند از آن‌زیرو این‌نفت‌را می آورند بالاانشاءالله بعد از ۷ یا۸ سال یك‌دویست یاسیصد میلیون دلار می گویند بیائید بگیرید این کجاش بد است؟کشور عزیز همسایه ماترکیه باید تمام‌سال تلاش بکندو زحمت‌بکشد وبرای پرداخت حوائج ضروری‌خودش‌محتاج‌یك دلارارز است و نفط ندارد ما یك‌جا با ایتالیائیها شرکت کردیم یکی باانگلیس‌و امریکا وفرانسه‌وهلندو اینجابازدو مرتبه‌با امریکا بنابراین فکر بفرمائید که مااز جهت سیاسی‌و ازجهت اینکه‌همیشه‌ازنتیجه‌اعتماد ووابستگی اقتصادی محفوظ‌خواهیم‌ماندهم یك‌عمل مدبرانه سیاسی انجام میدهیم وهم یك‌عمل‌مفیداقتصادی (صحیح‌است)بنابراین حالا که‌کار به‌اینجا رسیده بنده میخواهم بشرکت ملی‌نفط یك‌تذکری بدهم وآن‌این است که درشرایط فعلی همانطوریکه‌ثابت شدمملکت ایران ازاینکه الان‌بتواندبازار های‌مهمی دردنیا بدست‌بیاورد و مستقیماً نفط بفروشدوبا شرکتهای بزرك خارجی رقابت بکنداینها یك مسائلی است که از باب‌اینکه بابحث‌درایده‌الوآرزوبکنیم بد نیست وخیلی‌عامه‌پسنداست‌ولی‌مطلب‌این‌است که‌اگر مااامروز وسائل‌و قدرت و امکان تهیه‌بازار های مستقل برای فروش نفط خودمان نداریم بایداین‌راوجهه همت‌وجزء رکن اساسی سیاست نفطی خودمان‌قرار بدهیم که شرکت ملی‌نفط ازالان که‌وارد این‌قرارداد هامی‌شود فکر بکند که برای کشورایران بتواند ازحالا تا۱۰ سال‌دیگر بازارهای ثابت‌و مشتریهای‌ثابت پیدا کند (صحیح است) که‌روزی وضع‌نفط ما تماماً متکی بشرکتهاو تأسیسات‌خارجی نباشددر هنددر ژاپن در آسیای جنوب شرقی در آفریقا درمدیترانه دراینطور جاهابوسیله ایجادبحریه کافی‌واقدامات‌بازرگانی‌عملیاتی بکند که مابتدریج از جهت معاملات نفط بتوانیم درعرض شرکتهای دیگر قرار بگیریم و کمپانی‌و شرکت ملی نفت یك شرکت مقتدری باشد که عملابتواندمستقلا ومنفرداًعمل بکند که درآنصورت‌ما بیشتر بحساب خواهیم‌آمد ما درآمد بیشتر پیدا خواهیم کرد وامیدواریم وضع بین‌المللی همانطور که تاکنون سبب حفظ‌استقلال ما شده‌است سبب کومکهائی بماشده است‌باز بما بیشتر کومك بکنند که بتوانیم این منظور خودمان را عملی بکنیم این یك تذکری است بدولت وشرکت ملی نفط می‌دهم تذکر دوم‌این است که چند دفعه هم‌اینجا عرض کردم که شرکت ملی نفت یك‌وظائف مهمی‌دارد واین‌قرار داد هائی که‌بسته می‌شودوقتی که تحویل‌شرکت ملی نفط شدشرکت ملی‌نفط باید موبمو این قراردادها را اجراء کند واولین مسئله‌مهم برای‌ما این‌است که درایران یك‌کادر یك گروه‌فنی درمسئله نفط تهیه‌شود (صحیح- است)بوسیله که‌هست‌باید تهیه‌شودمسئله دوم‌این است که این‌شرکت‌های‌خارجی که می آیند باما شریك می‌شوند اینهاباید‌سعی بکنند که دردرجه اول‌مملکت ماآبادبشود نه‌فقط جیب خودشان اگرقرار باشد فقط جیب‌خودشان آبادشود اگر در قرارداد رعایت شرایطرانکنند وباصداقت‌وصمیمیت عمل نکنند مردم‌ایران اگر ناراضی شدند هیچ‌چیزی نمیتواند این‌قرارداد هارا حفظ کند بنابراین باید سعیشان آباد کردن مملکت ایران باشدکارهائی که درمملکت بدست ایرانی ممکن است صورت بگیرد آقایان اعضاء شرکت نفط هیأت مدیره آقایان وزراء دولت باید نظارت کنند که شرکتهای خارجی که اینجا می آیند کار هائی‌را که بایدایرانی هاانجام بدهندا گربه ایرانی‌هاندهند وبغیرایرانی بدهند بخدادر انجام‌وظیفه مقصرهستند (صحیح‌است)راه میسازید باید مقاطعه کار ایرانی باشد مستخدم می آورید باید‌ایرانی باشد کاری که‌مهندسین ایرانی می‌توانند بکنندنباید بمهندسین‌خارجی داده شود کار هائی که شرکتهای ایرانی میتوانند بکنند باید شرکتهای ایرانی انجام‌بدهند این پولی که‌برای مصرف میریزد اینرا‌باید‌دردرجه اول ایرانی‌ها ببرند این شرکتها هم باید منفعت خودشان‌را ببرند اینرا تقاضامیکنم ازحالا به‌آنها بگوئید مراقبت بکنیدر آن برنامه‌عمران‌و آبادی که‌مادارید‌یك‌قسمتش بستگی به‌این‌دارد که این مصارف بدست ایرانی بشود وبرود توی جیب ایرانی نه اینکه بیکارهای ایتالیاو امریکاوامریکای جنوبی بیایندا‌ینجا وآنوقت رقابت‌بکنندبا شرکتهای ایرانی‌و فروشندگان ایرانی باد کاندارهای‌ایرانی‌بااصناف‌وطبقات‌پائین ایرانی وصدمه‌ای بماازاین جهت بخورد بنده‌این‌دومطلب‌رالازم‌دیدم که‌تذکری‌بدهم امایك‌مطلب‌دیگر که‌لازم است عرض کنم آقایان کمتر فرصتی بدست میاید وکیل مجلس تذکراتی که‌بنفع کشوراست‌همیشه درموقع‌حساس باید‌بدهد ومنظور دولت خدمت‌بمردم‌است بنابراین کلامی که‌بموقع باید گفت اگربموقع گفته‌نشود بنظربنده تقصیراست یالااقل قصور است بنده اگر اینجا مطلبی عرض میکنم وآقایان تأیید میفرمایند این مال خود بنده تنها نیست متعلق بتمام مجلس‌است کسی که حرف‌می زند مادام که‌کسی‌چیزی‌نگفت ومخالفتی واعتراضی‌نکرد این‌متعلق بتمام مجلس‌است (صحیح‌است) بنده میخواهم عرض کنم که بحمدالله هیچنین فرصتی برای‌مملکت‌پیش آمده که از آن سر دنیا شر کتهای‌بزرگی که‌باایرپلان وطیاره احتزارمی کردند از فضای ایران پرواز کنند با دست و پای خودشان آمده‌اندوبا همدیگربدعوا‌افتاده اندحالا بربنده معلوم شده خوب اینها همه برای‌چیست اینها برای‌خدمت‌بمملکت است اگر این‌قراردادها تصویب‌بشود و ماهم فوائد واهمیت آن را اینجا تشریح کنیم وتوضیح‌بدهیم‌ولی‌مردم‌ازلحاظ‌شرائط حال خودشان تفاوتی مشاهده‌نکنندبنظر بنده‌یك‌پای قضیه لنك است و در اهمیت این قراردادها تردیدی‌نیست دراینکه در آینده فائده دارند هیچ تردیدی‌نیست در اینکه ازجهاتی که عرض کردم الان هم فایده دارند هیچ تردیدی نیست‌ولی‌مردم هم بایدبفهمند که از این قراردادها فایده می‌برند آخر این‌قراردادها برای‌مردم‌این مملکت است‌برای کودوصحرا آب که‌نیست این‌زحمتی که کشیده‌میشودشوخی نیست این قراردادالان یکسال‌است درش‌زحمت کشیده شده‌تابااینصورت‌در آمده‌است‌چقدر وقت‌روی آن‌صرف‌شده‌است که این وارد عمل‌بشود واجراء بشودخیال نکنید که‌این قراردادها خیلی ساده اینجا می‌آید خیر دستگاههای‌عظیم‌دردنیاومؤسسات‌اقتصادی عظیم بکار می‌افتد که این‌قراردادهانباید باینجا وتصویب نشودباهم‌رقابت‌دارندرقابت اقتصادی‌دارندرقابت‌سیاسی‌دارند این‌قرار دادها این مراحل را گذرانیده باید تشکر کرد از آنهائی که صرف وقت کرده اندوتلاش کرده‌اندتابااین‌مرحله رسیده‌است‌جناب آقای‌نخست وزیرنیستند ولی شما آقای ذوالفقاری نماینده ایشان هستیدیك‌مطلبی بشما عرض کنم‌مردم‌ایران احتیاجاتی‌دارند این‌احتیاجات رابایدامروز برآورد بایدامسال‌برآورد نمیشودمعطل کردما ازاین طرف‌فوائد اموری‌رابمردم تذکرمیدهیم اما مردم‌میگویند که این قراردادها صحیح امادرعرض این‌قرارداد ها باید یك‌دستگاهی‌هم باشد که احتیاجات مردم راتأمین کند آقایان میدانند که بنده همیشه مثبت حرف میزنم چندروزپیش با یکنفر صحبت میکردیم اظهارعدم رضایت میکرد بنده گفتم که نمیخواهم بگویم که دراین‌چند سال‌چه کارهائی شده‌است‌صحبت از آقازاده‌اش بود ورفتن بخارجه گفتم آقا درزمان اعلیحضرت فقید در ۵ سال سالی صد محصل رفت باروپا یاصد نفر اول تاآخردارطب رفت وبرگشت گفتم همه مردم موافق ومخالف همیشه‌میگویند خدا اعلیحضرت فقید را برای این کارش بیامرزد این رادیگر هیچکس منکرنیست خدمات بزرگی کرد اقااین یك‌چیزی‌بود که همه‌درش اتفاق داشتند گفتم چراحالا بی انصافی میکنیددرزمان‌این‌شاه‌پنجهزار محصل دراروپاست سالی پنجاه میلیون وزارت‌فرهنك‌خرج محصلین رامیدهد که در اروپا و آمریکا هستند این شوخی نیست و این مخارج‌ازپول همین نفت‌داده

میشود باهرچیزخوب که‌نباید مخالفت کرد چرا این‌رامنظورندارید‌نصف خرج این هارا دولت میدهد ۵۰ملیون تومان‌درسال خرج اینهارا دولت‌میدهد ۵۰میلیون‌تومان درسال خرج می‌شودهمین‌مجلسین میدهد که‌تصویب کرد‌اندشاهی‌میدهد که‌دستور داده‌ودولتی که این کاررا کرده‌اصولا شاه ومجلس ودولت اگربرنامه‌شان‌خدمت به مملکت نباشد چرا ازپول مملکت بدهند که‌پنجهزار محصل را آنجا تربیت بکنند وبرگردانندوبلای‌جان‌درست کنند در ۵۰ سال‌پیش‌محصل رانمی گذاشتند بروداروپا میگفتند وقتی‌برمی گردد کله‌اش‌بوی‌قرمه سبزی‌میدهد وضع‌را بهم میزند حالا این مملکت پنجهزارمحصل‌رانصف‌خرجش‌را دولت میدهد ومیفرستد باروپا آیا حسن نیت دراین‌کارنیست ؟ آیا آن‌شاه و آن دولت واین مجلس نمی خواهند که این محصلین بر گردند اینجا تا ۵ سال دیگر این محصلین عده‌شان ده هزارو ۱۵هزار میشود پس‌آیا اینها بنفع مردم‌نیست این ها صلاح نیست ؟ ازاین کارها خیلی‌شده است ومیشود همین‌شیرپاستوریزه‌را بنده رفتم دیدم بنده درمجلس‌آنروز مطلبی راگفتند که خلاف واقع‌بودرفتم‌دیدم آقا خداشاهد است یك دستگاهی بوجود آمده‌است که برای‌اولین‌مرتبه نصف‌مردم این‌شهرشیرسالم میخورند و ماست سالم میخورند بچه‌های این مردم شیرسالم می خوردندحالاامکان‌دارد که‌ماست‌سالم‌بخورند ببینید چه خدمتی‌شده است حالا مااز‌همین سازمان برنامه‌هم گله‌داریم اما این‌مسائل را مخلوط‌نباید کرد ۰ کارهائی شده کار- هائی داردمی‌شود تذکربنده اینستکه دریك‌همچوموقعی که‌آقایان نمایندگان دولت‌عمیدی‌نوری-سازمان‌برنامه کارخانه شیرپاستوریزه‌رادرست‌نکرده) اساس کار خانه شیرپاستوریزه درزمان دکترجهانشاه صالح گذاشته‌شدپولش‌رایونیسف‌دادوقسمت کشاورزی سازمان برنامه ودکتر کاظمی باکمال حسن نیت‌اینکاررا انجام‌داد کار خوب‌را باید گفت خوب است ولی‌همین سازمان برنامه هم ۱۴۰ میلیون پول این مملکت را مفت بجان‌مولم‌داد (پرفسور - اعلم - نه‌آقا)

رئیس -آقا از موضوع‌داردخارج می‌شود ماست‌واینها مربوط بقراردادنفت نیست (خنده‌نمایندگان) (یکنفرازنمایندگان - ماست‌مالی‌شد)

خلعتبری - عرض کنم آقا جریان را بنده‌عرض‌میکنم ۰ ملت ایران و مردم احتیاجاتی دارند ۰ شما اگراین‌احتیاجات را بر آورده‌نکنیدمردم باهمیت‌این‌قرارداد ها وعملیات اقتصادی متوجه نخواهند شد دلیلش راهم عرض می کنم مثلا فرض‌بفر- مائید شما دربودجه خودتان امسال برای راه‌سازی در مملکت بوزارت راه سی میلیون‌تومان پول دادید ، هر جا میروید راه خراب‌است ومردم‌ناراضی‌هستند ۰ در این صورت نمیشود بمردم‌گفت که این قراردادها مفید است‌وفایده‌دارد ۰ چون مردم ازخانه‌شان میخواهند بیرون بیایند راه‌ندارند ۰ این‌شرط اول است ، این احتیاج اول را بایدبرآورده کنید برای مردم ۰ شما باید سعی کنید که زودتراین برنامه ها اجرا بشود بحث بنده بادولت اینست که‌یك برنامه‌هائی بدستشان‌داده‌اند این‌راهسازی‌را بایددرظرف این چند سال میکردید شما میتوانستیددراینمدت‌ششصد کیلومترراه بسازیدوالبته من‌ازخجالتم بمازندران نمیتوانم بروم ، الان چهارسال تمام‌است‌راههانیمه تمام‌مانده وراههای‌اساسی ساخته نشده ، اعتبار ندارند بنده تصدیق میکنم همه‌آقایانی که بولایات میروند از دست‌راه‌شکایت دارندامااگردولت‌تجدید نظری دربرنامه‌اش بکند وبرای مردم در ظرف دوسال‌ازدرآمدی که داردراه‌بسازد آنوقت تمام مردم باهمیت این‌قرارداد ها پی میبرندومتوجه میشوند که دستگاه‌دولت ازیکطرف این‌برنامه‌های اساسی‌را برای وضع سیاسی‌مملکت تهیه میکند وازطرف دیگراحتیاجات روزانه مردم‌را هم‌برطرف میکند شما ملاحظه بفرمائید تمام شهرهای مامحتاج باصلاح است البته این طول‌مدت وزمان هم‌لازم دارد ولی خیلی ازاینکارها را میشود باین برنامه سریعتری انجام‌داد این آقای‌شادمان‌را مأموراینکاربکنید اگر دردمت‌قلیلی اینکارها که من‌میگویم‌اجراء نکرد ؟ مردم میلیونها بشهرستان تهران هجوم می آورندبرای‌اینکه بیمارستان‌دارد الان چهارسال است که قرار است که آسایشگاه مسلولین درقسمت‌های مختلف ایران ساخته بشودوهنوزآغازنشده است، دهات ایران‌وشهرهای کوچك وقصبات همه احتیاج بدرمانگاه‌دارند ، احتیاج‌بدبستان دارند، اینها هم‌جزوبرنامه ماهست ولی‌این را هم‌عرض کنم که شما سعی بفرمائید این برنامه‌های ما اجرابشود وزودتراجرابشود بنده‌الان که اینجاحضورشما ایستاده‌ام‌خدا شاهد است که چندین هزارنفرزارع شمال در مصیبت فروش برك سبزچای هستند ، بشاه متوسل‌شده‌اند بدولت متوسل‌شده‌اند بما متوسل شده‌اند ، دولت‌هم خرجش‌را میکند پول هم‌میدهد اما بی مورد ودیر مسئولین بموقع توجه نمی کنند، کاریکه میبایستی‌سه‌ماه‌قبل کرده‌باشندتازه‌درمکرند که چه بکنند، خوب دولت تقصیر ندارد ، مردم بیچاره‌اند خوب آقا مردم احتیاجاتی دارند، دوا میخواهندمحصول کشاورزیشان بایدخریده شود،دفع آفات‌دارند این کارهائی که مردم ایران احتیاج دارند بنده‌معتقدم که رئیس دولت وهیئت‌دولت توجه‌کنند تاکنون این‌برنامه‌ها مقداری اجرا شده و مقدارعمده‌ای‌اجرانشده‌است، مصلحت‌خواه وخیراندیش کسی است که این تذکرات را بدهد امروز که بحمدالله اینگونه‌قرارداد های اساسی ومفید بسته می‌شود در عرض اینکارروالله‌بخدا آقایان‌وظیفه دارنداحتیاجات آنی وفوری مردم‌را درنظربگیرند(صحیح است) آخرآقا چقدر پادشاه گفته که این برنامه‌هارا اجرا کنید ، بحال مردم توجه کنید، چقدردیگر بگوید ، مکرر گفته ، مامکرر گفتیم، ماتقاضا کردیم ، مردم بما مراجعه میکنند آخرماهم‌باید پیش مردم‌رو داشته باشیم بنده میخواستم بااین وضع و فرصتی که امروز در مملکت پیش آمد که کسی تصورنمیکرداین وضعیت پیش خواهد آمد بنده وظیفه خودم میدانم که از طرف نمایندگان محترم دراینجا ازلحاظ نفت‌واین‌قرارداد ، اهمیتش‌را بعرض‌برسانم و این موفقیت را بدولت تبریك بگویم و همینطور بشاهنشاه معظم تبریك عرض کنم وازآنطرف دستگاه دولت‌را متوجه بکنم والله بخدا این تذکراتی که من راجع به احتیاجات مردم دادم اگربااین چیزها ،به مالیه ، بنظام‌وظیفه ، والله اگربااین چیزها توجه نکنیدبخداخیانت‌می کنید برای‌اینکه این مردم‌نمیتوانندا‌هاهمیت اینکارهارابفهمند وقتی اهمیت اینکارهارا می‌فهمند که در عرض این برنامه یك برنامه دیگری باشد پل خراب‌را بسازید ، تعدیات مأمورین‌را جلوگیری کنید، دفع آفت بکنید،بکشاورزی کمك کنید،پریروز تصویب‌لایحه ۴۵۰۰میلیون کمك ببانك کشاورزی بزرگترین خدمت بود ، که رفت بسنا و درآنجا هم انشاءالله تصویب میشود واین خودش قدم بزرگی است ولی‌احتیاجات مملکت زیاداست غفلت نکنید ، وضع دنیا همیشه یکنواخت نیست باید درداخله ایران آنطورمردم ایران‌بهم متحد وصمیمی باشند که هیچوقت هیچکس نتواند مردم ایران‌را برضد دولت ایران تحریك‌بکند ، این‌مطالب بنده بود که خواستم‌عرض بکنم(احسنت)

رئیس -آقای پرفسوراعلم

پرفسوراعلم - همین وجود این قرارداد وفرمایشات آقایان وپشتکاری که کمیسیون خاص‌نفت برای‌تهیه این‌قرارداد نشان داده و من ازمخبر کمیسیونش تشکر میکنم ، خود این خدمت بمملکت است ، مجلس داردخدمت میکند ، دولت هم باید خدمت بکند ، برو کلاست که ناظرخدمت اجزاء دولت ودولتها باشیم و ماهم نماظر خواهیم بود که‌این‌قرارداد بنفع‌مملکت اجرا شودوبرای نفع مملکت قراردادهای بهتری هم‌بیایداین‌عرض‌بنده‌قبل‌از پرداختن باصل موضوع بود، اما بنده معتقدم برای اینکه اهمیت این قرارداد بهتر درك شود خوبست‌یك‌مختصری چندسالی‌بعقب‌برگردیم یك‌ناسیونالیسم‌مثبت، یك‌جنبش‌ناسیونالیسم مثبت دراریان ایجاد شد وبعقیده من‌رهبر این ناسیونالیسم مثبت شخص اول مملکت اعلیحضرت همایونی بود (صحیح است)چه قبل از۲۸مرداد وچه بعد از۲۸مرداد وتا آنجائی که حس کردند که این جنبش‌مثبت درجهت‌حقیقت‌میرودپشتیبانی کردندوباتمام‌قوا پشت این‌جنبش بودند وروزی که درك فرمودند منحرف‌شد ویك‌شخص‌مصروع و ویك‌عده عوام فریب و منفعت جو ثابت خواهم کرد که منفعت جو بودند-برای خودشان دارند کارمی کنند از آن‌جنبش مجزا شدند و شاهنشاه‌هم‌بانهایت شدت درمقابل ایستادگی کردند تا پیش آمد ۲۸ مرداد ودست‌غیبی‌ازهمت‌ایرانی‌وتدبیر خودشاهنشاه مارااز آن‌بدبختی نجات‌داد و بیرون آورد واین‌ثمره‌ای که‌امروزمی‌بینیم نتیجه‌این‌جنبش‌است،این‌ناسیونالیسم‌مثبت‌از ۲۸مردادشروع کرد براه‌راست‌رفتن‌،روزی که قرار داد کنسرسیوم رادر این محضرمقدس داشتند پی‌ریزی میکردند و میگذراندند وخدمت باین مملکت درآن شرایط میکردند باز این عده منفعت جو ازیا ننشستند آقایان یادتان‌است که یك اعلامیه‌ای منتشر کردند و بتمام مقدسات این مملکت حمله کردند واین قرارداد را تخطئه کردند وخیال کردند که بازهم می توانند ازآب گل‌آلود ماهی‌بگیرند من‌به آنها حق‌میدهم که این کارهارابکنندبرای اینکه راه منفعتشان بسته‌شدآفابدترازنقره داغ چیزی‌نیست اینها راه منفعتشان بسته شد ولی درهمانجاتوهین کردند من‌یادم می آید آقای دکترافشارتشریف‌ندارندآقای دکتربیناوایشان‌ازاین‌قراردادداددفاع کردند ودرآنروزدفاع‌ازاین‌قرارداد بسیارسخت‌و مشکل‌بود چون درآنروزودرآن شرایط قراردادی بهتراز آن‌نمیشد کرد ولازم‌بود آن‌قراردادبشود، چرا ؟ برای‌اینکه نتیجه آن قرارداد، قرارداد باایتالیائیهاشد و نتیجه قراردادباایتالیائیها این قراردادی واقعاً درتاریخ ایران‌نظیروسابقه ندارد (صحیح‌است) درآنروزی که این آقایان‌از آن قرارداد دفاع‌میکردند فحشها شنیدند من‌اینرا میگویم که‌این آقایان‌بدانند که‌یك نفرپیدا میشود که قدر خدمت را بدانند تهدیدانی‌شنیدند حتی‌تهدید بقتل شدند و مجلس۱۸ بانهایت‌شهامت همین آقای‌خلعت بری وسایرین ایستادگی کردندو گفتند ما این قراردادرا می‌بندیم برای‌اینکه روی پای‌خودمان بتوانیم‌بایستیم وقتی روی پای خودمان‌ایستادیم این‌جریان پیداشد واین قرارداد حاصل شد واین جریان‌نفت پیدا شد که درنتیجه کارآنها بدریا میریخت و حتی مجانامهم کسی قبولش‌نکرد آنوقت ما میتوانیم قراردادهائی که صد درصد بنفع مملکت‌است‌ببندیم واین حقیقت پیدا شد و امروزثابت‌شد ۰ البته‌این‌قراردادی که‌امروز آمده بااین شرایط ومشقتها وتحمل‌این الم وردرد‌پیداشده ومن درپشت‌تریبون بازهم تکراره‌میکنم این نتیجه سیاست مدبرانه شخص‌شاهنشاه‌است (صحیح‌است) وخدمت

دورهٔ ۱۸ و ۱۹ است (صحیح است) و وکلای این دو دوره خدمت بزرگی به مملکت ما کردند (صحیح است) من میخواهم اینجا یك چیزی را ثابت کنم ، یعنی همان چیزی را که اول عرض کردم و آن اینست که این آقایان باسم ناسیونالیسم مثبت ایران که بخودشان وابسته کرده بودند و بغلط سنك ایران را بسینه میزدند جزیك عده عوامفریب مغرض چیز دیگری نبودند، چون اگر اینها مغرض نبودند امروز که قرار دادی با این شرایط بنفع مملکت ما ایجاد شده و ما اینجا هستیم برای اینکه آنرا تصویب کنیم ، لا اقل امروز اینها انصاف میدادند که خطا کرده‌اند و راه خطا میرفته‌اند پس اینها مغرضند ، بالاترین خدمت بوطن آنست که وقتی یك کسی، یك شخصی خطا کرد و متوجه خطا شد اعتراف کند و برگردد ولی همانطور که عرض کردم این آقایان ابداً اعتراف بگناه خودشان که نکردند هیچ بازهم یك چیزی ازما طلبکارند. بنده این قسمت را عرض میکنم نه برای اینکه آقایان متوجه بشوند، خود آقایان حتماً متوجه هستند ، این را برای جوانانی که گه‌وگاه می‌شنوم صحبت هائی می کنند و من بسیار متأسفم که یك عده جوانانی که برای خدمت باین مملکت باید حاضر باشند ، یك فکر غلط توی مغزشان باشد، من میگویم آقایان شما تصور میکنید که اینها میخواسته اند خدمت کنند ، اینها جز نفع جیب خودشان و خیانت بمملکت نظر دیگری نداشتند اینها مغرضند و اگر مغرض نبودند امروز اقرار میکردند که این قرارداد با این آوانتاژها و با این ۷۰ درصد و با این شرایط مفیدی که برای ما ایجاد کرده بسیار قرارداد خوبی است و بنفع مملکت است و این آقایان نکردند، پس این آقایان مغرضند، بنده در ماهیت قرارداد صحبت نمیکنم باندازه کافی درش غور و بحث شده و کمیسیون خاص نفت زحمت کشیده و باز هم از این کمیسیون تشکر میکنم و امیدوارم در تحت هدایت شاهنشاه در راه ناسیونالیسم مثبتی که قدم گذاشته‌ایم به ترقیات بسیار بسیار درخشانی نائل شویم (انشاءالله) امیدواریم این سفری که شاهنشاه در پیش دارند بخیر و خوشی بگذرد و شاهنشاه با نهایت خوشی وارد مملکت بشوند و ما هم در خدمت بشاهمان موفق باشیم (احسنت)

رئیس- دیگر در کلیات کسی اجازه صحبت نخواسته، رأی گرفته میشود بورود در مواد آقایانی که موافقند قیام فرمایند (اکثر برخاستند) تصویب شد . ماده واحده مطرح است ، مخالفی نیست؟

جمعی از نمایندگان- خیر

رئیس- رأی گرفته میشود به ماده واحده و مجموع لایحه آقایانی که موافقند قیام فرمایند (اکثر برخاستند) تصویب شد بمجلس سنا فرستاده میشود (احسنت)

۵ - تعیین موقع جلسهٔ بعد- ختم جلسه

رئیس- جلسه را ختم میکنیم جلسه آینده روز یکشنبه خواهد بود

(مجلس ۲۰ دقیقه بعد از ظهر ختم شد)

رئیس مجلس شورای ملی- **رضاحکمت**